

**MILJØDIREKTORATET SIN TILRÅDING
TIL KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENTET OM**

VERNEPLAN FOR SKOG AUGUST 2020

August 2020

1. FORSLAG

Miljødirektoratet tilrår vern av 43 naturreservater i skog i medhold av naturmangfoldloven (lov om forvaltning av naturens mangfold). 26 av områdene er nye naturreservater, 17 av områdene er utvidelse av eksisterende naturreservater. Tre av områdene er omgjøring fra landskapsvernområde til skogvern, mens ett av områdene omfatter omgjøring fra vern av kvartærgeologisk forekomst. For fem av områdene foreslås utvidelsen som endring av eksisterende verneforskrift.

Alle områdene inngår i ordningen med frivillig vern av privateid skog. Tilrådingen omfatter ca. 115,7 km² nytt verneareal, hvorav ca. 75 km² er produktiv skog.

Områdene som foreslås vernet er:

1. Flåstranda og Hisdalen i Sunndal og Tingvoll kommuner, Møre og Romsdal fylke - Utvidelse
2. Fjoseid i Tingvoll kommune, Møre og Romsdal fylke
3. Vasselen i Tingvoll kommune, Møre og Romsdal fylke
4. Todalsdalen i Aure kommune, Møre og Romsdal fylke – Utvidelse
5. Ramnfloget i Molde kommune, Møre og Romsdal fylke
6. Almbekken i Surnadal kommune, Møre og Romsdal fylke
7. Ospehaug i Fjaler kommune, Vestland fylke
8. Geitanosi i Aurland kommune, Vestland fylke
9. Øyna i Suldal kommune, Rogaland fylke
10. Hylsskaret i Suldal kommune, Rogaland fylke
11. Vikaneset i Sauda og Suldal kommuner, Rogaland fylke - Utvidelse
12. Skurvedalen i Sandnes kommune, Rogaland fylke – Utvidelse
13. Landdalen i Hægebostad kommune, Agder fylke
14. Eiersland i Lyngdal kommune, Agder fylke
15. Kviteflogi i Bygland kommune, Agder fylke - Utvidelse
16. Grøneliane i Birkenes og Evje og Hornnes kommuner, Agder fylke – Utvidelse
17. Åmtona i Åmli kommune, Agder fylke - Utvidelse
18. Skjeggedalsheli i Åmli og Froland kommuner, Agder fylke
19. Urfjellheia og Dalsheia i Risør kommune, Agder fylke
20. Urvassliene i Gjerstad kommune, Agder fylke
21. Oppsaljuvet i Hjarstad kommune, Vestfold og Telemark fylke
22. Søndre Gjeskefjell i Drangedal kommune, Vestfold og Telemark fylke
23. Ørnehallen i Drangedal kommune, Vestfold og Telemark fylke
24. Østeråfjellet i Drangedal kommune, Vestfold og Telemark fylke
25. Navssfjell i Drangedal kommune, Vestfold og Telemark fylke og Gjerstad, Agder fylke – Utvidelse
26. Solhomfjell og Kvenntjønnane i Drangedal og Nissedal kommuner, Vestfold og Telemark fylke og Gjerstad, Agder fylke – Utvidelse
27. Grøum i Tønsberg kommune, Vestfold og Telemark fylke
28. Såta i Flå og Ringerike kommuner, Viken fylke
29. Haverstingen i Flå, Ringerike og Krødsherad kommuner, Viken fylke – Utvidelse

30. Dælen i Jevnaker kommune, Viken fylke
31. Igulsrud i Jevnaker kommune, Viken fylke – Utvidelse
32. Kringler i Nannestad kommune, Viken fylke
33. Tretjernhøla i Lørenskog kommune, Viken fylke
34. Storfelten i Aurskog-Høland kommunen, Viken fylke - Utvidelse
35. Mjøsjødalen i Lillestrøm og Aurskog-Høland kommuner, Viken fylke
36. Løkenesskogen i Asker kommune, Viken fylke - Utvidelse
37. Skaugumsåsen og Åstad i Asker kommune, Viken fylke - Utvidelse
38. Ødemørk i Vestby kommune, Viken fylke
39. Gukilhøgda-Abbortjernhøgda, Indre Østfold og Aurskog-Høland kommuner, Viken fylke - Utvidelse
40. Skjøsbergaksla, Brekkekampen og Høgberget i Øyer kommune, Innlandet fylke
41. Heggshuselva i Østre Toten kommune, Innlandet fylke
42. Drevdalen i Trysil kommune, Innlandet fylke – Utvidelse
43. Hanestadvola i Rendalen kommune, Innlandet fylke - Utvidelse

I tillegg foreslås endring i verneforskriften for:

44. Kløvstadhøgda naturreservat, Ringsaker kommune, Innlandet fylke
45. Jotunheimen nasjonalpark, Lom, Vågå, Vang, Luster og Årdal kommuner, Innlandet og Vestland fylker og Utladalen landskapsvernområde, Luster og Årdal kommuner, Vestland fylke

Som følge av feil ved vedtak av utvidelse av verneområdet foreslås også opphevelse av en tidligere verneforskrift for:

46. Finnsåsmarka naturreservat, Snåsa kommune, Trøndelag fylke

1.1.Hjemmelsgrunnlag

Områdene foreslås vernet som naturreservat i medhold av naturmangfoldloven § 34, § 37 og § 62. Vilåret for å kunne opprette et naturreservat etter naturmangfoldloven § 37 er at arealet enten inneholder truet, sjelden eller sårbar natur, representerer en bestemt naturtype, på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold, utgjør en spesiell geologisk forekomst eller har særskilt naturvitenskaplig verdi.

Naturreservatene skal bidra til bevaringsmålene i naturmangfoldloven § 33, blant annet bokstavene a (*variasjonsbredden av naturtyper og landskap*), b (*arter og genetisk mangfold*), c (*truet natur og økologiske funksjonsområder for prioriterte arter*), d (*større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv*), e (*områder med særskilte naturhistoriske verdier*), g (*økologiske og landskapsmessige sammenhenger nasjonalt og internasjonalt*), h (*referanseområder for å følge utviklingen i naturen*).

Verneområdene skal bidra til å oppfylle flere nasjonale mål som:

- *Eit representativt utval av norsk natur skal bevarast for kommande generasjonar.*
- *Økosystema skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester.*

- *Ingen trua arter og naturtyper skal utryddast, og utviklinga til truga og nær truga arter og naturtyper skal betras.*

Opprettelse av verneområdene bidrar til å nå internasjonale mål og forpliktelser, bl. a. nedfelt i konvensjonen for biologisk mangfold artikkel 8 om et sammenhengende verneområdenettverk, jf. også naturmangfoldloven § 33 bokstav g.

Ved å verne disse naturområdene mot ulike typer inngrep, gir verneområdene også et positivt bidrag til det nasjonale og internasjonale målet om å stanse tapet av naturmangfold, jf. naturmangfoldloven § 33 bokstav a, b og c.

1.2. Verneverdier, påvirkningsfaktorer og effekter av verneforslaget

De foreslåtte verneområdene inkluderer viktige naturtyper og et stort antall truede og nær truede arter. De foreslåtte skogområdene i denne tilrådingen omfatter flere ulike utforminger av barskog, blant annet kystregnskog, men ikke minst mange områder med rike og varierte edelløvskogstyper. Arealmessig er det stor variasjon mellom områdene i verneplanen. Noen av områdene er små (79 daa), mens andre er store (28,5 km²). Felles for områdene er at de uavhengig av størrelse innehar høy verneverdi ved at de omfatter sjeldne og truede naturtyper med et høgt biologisk mangfold. De fleste av områdene som tilrås i denne verneplanen er vurdert å være av regional verneverdi (**), men flere av områdene (11) er vurdert å ha eller nasjonal verneverdi (***), mens noen få av områdene er også vurdert å være av lokal verdi (*). Det inngår flere naturtypelokaliteter med verdi A (svært viktig) innenfor de foreslåtte områdene.

Opprettelsen av verneområdene er med på å bidra til å sikre et nettverk av viktige leveområder for naturmangfoldet i norske skogøkosystem. I denne verneplanen er verneverdiene for mange av områdene knyttet til stor variasjon i skogtyper som bidrar til å fylle mangler i skogvernet. Det er gjort funn av flere arter av nasjonal interesse i områdene.

Kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet i verneforslag er innhentet i ulike registreringer og kartlegginger som ledd i skogvernarbeidet, blant annet dokumentasjon i *Narin-Lokalitetsdatabase for skogområder* eller gjennom andre naturtypekartlegginger.

De viktigste påvirkningsfaktorene på verneverdiene i skogområdene som foreslås vernet er generelt hogst og ulike typer utbygginger, eksempelvis veibygging, hyttebygging og utbygging av vindkraft, vannkraft og kraftlinjer. Vern av de foreslåtte områdene skal gjennom bestemmelser om slike tiltak sikre arealer med viktige vernekvaliteter og bidra til dekning av viktige mangler ved skogvernet. Områdene vil bidra til langsiktig og effektiv bevaring av levested for at stort antall truede arter, og dermed *reduere den samlede belastningen* på arter som har risiko for å dø ut. Verneforskriftene åpner for at flere pågående aktiviteter kan videreføres. Tiltak som isolert sett vurderes å ha liten betydning for verneformålet, kan i sum og over tid medvirke til at verneverdiene forringes. For enkelte aktiviteter vil det derfor i tråd med prinsippene om *samlet belastning* være restriksjoner, slik at naturverdiene får en økt beskyttelse. Dette er også i tråd med prinsippene om *miljøforsvarlige teknikker og*

lokalisering, samt *miljøforringer betaler* der hvor det ut fra hensynet til verneverdiene er fastsatt bestemmelser om blant annet ferdsel og infrastrukturtiltak. Ut fra dagens kunnskap om arter og naturtyper i områdene vil de aktivitetene som i henhold til verneforskriftene kan videreføres, med liten grad av sannsynlighet ha vesentlig negativ innvirkning på disse artene, naturtypene og landskapselementene. Vernebestemmelsene tillater likevel ikke vesentlige inngrep i områdene. Miljødirektoratet vurderer det slik at vernet med stor grad av sannsynlighet vil føre til en positiv utvikling for artene og naturtypene, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Miljødirektoratet anser at *kunnskapsgrunnlaget* er i tråd med kravet i naturmangfoldloven § 8. Miljødirektoratet har ut fra en *føre-var-tilnærming* i verneforslaget vektlagt muligheten for flere påvirkninger av samme slag, eller en kombinasjon av flere ulike påvirkningsfaktorer (*samlet belastning*). Det foreligger ellers etter Miljødirektoratets oppfatning tilstrekkelig kunnskap om naturmangfoldet, påvirkningsfaktorer og effekten av vernet. Føre-var-prinsippet tillegges derfor ikke ytterligere vekt i denne saken.

For nærmere beskrivelse av verneverdier, påvirkningsfaktorer og effekter av verneforslaget, jf. naturmangfoldloven kapittel II, vises det til omtalen av det enkelte verneområde i kapittel 8.

Dersom områdene ikke vernes, vil fortsatt skogbruk være den mest aktuelle arealanvendelsen. Det vil da være sektorlover og skogbrukets egen sertifiseringsordning som skal ivareta hensynene til biologisk mangfold. Miljødirektoratet vurderer at en kombinasjon av skogbrukets egne miljøtiltak sammen med oppbygging av et nettverk av verneområder er en effektiv måte å sikre det biologiske mangfoldet i skog.

1.3.Andre interesser

Historisk har skogene blitt utnyttet i ulik grad til bl.a. skogsdrift, beite, jakt og friluftsliv. Det er ikke aktuelt at skogbruk skal fortsette i områder som vernes som naturreservater, men aktiviteter som f.eks. utmarksbeite, jakt, fiske og friluftsliv vil i stor grad kunne fortsette som tidligere.

Det går eksisterende veier inn i noen av de foreslåtte verneområdene, primært i form av gamle traktorveier.

Det inngår eksisterende kraftledninger i flere av områdene. Kraftlinjer som krysser foreslåtte verneområder er omtalt under det enkelte område, og det er i verneforskriftene tatt inn standardbestemmelser som åpner for vedlikehold, oppgradering mv. av eksisterende kraftlinjer.

Det er påvist småkraftpotensiale i grensen til området Østeråfjellet i Drangedal kommune. Det potensielle prosjektet blir ikke direkte berørt av verneforslaget, og vi kjenner ikke til at det er mulige planer om utbygging. Innfor områdene Flåstranda og Hisdalen og Eiersland er digitalt kartlagt småkraftpotensial. Området Gukilhøgda og Abbortjernhøgda grenser til reguleringsmagasin.

Det er registrert mineralforekomster, i form av sand- og grusressurser innenfor to av de foreslåtte områdene. Dette gjelder for områdene Almbekken som berører grusforekomsten Holten, og Geitanosi som berører en forekomst på Styvi. Det er ikke meldt inn interesse rundt utnyttelse av disse ressursene innenfor foreslått verneområde. Forekomsten i Geitanosi ligger allerede innenfor vernet areal i Nærøyfjorden landskapsvernområde.

1.4. Planstatus

Arealene i denne verneplanen er avsatt som LNFR-områder i de respektive kommuners kommuneplaner.

2. SAKSBEHANDLING

2.1. Generell bakgrunn

Vern av skog har i lang tid vært en viktig del av verneplanarbeidet i Norge. Det systematiske arbeidet med vern av barskog ble påbegynt i 1988. Grunnlaget for skogvernarbeidet har vært bl.a. St.meld. nr. 68 (1980-81) *Vern av norsk natur*, St.meld. nr 46 (1988-89) *Miljø og utvikling* og St.meld. nr. 40 (1994-95) *Opptrapping av skogvernet fram mot år 2000*. Et viktig politisk grunnlag for dagens arbeid for økt skogvern er bl.a. St.meld. nr. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*, hvor det ble lagt fram en strategi for økt skogvern. Meld. St. 14 (2015-2016) *Natur for livet* legger opp til en videreføring av det langsiktige arbeidet med skogvern, herunder økt frivillig skogvern. Stortinget behandlet meldingen 23. mai 2016, og ba regjeringen sette et mål om vern av både offentlig eid skog og frivillig vern av privateid skog til 10 prosent av skogarealet. Viktige naturfaglige evalueringer som ligger til grunn for prioriteringene i skogvernarbeidet er NINA rapport 54/2002, NINA rapport 535/2010 og NINA rapport 1352/2017.

2.2. Saksbehandlingsprosesser

Områdene som foreslås vernet har ulik historikk og har vært knyttet til ulike verneprosesser.

2.3. Frivillig skogvern på privateid grunn

Ved frivillig skogvern tilbyr skogeierne aktuelle skogarealer for vern. Grunneierne oversender tilbud om vern til vedkommende Fylkesmann. Det blir foretatt naturfaglige registreringer og utarbeidet skogtakster for de områdene der det er behov for det. På grunnlag av tilbud og de naturfaglige registreringene utarbeider Fylkesmannen forslag til avgrensning av verneområdet. På grunnlag av tilbud og mal for verneforskrift for naturreservater utarbeider Fylkesmannen forslag til verneforskrift som blir oversendt grunneierne for kommentarer. Det blir avholdt møter/befaringer der forslaget diskuteres nærmere. Miljødirektoratet oppnevner en skogsakkyndig som får i mandat å forhandle med grunneierne/grunneiernes representant. Ved enighet blir det utarbeidet avtale der erstatningssum, forslag til verneforskrift og avgrensning av verneområdet blir avklart. Fra avtaletidspunkt og fram til vernevedtak gjelder en vederlagsordning. Utbetaling av erstatningsbeløp skjer når vernevedtak er fattet.

De områdene som foreslås vernet gjennom frivillig vern, er ikke en del av en samlet verneplan. Felles for disse områdene er at de bygger på tilbud om frivillig vern fra de berørte grunneierne. I tabellen nedenfor er angitt tidspunkt for ulike stadier i verneprosessen for de ulike områdene.

Navn	Tilbudsår	Oppstart	Høring	FMs tilråding
<i>Flåstranda og Hisdalen (utv.)</i>	2019	4.3.2020	27.5.2020	30.7.2020
<i>Fjøseid</i>	2019	4.3.2020	23.4.2020	29.6.2020
<i>Vasselen</i>	2019	4.3.2020	23.4.2020	29.6.2020
<i>Todalsdalen (utv.)</i>	2019	4.3.2020	23.4.2020	30.6.2020
<i>Ramnfloget</i>	2020	4.3.2020	23.4.2020	25.6.2020
<i>Almbekken</i>	2020	4.3.2020	23.4.2020	28.6.2020
<i>Ospehaug</i>	2018	5.11.2019	12.2.2020	2.6.2020
<i>Geitanosi</i>	2019	3.12.2019	16.1.2020	9.6.2020
<i>Øyna</i>	2018	5.3.2020	30.4.2020	30.6.2020
<i>Hylsskaret</i>	2018	9.10.2019	24.1.2020	26.6.2020
<i>Vikaneset (utv.)</i>	2019	24.10.2019	28.1.2020	4.6.2020
<i>Skurvedalen (utv.)</i>	2018	20.12.2019	19.2.2020	5.6.2020
<i>Landdalen</i>	2018	23.4.2018	16.3.2020	1.7.2020
<i>Eiersland</i>	2019	1.11.2019	13.5.2020	7.7.2020
<i>Kviteflogi (utv.)</i>	2019	1.11.2019	2.4.2020	29.6.2020
<i>Grøneliane (utv.)</i>	2017	1.11.2019	13.5.2020	7.7.2020
<i>Åmtona (utv.)</i>	2018	1.11.2019	2.4.2020	29.6.2020
<i>Skjeggedalsheii</i>	2016	23.4.2018	31.1.2020	28.4.2020
<i>Urffellheia og Dalsheia</i>	2018	1.11.2019	2.4.2020	29.6.2020
<i>Urvassliene</i>	2018	1.11.2019	2.4.2020	29.6.2020
<i>Oppsaljuvet</i>	2019	20.11.2018	14.11.2019	9.3.2020
<i>Søndre Gjeskefjell</i>	2017	23.1.2020	19.5.2020	28.7.2020
<i>Ørnehallen</i>	2017	23.1.2020	19.5.2020	28.7.2020
<i>Østeråfjellet</i>	2017	23.1.2020	19.5.2020	28.7.2020
<i>Navassjfell (utv.)</i>	2017	23.1.2020	19.5.2020	28.7.2020
<i>Solhomfjell og Kvenntjønnane</i>	2017	23.1.2020	19.5.2020	28.7.2020
<i>Grøum</i>	2019	29.4.2020	5.6.2020	7.8.2020
<i>Såta</i>	2019	3.4.2020	26.5.2020	10.8.2020
<i>Haverstingen (utv.)</i>	2018	3.4.2020	26.5.2020	10.8.2020
<i>Dælen</i>	2017	3.4.2020	26.5.2020	10.8.2020
<i>Igulsrud (utv.)</i>	2018	3.4.2020	26.5.2020	10.8.2020
<i>Kringler</i>	2019	3.4.2020	26.5.2020	10.8.2020
<i>Tretjernhøla</i>	2019	3.4.2020	26.5.2020	10.8.2020
<i>Storfelten</i>	2018	14.10.2020	26.5.2020	10.8.2020
<i>Mjøsødalen</i>	2017	18.3.2019	31.5.2019	15.8.2019
<i>Løkenesskogen (utv.)</i>	2018	18.3.2019	31.5.2019	15.8.2019
<i>Skaugumsåsen og Åstad (utv.)</i>	2018	18.3.2019	31.5.2019	15.8.2019
<i>Ødemørk</i>	2018	15.10.2019	19.12.2019	10.3.2020

<i>Gukilhøgda og Abbotjernhøgda</i>	<i>2019</i>	<i>4.11.2019</i>	<i>19.12.2019</i>	<i>10.3.2020</i>
<i>Skjøsbergaksla, Brekkekampen og Høgberget</i>	<i>2017</i>	<i>25.3.2019</i>	<i>7.6.2019</i>	<i>27.3.2020</i>
<i>Heggshuselva</i>	<i>2017</i>	<i>25.3.2019</i>	<i>24.1.2020</i>	<i>2.7.2020</i>
<i>Drevdalen (utv.)</i>	<i>2019</i>	<i>23.3.2020</i>	<i>23.3.2020</i>	<i>26.6.2020</i>
<i>Hanestadvola</i>	<i>2019</i>	<i>23.3.2020</i>	<i>23.3.2020</i>	<i>22.6.2020</i>

2.4.Saksgang

Områdene i denne verneplanen har hatt ulik saksbehandling fram til tilrådingen. Det er orientert om saksgangen under omtalen fra de forskjellige fylkene.

2.5.Konsultasjoner med Sametinget

Ingen av områdene som tilrås i denne verneplanen ligger innenfor reinbeitedistrikt.

2.6.Forholdet til utredningsinstruksen, forvaltningsloven og saksbehandlingsreglene i naturmangfoldloven

Verneforslagene er utarbeidet i henhold til Utredningsinstruksen. I kapittel 1 og 2 begrunnes verneforslagene på overordnet nivå og sammenhengen med nasjonale og internasjonale mål om å ta vare på et utvalg av norsk natur belyses. Videre omtales kort hva som eventuelt skjer med verneverdiene hvis vernet ikke gjennomføres og hvilke virkemidler som eventuelt kan være relevante. I kapittel 5 vurderes samfunnsnyttene av verneforslagene på et overordnet nivå, sammen med økonomiske og administrative konsekvenser. I kapittel 6 og 8 omtales og vurderes generelle kommentarer og konkrete merknader til verneforslag for de enkelte områder fra berørte parter, myndigheter og interessegrupper. Etter avveininger mellom områdenes verneverdier og andre samfunnsinteresser er det underveis i verneprosessen foretatt endringer i vernebestemmelser og avgrensning for foreslåtte verneområder.

Gjennomføringen i henhold til rundskriv T-2/15 om saksbehandlingsregler ved områdevern etter naturmangfoldloven, forvaltningsloven og utredningsinstruksen har medført inkluderende prosesser som sikrer en vellykket gjennomføring. Aktuelle kommuner kan etter et vernevedtak søke om å få forvaltningsmyndighet i tråd med gjeldene politikk på området.

Gjennom verneplanprosessen er det foretatt en avveining mellom verneinteresser og andre bruker- og samfunnsinteresser. Verneforslaget er også i størst mulig grad tilpasset de ulike brukerinteressene i området. Kravene i naturmangfoldloven § 14 er således oppfylt.

3. VIKTIGE ENDRINGER UNDER BEHANDLINGEN AV VERNEPLANEN

3.1.Navn

Det er under høringene kommet innspill som foreslår endring av navn for noen av områdene. Skrivemåten tilrås endret for følgende områder:

Flåstranda-Havdalen endres til Flåstranda og Hisdalen

Todalen endres til Todalsdalen

Nevøyna endres til Øyna

Opsaljuvet endres til Oppsaljuvet

Skjongsbergaksla endres til Skjongsbergaksla, Brekkekampen og Høgberget

Heggshuselva endres til Heggshuselva

3.2.Avgrensning

Med bakgrunn i vurdering av høringsuttalelser, tilrås det mindre grensejusteringer for flere av områdene. Dette er omtalt under hvert enkelt område. Den største arealmessige endringen har skjedd i området Skjeggeldalsheii, som er utvidet 280 daa med bakenforliggende areal. Også området Skjongsbergaksla, Brekkekampen og Høgberget er utvidet etter høring, da med 8 daa for å få til en mer fornuftig arrondering. For områdene Hylsskaret, Åmtona, Grøum, Såta, Haverstingen, Skaugumsåsen og Åstad, og Heggshuselva er det gjort mindre reduksjoner i vernearealet for å ivareta andre interesser, blant annet henyn til kraftledninger, veg mv. De største reduksjonene er foretatt i områdene Såta og Åmtona, som er redusert med henholdsvis 50 og 35 daa for å grense ut areal med produksjonsskog, og Haverstingen som er redusert med 40 daa for å ivareta Vegvesenets behov for å drive rassikring langs Riksveg 7.

Forhandlingene, for de områdene hvor disse ikke er fullført, kan medføre endringer i grenser og vernebestemmelser, jf. innspill som er kommet under høringen.

3.3.Verneforskriftene

Det er etter høringen foretatt noen mindre endringer i forslagene til verneforskrifter. Dette skyldes dels tilpasning til nyeste vernevedtak for naturreservater, dels kommentarer i innkomne høringsuttalelser og et generelt ønske om at forskriftene blir mest mulig like for forhold som gjelder samme tema. Ved utvidelser av eksisterende naturreservater, tilrås verneforskriften opphevet og erstattet med en ny som omfatter hele området. For fem av områdene tilrås utvidelser basert på eksisterende verneforskrift.

Miljødirektoratet vurderer at endringene ikke har betydning for avtalene om frivillig vern der det er inngått avtaler med grunneiere.

4. OPPHEVING OG ENDRING AV TIDLIGERE VERNEVEDTAK

Følgende eksisterende vernevedtak foreslås opphevet som følge av den nye verneplanen:

1. Forskrift 12.12.2014 nr. 1624 om vern av Hisdalen naturreservat, Sunndal og Tingvoll kommuner, Møre og Romsdal
2. Forskrift 27.06.2003 nr. 850 om verneplan for edellauvskog i Møre og Romsdal, vedlegg 30, fredning av Todalssetra naturreservat, Aure kommune, Møre og Romsdal
3. Forskrift 06.12.2019 nr. 1853 om vern av Skurvedalen naturreservat, Forsand kommune, Rogaland
4. Forskrift 21.12.1984 nr. 2209 om fredning av Vikaneset naturreservat, Sauda kommune, Rogaland
5. Forskrift 12.12.2014 nr. 1656 om vern av Grøneliane naturreservat, Birkenes kommune, Aust-Agder
6. Forskrift 14.02.2014 nr. 167 om vern av Åmtona naturreservat, Åmli kommune, Aust-Agder
7. Forskrift 25.11.2016 nr. 1390 om vern av Navassfjell naturreservat, Gjerstad kommune, Aust-Agder
8. Forskrift 01.12.2017 nr. 1881 om vern av Solhomfjell og Kvenntjønnane naturreservat, Gjerstad kommune i Aust-Agder og Nissedal kommune i Telemark
9. Forskrift 09.07.1993 nr. 678 om fredning av Igelsrud naturreservat, Jevnaker kommune, Oppland
10. Forskrift 25.01.2013 nr. 79 om vern av Storfelten naturreservat, Aurskog-Høland kommune, Akershus
11. Forskrift 17.09.1982 nr. 1408 om fredning for Skaugumsåsen naturreservat i Asker kommune, Akershus
12. Forskrift 17.09.1982 nr. 1409 om fredning for Åstad naturreservat i Asker kommune, Akershus
13. Forskrift 14.12.2014 nr. 152 om vern av Gukilhøgda naturreservat, Trøgstad og Aurskog-Høland kommuner, Østfold og Akershus

Følgende eksisterende vernevedtak foreslås endret som følge av den nye verneplanen:

1. Forskrift 08.11.2002 nr. 1280 om vern av Nærøyfjorden landskapsvernområde, Aurland, Vik og Voss kommuner, Sogn og Fjordane og Hordaland
2. Forskrift 15.12.2017 nr. 2050 om vern av Kviteflogi naturreservat, Bygland kommune, Aust-Agder
3. Forskrift 16.12.2011 nr. 1282 om vern av Haverstingen naturreservat, Ringerike, Flå og Krødsherad kommuner, Buskerud
4. Forskrift 27.06.2008 nr. 673 om supplerende vern for Oslofjorden, delplan Oslo og Akershus – Vedlegg 7 - Løkeneshalvøya landskapsvernområde, Asker kommune, Akershus
5. Forskrift 27.06.2008 nr. 674 om supplerende vern for Oslofjorden, delplan Oslo og Akershus – Vedlegg 8 - Løkenesskogen naturreservat, Asker kommune, Akershus
6. Forskrift 02.10.1992 nr. 755 om vern for Semsvannet landskapsvernområde, Asker kommune, Akershus

7. Forskrift 25.01.2013 nr. 96 om vern av Drevdalen naturreservat, Trysil kommune, Hedmark
8. Forskrift 14.2.2014 nr. 147 om vern av Hanestadvola naturreservat, Rendalen og Stor-Elvdal kommuner, Hedmark
9. Forskrift 22.12.1989 nr. 1396 om fredning for Atnoset naturreservat, Rendalen og Stor-Elvdal kommuner, Hedmark

5. FORVALTNING, ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Miljødirektoratet avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet for det enkelte område. Naturreservatene som foreslås vernet er små verneområder. Det er lagt til grunn at kommunene skal tilbys å overta forvaltningsmyndigheten for slike områder. Aktuelle kommuner vil få tilbud om delegering av forvaltningsmyndighet for nye områder som opprettes som del av dette vernevedtaket, og som i sin helhet ligger innenfor kommunen. For eksisterende verneområder som nå utvides, endres forvaltningsmyndigheten ikke. Dersom aktuelle kommuner ikke ønsker å ha forvaltningsmyndighet vil denne myndigheten en ligge hos Fylkesmannen. Kostnader til merking av grenser, oppsyn m.m. vil dekkes innenfor ordinære budsjettposter.

Den viktigste budsjettkostnaden ved skogvern er erstatning til grunneier, i hovedsak for båndlegging av skog og påfølgende tap av hogstinntekt. Kostnadene til forvaltning og skjøtsel av skog som er vernet er derimot oftest begrensede. Skog som vernes som naturreservat vil i de fleste tilfeller best opprettholde og videreutvikle vernekvalitetene ved fri utvikling uten at det er behov for aktive skjøtselstiltak.

I skogvernarbeidet vektlegges at de viktigste skogområdene bør fanges opp ved vern, slik at man sikrer effektiv oppnåelse av de vedtatte målene som er nevnt i kap. 1.1. Det blir ikke startet verneprosess for områder som er vurdert å ikke ha tilstrekkelige vernekvaliteter. For privateide frivillig vern-områder innebærer det at myndighetene takker nei til tilbud om vern.

For å sikre et godt og oppdatert faglig grunnlag for skogvernet gjennomføres regelmessig faglige evalueringer. Det er i 2017 sluttført en slik evaluering, som gir et oppdatert grunnlag for å gjennomføre skogvernet slik at det kan medvirke effektivt til å nå det nasjonale målet om å bevare et representativt utvalg av norsk natur og det nasjonale målet om å bevare arter og naturtyper.

Videre er det viktig med god oversikt over hvor de viktigste skogområdene befinner seg. Som grunnlag for skogvernarbeidet gjennomføres derfor systematiske registreringer av prioriterte skogtyper i skogvernet.

Vurdering av samfunnsnytte og samfunnsøkonomiske konsekvenser

Vern av områder etter naturmangfoldloven er å anse som varige tiltak som på ulike måter vil påvirke ulike samfunnsområder. Ettersom områdene som her vernes alle er under 500 km² i utstrekning, faller de ikke inn under kravene til utarbeidelse av konsekvensutredning etter plan- og bygningsloven og tilhørende forskrift.

Naturen leverer viktige økosystemtjenester, både i form av bruksverdier og ikke-bruksverdier, herunder eksistensverdien av naturmangfoldet både for dagens befolkning og for framtidige generasjoner. Gjennom økosystemtjenestene gir naturen et essensielt bidrag til samfunnsøkonomiske verdier. Vern vil sikre at naturverdiene ivaretas på lang sikt. Norge har i tillegg forpliktet seg både nasjonalt og internasjonalt til å ta vare på naturmangfoldet.

Gjennomføring av verneforslaget vil derfor ha positiv samfunnsmessig betydning, og bidra til å oppfylle Stortingets vedtak i stortingsmeldingen Natur for livet (Meld. St. 14 (2015-2016)). Det skal likevel vurderes om vernet har konsekvenser for andre samfunnsinteresser.

Det er vanskelig å fastsette verdien av ivaretagelse av naturverdier og forringelse av natur i kroner og øre. Det betyr imidlertid ikke at disse effektene er uten samfunnsøkonomisk betydning. De vil inngå i vurderingen som ikke-prissatte effekter. Det er helheten av prissatte og ikke-prissatte effekter som må legges til grunn for beslutningsformål.

Områdene i verneplanen er gjennomgående små, noe som i utgangspunktet tilsier at konsekvensene for andre interesser er begrensede. Områdene er i kommunenes arealplaner i uten unntak lagt ut som LNFR-områder. Kartlegginger av områdenes naturverdier er gjennomført som del av verneplanprosessen. I noen tilfeller er eksisterende data brukt som utgangspunkt for vurdering av verneverdi. Bruksinteresser er klarlagt gjennom høring av verneforslag og annen kontakt med berørte parter. I hovedsak er interessene knyttet til skogbruk, beite og jakt og annet friluftsliv. Med unntak av skogbruk, er dette aktiviteter som fortsatt kan foregå innenfor rammen av verneforskriftene.

Vernet vil begrense de fremtidige mulighetene for bl.a. skogbruk, mineralutvinning og regulering av vassdrag. Det er ikke konkrete planer om mineralutvinning og regulering av vassdrag i noen av områdene i dag. Det er for øvrig i verneplanprosessen lagt vekt på å imøtekomme andre interesser gjennom avgrensing og forskriftsutforming.

Miljødirektoratet viser til at det i verneplanprosessen ikke er avdekket vesentlige negative samfunnsmessige konsekvenser av verneforslagene. Verneforslagene er videre justert på visse punkter for å imøtekomme og hensynta ulike interesser. Direktoratet mener at verneforslaget slik det nå foreligger har små negative konsekvenser. Samlet sett vurderer direktoratet det slik at de samfunnsøkonomiske konsekvensene av vernet vil være positive på sikt. Forslaget vil sikre natur som har en positiv samfunnsnytte, selv om denne ikke kan verdsettes. Forslaget vil samtidig bidra til oppfyllelse av nasjonale og internasjonale forpliktelser om å ivareta naturmangfoldet. Verneforslagene vil også sikre viktige områder for friluftsliv.

6. HØRING AV VERNEFORSLAGENE

Under omtalen av hvert enkelt område i kap. 8 framgår det hvilke lokale/regionale og sentrale høringsparter som har hatt verneforslagene til uttalelse.

Berørte grunneiere, rettighetshavere, kommuner, fylkeskommuner og andre instanser på fylkes- og regionnivå samt aktuelle lokale og regionale organisasjoner har hatt verneforslagene på høring.

Sentrale høringsinstanser som har hatt verneforslagene til uttalelse (det vil være noen variasjoner i om alle disse sentrale høringsinstansene har fått alle verneforslagene på høring): Landbruksdirektoratet, Språkrådet, Vegdirektoratet, Norges Luftsportforbund, Forsvarsbygg, Statens vegvesen, Jernbanedirektoratet, BaneNOR, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Kommunenes sentralforbund, Kartverket, Riksantikvaren, Direktoratet for mineralforvaltning, Norges Geologiske Undersøkelser, AVINOR, Luftfartstilsynet, Telenor, Oljedirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Statkraft SF, Statnett SF, Statskog SF, Norges Bondelag, Norsk Sau og Geit, Norges Skogeierforbund, Norskog, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, NHO Reiseliv, Norsk Industri, Norges Naturvernforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norsk Botanisk Forening, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Zoologisk Forening, WWF-Norge, Den Norske Turistforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådene Landsforbund, Norges Idrettsforbund, Norges Orienteringsforbund, Norges handicapforbund, Norsk Organisasjon for Terrengsykling, Norges Naturvernforbund, Natur og Ungdom, Norges Miljøvernforbund, Norsk Biologforening, SABIMA, Norsk institutt for bioøkonomi, Norsk institutt for naturforskning, Biologisk institutt Universitetet i Oslo, Universitets naturhistoriske museer og botanisk hage, NTNU Fakultet for naturvitenskap og teknologi, NTNU Vitenskapsmuseet, NTNU Ringve botaniske have, Universitetet for miljø- og biovitenskap, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet og Villreinrådet i Norge.

Høringsuttalelser fra sentrale eller spesielt berørte instanser:

Forsvarsbygg har ingen merknader til planavgrensningen av verneforslagene. De har derimot i enkelte områder en støttende kommentar til forslag til verneforskrifter som inneholder et unntak:

Bestemmelsene i § 5 annet ledd er ikke til hinder for:

-Landing og start med Forsvarets luftfartøy.

Forsvarsbygg støtter at dette unntaket for Forsvarets luftfartøy inngår i verneforskriftene, ettersom det dermed blir et tydeligere samsvar med unntaket for militær operativ virksomhet: *"Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse- politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Unntaket gjelder ikke øvingsvirksomhet".*

Forsvarsbygg legger til grunn at militær operativ virksomhet i lufta også omfatter den treningsvirksomhet som er nødvendig for at Luftforsvarets enheter til enhver tid skal ha den beredskap og kompetanse som politiske myndigheter krever. Luftoperativ virksomhet må være beordret av operativ myndighet/ Forsvarets operative hovedkvarter. Det alt vesentligste av Luftforsvarets flyvninger vil være av operativ karakter.

Språkrådet, Kartverket og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE): Uttalelser er gjengitt under det enkelte område der dette er aktuelt.

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard peker generelt på viktigheten av å ivareta hensynet til mineralressursene i verneprosesser for å unngå båndlegging av mineralressurser innenfor verneområder og restriksjoner og/eller begrensninger på uttak av mineralressurser utenfor verneområder. Merknader til enkeltområder er gjengitt under hvert enkelt område.

Norsk Bergindustri har uttalt seg generelt til mange av verneforslagene i denne verneplanen. De understreker at det er viktig at områdenes geologiske forekomster blir undersøkt før endelig vedtak fattes, slik at man ikke beslaglegger ressurser som kan være viktige på sikt.

Norsk Orientering har uttalt seg til flere av områdene i verneplanen med henvisning til brev fra Norsk Friluftsliv til Miljødirektoratet med forslag til endringer i forskriftsmal. Brevet fra Norsk Friluftsliv har konkrete tilbakemeldinger på enkelte punkter i hvordan verneforskriften utformes. Norsk Orientering har med bakgrunn i dette brevet bedt fylkesmannen i de representative fylkene om å stoppe verneprosessen fram til forskriftsmalen er justert i henhold til deres anbefalinger.

Landbruksdirektoratet har ikke uttalt seg i forbindelse med enkeltområder i denne verneplanen. Tidligere kommentarer fra Landbruksdirektoratet knyttet til muligheter for beite, og utsetting av saltstein i forbindelse med beite er ivarettatt gjennom standardformuleringer i verneforskriftene. Det samme gjelder muligheten for å søke om dispensasjon til motorfordsel i forbindelse med f.eks. utsetting av saltstein.

7. GENERELLE MERKNADER TIL VERNEFORSLAGENE

Høringsuttalelsene er oppsummert i kap. 8 under omtalen av hvert enkelt område. Under dette kapitlet tas opp uttalelser om generelle forhold knyttet til verneforslagene.

7.1. Miljødirektoratets kommentarer til verneforskriftene

Miljødirektoratets har følgende kommentarer til innholdet i verneforskriftene og til temaer som er tatt opp i høringene.

Forskriftenes innhold

Miljødirektoratet understreker betydningen av at en både ved utforming av verneforskrifter og forvaltning av områdene, herunder dispensasjonspraksis, legger til grunn et langsiktig perspektiv. Tiltak som isolert sett vurderes å ha liten betydning for verneformålet, kan i sum og over tid medvirke til at naturkvalitetene forvitres. Det er også viktig at den økosystemtilnærmingen som er lagt til grunn i skogvernet reflekteres.

Verneforskriftene innebærer vern av all vegetasjon og alt dyreliv. Det er likevel åpnet for jakt, fiske og sanking av bær og matsopp. Ulike tiltak som kan endre naturmiljøet er forbudt. Dette innbefatter anlegg av ulike slag (midlertidige eller faste), men også tiltak som for eksempel drenering, kalking og gjødsling. For enkelte områder er det i verneforskriften åpnet for visse typer anlegg etter søknad.

Verneforskriftene innebærer et generelt hogstforbud, men det kan etter søknad gis tillatelse til hogst av etablerte plantefelt. I tilfeller der det ikke er aktuelt å ta ut plantede trær på kort sikt, kan det etter søknad gis tillatelse til en begrenset skjøtsel.

Motorferdsel er forbudt, men forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til nødvendig motorferdsel i forbindelse med spesielt nevnte formål. Det understrekes at regelen om "nødvendig motorferdsel" skal håndheves strengt. Motorferdsel i tilknytning til militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, og gjennomføring av skjøtels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten er tillatt. Dette gjelder ikke for øvingsvirksomhet i tilknytning til slike formål. Det er gjort en vurdering for hvilke områder det er aktuelt med en egen dispensasjonshjemmel for øvingsvirksomhet. Utgangspunktet har vært at det ikke er aktuelt å åpne for dette i små verneområder og verneområder som på grunn av sin topografi (bratte områder) er lite egnet til slike aktiviteter.

Vedlikehold av eksisterende veier og anlegg, herunder bygninger og eventuelt andre installasjoner som er i bruk på vernetidspunktet, er tillatt. Med vedlikehold menes opprettholdelse av den standard veien, bygningen, anlegget o.a. hadde på vernetidspunktet. Vedlikehold omfatter ikke nybygging, oppgradering eller utvidelse. Vedlikehold av for eksempel vei omfatter således tiltak eller arbeid for å holde veien ved like eller opprettholde samme standard som på vernetidspunktet, uten at den endrer karakter. Miljødirektoratet vil ikke tilrå at verneforskriften henviser til vegklasser, da slike standarder kan endres over tid, men tilrå å opprettholde formuleringen om standard på vernetidspunktet. Tiltak som påføring av nytt grusdekke, grøfterensk, skifte av stikkrenner og lignende anses som vedlikehold. Motorferdsel i forbindelse med vedlikehold kan tillates etter søknad, og skal fortrinnsvis skje på snødekt mark.

Miljødirektoratet vil påpeke at restriksjonsnivået ikke er særlig forskjellig mellom de ulike områdene som her foreslås vernet, men da verneforskriftene for områdene er framkommet gjennom forhandlinger mellom de respektive Fylkesmennene og grunneierne, vil det måtte aksepteres at det blir enkelte forskjeller i utformingen av forskriftene. For de områdene der eksisterende verneområder inngår i verneforslagene, vil ny verneforskrift omfatte hele området. For disse arealene vil det kunne medføre større endringer i forhold til eksisterende verneforskrift. For noen områder med mindre utvidelser, opprettholdes eksisterende bestemmelser, som også vil gjelde for utvidelsesarealet.

Miljødirektoratet vurderer at mal for verneforskrifter for naturreservater ivaretar avveiningen mellom brukergruppene og de overordnede vernehensyn på en god måte.

Navn

Kartverket forutsetter at vernemyndigheten melder inn navnet på nye naturreservat til Kartverket for registrering i Sentralt stedsnavnregister (SSR) når vernevedtak er gjort, jf. § 15 i lov om stadnamn av 18. mai 1990 nr. 11. Kartverket forutsetter dessuten at kart over verneområdene produseres i samsvar med Miljødirektoratets produktspesifikasjon. Språkrådet viser til at offentlige instanser er bundet til skrivemåten i sentralt stedsnavnsregister. For å kunne bruke annet navn, er det behov for å reise formell navnesak.

Når det gjelder de endelige vernekartene, vil de bli produsert i tråd med gjeldende praksis. Når det gjelder innmelding av navn på nye verneområder i Sentralt stedsnavnregister, vises til kommentarene fra Klima- og miljødepartementet i foredrag til kgl. res. i desember 2015. Departementet viser til *«at Kartverket gjøres kjent med nye vernevedtak gjennom brev fra Klima- og miljødepartementet for å tinglyse vernevedtakene på berørte eiendommer. Da Kartverket også er ansvarlig for Sentralt stedsnavnregister, må det forutsettes at Kartverket samtidig sørger for innmelding til Sentralt stedsnavnregister.»*

Motorferdsel

Generelt skal motorferdsel i verneområder vurderes etter søknad.

Det er åpnet for uttransport av felt elg og hjort i verneforskriften § 6. Miljødirektoratet vil understreke at motorisert uttransport av elg og hjort i utgangspunktet enten skal foregå manuelt eller ved bruk av lett beltekjøretøy hjemlet i § 6. Med lett beltekjøretøy i denne sammenheng menes mindre beltekjøretøy som f.eks. elgtrekk, jernhest og beltegående ATV. Det er i noen tilfeller åpnet for at uttransport av elg og hjort kan skje med ATV eller traktor på eksisterende traktorveier. Unntaket for uttransport av felt elg og hjort er i tråd med motorferdsellovens bestemmelser. Det er i noen områder tilrådd å åpne for uttransport også av villsvin eller store rovdyr. Miljødirektoratet har tatt inn utvidet unntak der dette er foreslått av fylkesmennene, men har ikke forelått noen generell endring av denne bestemmelsen. Miljødirektoratet mener det er hensiktsmessig at det foretas en generell gjennomgang av denne unntaksbestemmelsen der også forholdet til motorferdsellovens unntaksbestemmelser må vurderes. Det samme gjelder bestemmelsen om uttransport av syke og skadde bufe. En eventuell tillatelse til bruk av annet motorkjøretøy enn nevnt over, hjemlet i § 7, skal vurderes nøye. Det reelle behovet, samt mulige påvirkninger på naturmiljøet skal vurderes. Forvaltningsmyndigheten kan i sin søknadsbehandling knytte tillatelsen til bestemte traséer. Dette vil særlig være aktuelt for uttransport av elg og hjort fra bakenforliggende områder. Det kan også innvilges flerårige dispensasjoner.

I områder med hytter er hovedregelen at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til transport av ved, materialer og utstyr på snødekket mark etter § 7. Slike tillatelser bør normalt styres til fastlagte traséer. Fastsetting av trasé bør gjøres ved søknadsbehandling eller som en del av utarbeidelse av forvaltningsplan. Motorisert transport i forbindelse med vedlikehold bør skje på snødekt mark med bruk av snøskuter. I unntakstilfeller kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til barmarkskjøring for transport av materialer til vedlikehold. Dette bør normalt være vedlikeholdsbehov av akutt karakter.

I verneforskriftenes § 7 er det åpnet for at det etter søknad kan gis dispensasjon til motorferdsel knyttet til ulike formål. Der hvor bestemmelsene ikke spesifiserer om slik transport skal skje med beltekjøretøy på snødekt mark, med lufttransport eller på barmark, skal det ved vurderingen av den enkelte dispensasjonssøknad legges til grunn at transporten fortrinnsvis bør skje med beltekjøretøy på snødekt mark eller med lufttransport. Transport på barmark er kun aktuelt når transport med beltekjøretøy på snødekt mark eller lufttransport er vanskelig gjennomførbart og for øvrig når det er spesielle forhold som tilsier det, og forutsetter at slik transport er vurdert å kunne gjennomføres uten skader på viktige verneverdier, naturtyper eller leveområder for arter.

Kraftlinjer

I områder med eksisterende energi- og kraftanlegg er utgangspunktet at anleggene skal kunne drives og vedlikeholdes på en sikkerhetsmessig og økonomisk forsvarlig måte. Forskriftsmalene har standardbestemmelser som åpner for drift og vedlikehold av anlegg, og motorferdsel i forbindelse med akutt utfall på kraftlinjer. Forskriftsmalen fastsetter søknadsplikt for motorferdsel utover dette. Bakgrunnen for dette er at forvaltningsmyndigheten blant annet skal ha mulighet til å kunne styre hvilke typer kjøretøy som benyttes og til hvilken tid eller etter hvilken trasé kjøringen skal skje. Foruten drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg, og nødvendig istandsetting ved akutt utfall, åpnes det for oppgradering/fornyelse av eksisterende kraftanlegg og kraftlinjer for heving av spenningsnivå og øking av linjesnitt dersom tiltaket ikke skader verneverdiene angitt i verneformålet nevneverdig.

Miljødirektoratet forholder seg til enighet på departementsnivå om bestemmelsene om drift og vedlikehold av kraftanlegg, og har justert forskriftene i tilrådingen i tråd med formuleringer i nyeste vernevedtak. I noen av områdene med kraftlinjer inntil verneområdet, men utenfor vernegrensen, er det tatt inn bestemmelser om drift og vedlikehold slik at nødvendige tiltak kan gjøres innenfor vernegrensen. Det er i disse tilfellene også tatt inn unntak for motorferdsel i forbindelse med drift, vedlikehold eller akutt utfall. Der det finnes aktuelle traseer er det åpnet for at også motorferdsel i forbindelse med vedlikehold kan skje uten søknad.

I denne verneplanen går det eksisterende kraftlinjer gjennom områdene Flåstranda og Hisdalen, Todalsdalen, Vikaneset, Kringler, Mjøsødalen og Heggshuselva. Områdene Grøum, Såta og Dælen grenser til ryddebelte for kraftlinje.

Leting etter mineralske ressurser

Naturmangfoldloven § 41 sier at det som ledd i saksbehandlingen skal innhentes kunnskap om andre mulige verdier i området. Dette vil i hovedsak være å samle kunnskap som allerede er kjent, herunder informasjon om pågående næringer eller aktiviteter.

Dersom ny kunnskap i framtiden viser at det finnes viktige forekomster av mineralske ressurser i verneområdene, må eventuell utdrift av disse forekomstene vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle ut fra den generelle dispensasjonsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 48. Denne lyder: *"Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra et vernevedtak dersom det ikke strider mot verne-vedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig."*

Den viktigste måten å få fram interessene knyttet til potensiell og planlagt utnyttelse av mineralressurser på, er høringene som gjennomføres for det enkelte verneforslaget. I de fleste sakene finnes det fram til gode løsninger gjennom grensedragning og/eller tilpasning i forskriften. I de sakene der målet om økt skogvern (og grunneiers ønske om frivillig vern) må veies opp mot potensiell eller planlagt utnyttelse av mineralressurser, vil vi forsøke å finne omforente løsninger på direktoratsnivå. I tilfeller hvor dette ikke er mulig vil dette være avveininger som må avklares mellom departementene etter at Miljødirektoratet har avgitt sin tilråding til KLD.

Start og landing med luftfartøy

Miljødirektoratet vurderer at landing og start med luftfartøy er uønsket i naturreservater, og at dette bør tydeliggjøres og synliggjøres ved å ta inn et forbud i verneforskriften. Gjennom forskrifter vedtatt ved kgl. res. 12.12.2014 ble Forsvarsbyggs ønske om at landing og start med forvarets luftfartøy gis automatisk unntak, tatt inn i forskriftene for skogvernområder. Miljødirektoratet har derfor lagt dette inn i alle forskriftene i denne tilrådingen. De aktuelle verneforslagene omfatter skog- og andre utmarksområder. En antar at landing og start eventuelt vil bli (meget) sjeldne foreteelser og ikke utgjøre noen trussel mot områdene som sådan.

Når det gjelder militær operativ virksomhet i lufta viser Miljødirektoratet til NOU 2001:15 Forsvarets områder for lavtflygning punkt 5.5.6.1 *Unntaket for militær operativ virksomhet i verneområder* hvor det fremgår hva som anses som operativ virksomhet. Miljødirektoratet legger denne tolkningen av begrepet militær operativ virksomhet til grunn.

Beiting

Landbruksdirektoratet har tidligere anført at dersom det er aktuelt med beite, bør det være generelt unntak for beite og utsetting av saltstein samt nødvendig motorferdsel i den forbindelse, samt unntak for uttransport av syke og skadde beitedyr.

Miljødirektoratet viser til at det i noen området kan være behov for regulering av beitetrykk mv., og at det foreslås særskilte unntaksbestemmelser som skal ivareta dette. Miljødirektoratet mener det er en fordel at slike unntaksbestemmelser standardiseres og tilrår at det tas inn en unntaksbestemmelse som åpner for beiting med et beitebelegg som ikke skader verneverdiene. For forvaltningen av verneområdene mener Miljødirektoratet det er mer hensiktsmessig å knytte unntaket opp mot mulig skade på verneverdiene, enn at beting skal foregå skånsomt. I mange områder er det ikke ønskelig med andre typer beitedyr enn det som er vanlig på vernetidspunktet, og det er viktig at en unntaksbestemmelse fanger opp behovet for regulering.

For de områdene der beiting er aktuelt, er det gjort en vurdering av om forskriften skal åpne for utsetting av saltsteiner. For de fleste områdene er det vurdert at dette er et tiltak som i liten grad berører verneverdiene i særlig grad, og det er derfor tatt inn en unntaksbestemmelse om mulighet for utsetting av saltsteiner. For noen områder vurderes dette tiltaket å ha betydning i forhold til verneverdiene, og for disse områdene kan det ligge noen begrensninger. Det

samme gjelder oppsetting av gjerder; for de områdene der dette vurderes som aktuelt, er det tatt inn som spesifisert unntak i § 7. Enkelte av områdene i verneplanen er uten veger og stier, og har en topografi som tilsier at motorferdsel i forbindelse med utsetting av saltstein eller i forbindelse med gjerding ikke er relevant.

Sykling og større arrangementer

Hovedregelen i friluftsløven er at det i skogområder er tillatt med sykling på vei eller sti når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet.

I tråd med føringene i friluftsmeldingen og tidligere vedtatte kgl.res. for skogvern tilrår Miljødirektoratet at sykling (samt riding og bruk av hest) tillates på eksisterende stier og veier, dersom det ikke er særskilte naturfaglige hensyn som tilsier et forbud på bestemte stier eller i bestemte områder.

I områder hvor det ikke finnes veier og stier gjelder et generelt forbud mot sykling og bruk av hest. Det fremgår av beskrivelsen av det enkelte område dersom det ikke finnes veier eller stier i området.

Når det gjelder el-sykler rammes dette av forbudet mot motorferdsel i verneforskriftene. Det er foreløpig ikke gjort endringer i regelverket som gjelder el-sykler i friluftsløven eller i malen for verneforskrifter.

Forbudet mot arrangementer omfatter større arrangementer. Det er ikke fastsatt noen absolutt grense for hvor store arrangementer som faller inn under forbudet. Forvaltningsmyndigheten må gjøre en konkret vurdering av om planlagte arrangementer omfates av forbudet. Det er åpnet for å gi tillatelse til arrangementer etter søknad. Etter innspill i verneprosessen er det tatt inn direkte unntak for bestemte arrangementer (o-løp) i noen områder.

Miljødirektoratet viser til at henvisningen til "*etter retningslinjer i forvaltningsplan*" er tatt ut fra bestemmeslene i de foreslåtte verneforskriftene. Verneforskriftene skal i så stor grad som mulig gi presise unntak fra forbud i verneområdene, og selv om en forvaltningsplan kan gi retningslinjer, skal forbudene fremgå av vernebestemmelsene. I noen tilfeller vil det likevel være behov for å vise områder eller stier/traséer på kart, enten på vernekartet eller på kart i forvaltningsplan.

8. MERKNADER TIL DET ENKELTE OMRÅDE

MØRE OG ROMSDAL FYLKE

Det foreslås vern av 6 nye skogområder. To av områdene er utvidelser av eksisterende naturreservater. Flåstranda og Hisdalen er utvidelse av Hisdalen naturreservat, mens Todalsdalen er en beydelig utvidelse av Todalssetra naturreservat. Områdene er tilbudt av private skogeiere som areal til frivillig vern.

Høring:

Områdene har vært sendt på separat høring, men følgende parter har mottatt alle verneforslagene: Møre og Romsdal fylkeskommune, Norgsk Botanisk Forening, Universitetet i Oslo, Norges Naturvernforbund, Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet (NTNU), Den Norske Turistforening, Statens Vegvesen Region Midt, Forum for Natur og Friluftsliv Møre og Romsdal, Norges Skogeierforbund, Norges Bondelag, NHO Reiseliv, Natur og Ungdom, Norges Luftsportsforbund, Direktoratet for Mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, Naturvernforbundet i Møre og Romsdal, Norsk Ornitologiske Forening, Norsk Industri, Norges Orienteringsforbund, Norges Fjellstyresamband, Luftfartstilsynet, Språkrådet, Riksantikvaren, Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO), Friluftsrådernes Landsforbund, Norsk Bergindustri, Norsk Biologforening, Norvest Nett AS, Statkraft SF, Kartverket, Statskog SF, Norskog, Norsk organisasjon for Terrengsykling, Norsk Zoologisk forening, Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet, Norges Miljø- og Biovitenskapelige Universitet (NMBU), SABIMA, Forsvarsbygg, Norges Miljøvernforbund, Norges Handikapforbund, Avionor AS, Vegdirektoratet, Statnett SF, Stiftelsen Norsk institutt for naturforskning (NINA), Norges Jeger og Fiskerforbund, Møre og Romsdal Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Sau og Geit, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), Norges Jeger- og Fiskerforbund Møre og Romsdal, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Møre og Romsdal Sau og geit.

1. **Flåstranda og Hisdalen, Sunndal og Tingvoll kommune – Utvidelse av Hisdalen naturreservat**

Nytt verneareal 3.443 daa, hvorav 2.340 daa er produktiv skog. Nytt totalt verneareal 8.214 daa.

Verneformål og særskilte verneverdier

Føremålet med naturreservatet er å bevare et variert og stort skogområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige prosesser. Området inneholder truet og sjelden natur og det representerer flere naturtyper med store verdier knyttet til gammel furuskog, dels også gammel lauvskog, rike edellauvskog og kalkskog. Området er lite påvirket av inngrep og kontinuiteten i gamle trær og dødt trevirke er god.

Flåstranda i sør er en lokalitet med stor, urterik lågurtfuruskog med et betydelig artsmanfold, tre rødlistearter, inklusive en antatt god bestand av den sjeldne reliktbukken.

Naturtypen er hovedsakelig kalkskog (lågurtvegetasjon), delvis med innslag av hassel.

Lågurtskog blir i DN-håndbok 13 klassifisert som kalkskog. Delnaturtype er tørr kalkfuruskog, dominert av lågurtskog til svak lågurtskog, stedvis med røsslyng og melbær, moser eller vegetasjonsfattig strø, men med mye låge urter og gras. Av tre- og buskarter ble det noteret sparsomt med alm (VU), bjørk, furu, (opp til 70 cm i diameter), hassel, hegg, hengebjørk, osp (opptil 60 cm i diameter), platanlønn og rogn. Stein- og snøras setter preg på vegetasjonen mange steder.

Av planter nevnes berberis, bergrørkvein, breiflangre, brunrot, enghumleblom, entjæreblom, filtkongslys, fingerstarr, furuvintergrønn, gulsildre, hengeaks, hundekveke, kranskonvall, kransmynte, kratthumleblom, korsved, hvitbladtistel, lekrkspore, lodneperikum, løkurt, lundgrønnaks, lundrapp, markjordbær, myske, olavsskjegg, piggstarr, rødkjeks, sanikel, skogfaks, skogfiol, skogsalat, skogskolm, skogsvinerot, skogsvingel, stankstorkenebb, svartburkne, svarterteknapp, storhjel, trollbær, trollurt, tågebær, tårnurt, vaniljerot, vårerteknapp og vårmarihand. I tillegg er det et gammelt belegg av krattslirekne ved veien Flå-Opdøl. Blyhinne, brun blæreglye, grynfil, grynfore, isolert innergrense av oseanisk art, kystpute, kystvrenge, lungenever, ospeblæreglye, vanlig blåfil, av sopp: Bleik svovelriske (NT), beltebrunpigg, furuskjellpigg, furufåresopp (NT), gulrandkjuke, duftvokssopp, krustrompetsopp, gul trompetkantarell, svart trompetsopp og mønjevokssopp. Billearten reliktbuk (NT) finnes med en antatt god bestand. Grønnspe er registrert i området.

Området dekker mangler i skogvernet primært med hensyn til vern av kalkfuruskog.

Inngrepsstatus:

Det er plantet litt gran i og inntil området i nord, og platanlønn er i ferd med å spre seg inn i området. Skogen i området, som med andre lavereliggende skoger, har tradisjonelt vært brukt til hogst, utmarksslått og beite. Furuskogen er gjennomhogd i tidligere tider. Denne bruken har etter hvert gått ut i dette området, bortsett fra at det har vært tatt ut små mengder spesialvirke i lia på Oppdøl. Dette har vært brukt til restaurering av historiske bygg, og er opplyst til å dreie seg om et tre hvert tiende år.

Det ligger en høyløe og en gammel sæterstøl uten bygninger på gnr. 90, bnr. 1. Disse inngår ikke i verneforslaget.

Et fjordspenn krysser Sunndalsfjorden og utvidelsestilbudet i Flåstranda. Dette er en 300kV-linje og 420kV-linje med reservefaser. Det er ikke innstallasjoner på bakken innenfor området.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Sunndal kommune, Tingvoll kommune, NEAS.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 6 høringsuttalelser til verneforslaget.

Forsvarsbygg, Møre og Romsdal fylkeskommune uttaler at de ikke har merknader til verneforslaget.

Kartverket fraråder bruk av sammensatte navn som Flåstranda-Havdalen, og anbefaler bruk av *og* i stedet for bindestrek og anbefaler *Flåstranda og Havdalen*.

Statnett viser til at de har et fjordspenn som går over utvidelsesarealet i sør. Alle bakkeinnstallasjoner ligger utenfor området, men de ønsker likevel standard unntak for drift og vedlikehold i verneforskriften.

NEAS forutsetter at linjenettet kan driftes som tidligere, men understreker samtidig at de ikke har anlegg i området.

Norsk Bergindustri uttaler at de ikke kan se at det er gjort undersøkelser av berggrunnen med tanke på mineralressurser, og ber om at dette må gjøres før vernevedtak. Det bes også om at verneforskriften ivaretar eventuelle framtidige geologiske, drivverdige funn innenfor området.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen skriver at et vern vil hindre uttak minerlaressurser, men viser til at det ikke er registrert mineralinteresser innenfor området. Det er heller ikke satt av areal til slikt formål i plansammenheng.

Navn

Det er ikke noe naturlig navn som dekker hele det sammenhengende arealet som foreslås vernet. Heller ikke Sunndalsfjorden austside ville være pressist. Hisdalen dekker kun en liten del av området. Fylkesmannen forelo derfor i utgangspunktet en navnekombinasjon av to navn i hver sin ende av området, Flåstranda i sør og Havdalen i nord. Det er imidlertid bare en liten del av Havdalen som er med i verneforslaget, mens Hisdalen fremdeles er et relevant element i området. Fylkesmannen tilrår derfor å endre navn til *Flåstranda og Hisdalen*.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Eksisterende forskrift berørte ikke energinettet, og hadde følgelig ikke noen formuleringer knyttet til dette. Fylkesmannen tilrår å ta inn standard formuleringer knyttet til drift og vedlikehold av kraftledningen som går over området.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrift som beskrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

I området Flåstranda og Hisdalen har Fylkesmannen valgt å ta inn unntak for drift og vedlikehold knyttet til kraftlinjer, selv om det i dette tilfellet er snakk om et luftspenn som går over området, og hvor det ikke er installasjoner på bakken. Det kan likevel være tilfeller hvor aktivitet innenfor det foreslåtte verneområdet kan være aktuelt. Miljødirektoratet støtter derfor Fylkesmannens vurdering i dette tilfellet. Miljødirektoratet har i tillegg tatt inn unntak for nødvendig motorferdsel.

Det er ikke tatt inn unntak for motorferdsel for utsetting av saltstein i verneforskriften for dette området. Miljødirektoratet vurderer at topografien i området gjør at dette ikke er en aktuell problemstilling.

Miljødirektoratet ser at det innenfor ett av delområdene i dette verneforslaget ligger et digitalt kartlagt vannkraftpotensial med vannføring på 0,09 m³/s og utbyggingskostnad på 3 kr/kWh. NVE har fått tilsendt området både på oppstart og høring, men har ikke hatt kommentarer til verneforslaget. Det har heller ikke kommet andre innspill knyttet til temaet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Flåstranda og Hisdalen:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Hidalen som Flåstranda og Hisdalen naturreservat.

2. Fjoseid, Tingvoll kommune

Totalareal 2.316 daa, hvorav 1.343 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Føremålet med naturreservatet er å verne eit stort og variert skogsområde som inneheld trua og sjeldan natur. Lokaliteten representerer fleire naturtypar med særleg store verdiar knytt til rik edellauvskog. Skogen er velutvikla og med fleire kravfulle artar.

I naturbase ligger det to lokaliteter med A-verdi (svært viktig) innenfor tilbudsområdet. Begge er karakterisert som rik edellauvskog. I tillegg er det en lokalitet med naturbeitemark, verdi B (viktig) og en gammel boreal lauvskog med lokal verdi (C).

Edellaauvskogslokaliteten vest for Havdalsbakken inneholder habitatelement som blant annet kalkfattige berghyller, kalkfattig furuskog med lyng, fuktige sig med høgstauder, almlindeskog med mye lundgrønnaks, og strandberg ved sjøen. Lokaliteten er svært artsrik, med enkelte dominerende plantearter som storfrytle, lundgrønnaks, myske, lundrapp, hengeaks, sanikel og hvitveis. I tillegg er det registrert hvit skogfrue bergasal og sølvasal i lokaliteten. I tillegg har området en rik forekomst av kravfulle og rødlistede sopparter knyttet til varme og tørre edellaauvskoger (rike hasselkratt) og kalkfuruskog (mineralrike furuskoger): *Cortinarius rubicundulus*, svart trompetsopp, franskbrødsopp, *Hydnellum caeruleum*, *Ramaria botrytis* (NT), stor klubbesopp, *Cortinarius talus*, kopperrød slørsopp (NT), glattstorpigg (NT) og kjempemusserong, i tillegg til kravfulle arter som besk slørsopp, grønn fluesopp og gul fluesopp.

Den andre edellaauvskogslokaliteten er vurdert som en høgstaudeskog av varmekjær type, dvs. gråor-almeskog, dels også litt mer veldrenert og rik lågurtskog (men da ofte med svakere varmekjært preg). Bergveggene er for en del av intermediære typer, i overgang mot litt rikere noen steder. Lia har ganske mye alm (VU). Det er mindre hassel, men noe, særlig i nedre deler. I tillegg en del osp og bjørk i veldrenert parti og litt furu i overgang mot fattigere skog i nord. Det er også en del gråor, særlig i nærområdet til bekken, samt innslag av både rogn, selje og hegg. Feltsjiktet er til dels frodig med diverse høgstauder, inkludert myske, sanikel, springfrø (uvanlig art i distriktet) og storklokke. Både tyrihjelm og revebjelle fins her, noe som er uvanlig sammen. På bergvegger, steinblokker og til dels på trær er lungenever, skrubbenever, muslinglav, kystvreng, vanlig blåfiltlav, kystfiltlav og grynfiltlav, også puteglye, sølvnever, blyhinnelav og buktporelav. På marka er blant annet mønjevokssopp og honningvokssopp funnet. Av størst interesse er likevel mangfold på de gamle almetrea. Av lav vokser både bleikdoggnål (NT), almekull (NT) og bleik kraterlav (VU). Av vedboende sopp finnes både narrepiggsopp, skrukkeøre (NT) og almekull (NT).

Opoglyphus vermicelliferus (VU) er registrert på lokaliteten. I tillegg ble det i 2013 gjort funn av arten *Chlorostroma vestlandicum* (EN) som sannsynligvis er en parasitt på almekull (NT). Den er registrert på flere trær innenfor lokaliteten. Arten ble oppdaget i 2010 og er nylig beskrevet med typelokalitet fra Sunndal i Møre og Romsdal.

En del av en liten naturbeitemark inngår også i verneforslaget. Lokaliteten utgjør noen kantsoner til beitemarka ned mot sjøen på Fjøseid. Det meste av denne har vært oppdyrket, gjødslet og er artsfattig. Karplantefloraen er ikke særlig rik, men av beitemarkssopper forekommer flere kravfulle og rødlistede arter. Særlig funn av fiolett greinkøllesopp (VU) og rød honningvokssopp (VU) drar opp verdien. Gulstokk (NT) og rødne lutevokssopp (VU) er registrert.

Vedalkjelle (NT), lakserosa korallsopp (EN), glattstorpigg (NT), rødtuppsopp (NT), svartne kantarell (NT) er også registrert innenfor verneforslaget. Det er et stort potensial for å finne flere sjeldne, kravfulle eller rødlistede arter i området.

Området bør ses i sammenheng med utvidelsen av Hisdalen naturreservat og de andre skogvernrområder på nordsiden av Sunndalsfjorden, og dekker mangler i skogvernet med

hensyn til rik edellauvskog.

Inngrepsstatus:

Ruinene etter Fjoseidsætra ligger midt inne i området, men er grenset ut av verneforslaget.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Tingvoll kommune.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 7 høringsuttalelser til verneforslaget.

Norges Vassdrags- og Energidirektorat, Direktoratet for mineralforvaltning og Forsvarsbygg uttaler at de ikke har merknader til verneforslaget.

Språkrådet og Kartverket støtter bruken av navnet Fjoseid på området.

Møre og Romsdal fylkeskommune har registrert at det er brukt bilde av Fjoseidsetra i høringsdokumentet selv om denne er tatt ut av verneforslaget. De minner imidlertid om at det er andre kulturminner knyttet til sæterdrifta igjen innfor verneforslaget. Fylkeskommunen etterlyser også en klar holdning til oppbygging på gamle murer, men har eller ingen merknader til forslaget.

Norsk Bergindustri uttaler at de ikke kan se at det er gjort undersøkelser av berggrunnen med tanke på mineralressurser, og ber om at dette må gjøres før vernevedtak. Det bes også om at verneforskriften ivaretar eventuelle framtidige geologiske, drivverdige funn innenfor området.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen kommenterer overfor Møre og Romsdal fylkeskommune at de ikke kan forskuttere forvaltningspraksis innenfor området med hensyn til restaurering av kulturminner, men skriver at de tradisjonelt har hatt god dialog med kulturvernstyresmaktene.

Fylkesmannen skriver at et vern vil hindre uttak minerlaressurser, men viser til at det ikke er registrert mineralinteresser innenfor området. Det er heller ikke satt av areal til slikt formål i plansammenheng.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Fjoseid som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Det er ikke tatt inn unntak for motorferdsel for utsetting av saltstein i verneforskriften for dette området. Miljødirektoratet vurderer at topografien i området gjør at dette ikke er en aktuell problemstilling.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Fjoseid:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Fjoseid som naturreservat.

3. Vasselen, Tingvoll kommune

Totalareal 296 daa, hvorav 261 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Føremålet med naturreservatet er å verne eit stort og variert skogsområde som inneheld trua og sjeldan natur. Lokaliteten representerer fleire naturtypar med store verdier knytt til rik edellauvskog samt gammal furuskog. Skogen er velutvikla og med fleire kravfulle artar.

Lokaliteten ligger i ei bratt, sørvestvendt lside nord for Storvatnet og mellom gårdene Vatsellen i øst og Berget i vest. I underkant av lokaliteten går en grusveg. Lokaliteten grenser i vest delvis mot granplantefelt, og ellers mot boreal lauvskog der hassel stedvis opptrer, og der vegetasjonen i hovedsak er lågurt, men uten særlig omfang av kravfulle edellauvskogsarter. Berggrunnen består av glimmerskifter/glimmergneis og diorittisk til granittisk gneis. Løsmassene består for det meste av tynt humusdekke over berggrunnen. Lokaliteten ligger i sterkt oseanisk vegetasjonsseksjon, humid underseksjon.

Naturtypen er hovedsakelig dominert av rik edellauvskog dominert av hassel, og ellers er treslagene selje, bjørk, furu og rogn vanlige, i tillegg til litt hegg, osp og alm (VU). Delnaturtypen rikt hasselkratt, der vegetasjonen er dominert av kalklågurt samt en del lågurtskog. Kalkkrevende arter som lundgrønnaks og sanikkel dominerer store deler av lia, og

bredflangre er lokalt vanlig. I vest er det innslag av delnaturltypen gråor-almeskog, med dominans av alm og gråor samt en del hassel og hegg. Det er også innslag av fattigere blåbær- og svak lågurtskog.

Av karplanter kan nevnes sanikkel (rikelig), bredflangre (stedvis rikelig), kusymre, lundgrønnaks (dominerer store deler av lia), ormetelg, myske (rikelig), skogsalat, hengeving, svartburkne, liljekonvall, kranskonvall, ramsløk, hengeaks, skogsvinerot, trollbær, hundekveke, firblad, jordnøtt, hengeving, markjordbær og storklokke. I tillegg er de sjeldne karplantene fuglereir (to registreringer) og falkbregne (eneste forekomst i denne delen av fylket) samt vill-løk, skogfaks, lerkespore, fingerstarr, kransmynte, vårerteknapp, vårmarihand, svarterteknapp, grov nattfiol, taggbregne, kjempesvingel, tårnurt og lavartene kystdoggnål (NT), blek kraterlav (VU), puteglye, grynfiltlav, vanlig blåfiltlav, sølvnever, kystnever og filthunnelav. I en eldre kartleggingsrapport er det også nevnt bleikdoggnål (NT) og soppartene ospekjuke og rustkjuke. På almelæger ble det funnet almekullsopp (NT). Lungeneversamfunnene er ganske godt utviklet. Det er potensial for rødlista sopp knyttet til lågurtskog og kalkskog med hassel. Det er observert fjellvåk og dvergspett i området.

Området dekker mangler i skogvernet med hensyn til vern av rik edellauvskog.

Inngrepsstatus:

Det er spredte forekomster av gran i området, og det er innslag av platanlønn i nedre deler av lokaliteten. Det er ingen tekniske inngrep, stier eller veger inne i området.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Tingvoll kommune..

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 7 høringsuttalelser til verneforslaget.

Norges Vassdrags- og Energidirektorat, Direktoratet for mineralforvaltning, Forsvarsbygg og Møre og Romsdal fylkeskommune uttaler at de ikke har merknader til verneforslaget.

Språkrådet og Kartverket støtter bruken av navnet Vasselen på området.

Norsk Bergindustri uttaler at de ikke kan se at det er gjort undersøkelser av berggrunnen med tanke på mineralressurser, og ber om at dette må gjøres før vernevedtak. Det bes også om at verneforskriften ivaretar eventuelle framtidige geologiske, drivverdige funn innenfor området.

Fylkesmannens kommentarer:

Et vern vil hindre uttak minerlaressurser, men Fylkesmannen viser til Direktoratet for mineralforvaltning sin uttalelse om at det ikke er registrert mineralinteresser innenfor området. Det er heller ikke satt av areal til slikt formål i plansammenheng.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Vasselen som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Vasselen:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Vasselen som naturreservat.

4. Todalsdalen, Aure kommune – Utvidelse av Todalssetra naturreservat

Nytt verneareal 5.130 daa, hvorav 2.518 daa er produktiv skog. Nytt totalareal 5.479 daa.

Verneformål og særskilte verneverdier

Føremålet med naturreservatet er å verne eit stort og variert skogsområde som inneheld trua og sjeldan natur og ulike naturtypar i skog som rik edellauvskog, gamal boreal lauvskog og gamal furuskog. Her er fleire raudlista lav- og soppartar. Det er ei målsetting å behalde verneverdiane i mest mogleg urørt tilstand, og eventuelt vidareutvikle dei.

Tilbudsområdet er ei sørvendt li langs Todalen, inkludert noe av elvedalen. Største del av området er rik edellauvskog verdisett til kategori A (svært viktig). Eksisterende naturreservat er vurdert som en fattig edellauvskog. Deler av tilbudsområdet er gammel boreal lauvskog, og vi finner også noe gammel furuskog innefor området. Nede på flata er det en svært viktig flommarksskog, noe av denne inngår i tilbudsoarealet sammen med ei lita bekkekløft i Todalselva.

Av arter dominerer hassel, med innslag av alm, bjørk, osp, rogn, hegg og gråor. Det er furu i

øvre deler. Det er registrert planter som er knyttet til boreonemoral sone, slik som ramsløk, sanikel, kjempesvingel, skogstarr, lundgrønnaks, junkerbregne, gullstjerne og lerkespore. Helt nederst i området med gråor-heggeskog er det også innslag av høgstauder som strutseving og tyrihjelms.

Den rødlistede arten blek kraterlav (VU) er påvist innenfor området.

Området dekker mangler i skogvernet med hensyn til rik edellauvskog, men også delvis også for bekkekløfter og flommarksskog.

Inngrepsstatus:

Det går en 132 kV kraftlinje gjennom området. I vest går det en lokalnettslinje. Flere stier går gjennom området i øst, og en sti går opp fra Todalen og opp til Fagerdalen. Denne ble brukt for å få husdyra opp på fjellet i gamle dager.

Det er registrert noen små granbestand i nedre del av området, og platanlønn er i ferd med å spre seg inn mot området.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Aure kommune, NEAS.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 6 høringsuttalelser til verneforslaget.

Forsvarsbygg uttaler at de ikke har merknader til verneforslaget.

Språkrådet og Kartverket skriver at det er gjort vedtak om skrivemåten Todalsdalen for navnet på denne dalen. Todalen er navnet på gården, og kan samtidig også forveksles med bygda Todalen i Surnadal kommune. Både Språkrådet og Kartverket peker på at navnet derfor være Todalsdalen naturreservat.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) uttaler at 132 kV kraftledning Gylthalsen-Trollheim ser ut til å komme innenfor deler av verneområdet. I en tilleggsuttalelse legger NVE til at NEAS AS er områdekonsesjonær, og har to kraftlinjer som går gjennom området, og skriver at det er viktig at NEAS vurderer om vern vil forhindre framtidige, nødvendige utvidelser av kraftnettet, og ev. komme med forslag til vernegrense eller -forskrift må tilpasses. Ut over dette kjenner ikke NVE til noen energianlegg eller potensielle kraftressurser i området. NVE stiller også spørsmål om de har mottatt oppstartsmelding i saken.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) viser til at det er registrert en grusforekomst like utenfor vernegrensen, der det tidligere er tatt ut masser. DMF vurderer at en utvidelse av naturreservatet ikke vil komme i konflikt med eventuelt ytterligere uttak fra grusforekomsten, og har derfor ingen merknader.

Norsk Bergindustri anmoder om at det gjøres geologiske undersøkelser før det fattes vernevedtak for området. Dette for å ikke hemme framtidig næringsutvikling i området.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen bekrefter at NVE har blitt tilsendt alle dokumentene i saken, inkludert oppstartsmeldingen. Fylkesmannen har videre hatt kontakt med NEAS AS om overføringslinja. Den andre kraftlinja i vest er lokalnettet. Det er lagt inn et generelt unntak under § 4 for drift og vedlikehold om kraftanlegg. En eventuell utvidelse av nettet må vurderes som en dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48.

Et vern vil hindre uttak minerlaressurser, men Fylkesmannen viser til Direktoratet for mineralforvaltning sin uttalekse om at det ikke er registrert mineralinteresser innenfor området. Det er heller ikke satt av areal til slikt formål i plansammenheng.

Navn

Fylkesmannen tar Språkrådet og Kartverkets innspill til etterretning og tilrår navnet Todalsdalen på det foreslåtte verneområdet.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår en presisering i forskriften § 5 etter høring, slik at § 5b lyder som følgende:

«Sykling, ridning og bruk av hest er forbode utanom eksisterande vegar og stiar *vist på vernekart.*»

I tillegg tilrår Fylkesmannen et tillegg i § 4 som er knyttet til bruk og vedlikehold av eksisterende kjerreveg samt en åpning for motorferdsel knyttet til tiltak etter § k. i § 7 k.

§ 4 k. blir lydende:

«*Vedlikehold av sti/kjerreveg markert i vernekartet.*»

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endring i verneforskrift som beskrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet har tatt inn alle standardbestemmelsene knyttet til kraftlinjer i verneforskriften. Det innebærer også standard formulering om oppgradering av nettet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Todalsdalen:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Todalsdalen som naturreservat.

5. Ramnfloget, Molde kommune

Totalareal 998 daa, hvorav 353 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Føremålet med naturreservatet er å verne eit stort og variert skogsområde som inneheld trua og sjeldan natur. Lokaliteten representerer fleire naturtypar med store verdier knytt til rik edellauvskog. Skogen er velutvikla og med fleire kravfulle artar.

Tilbudsområdet er ei vestvendt li med varmekjær lauvskog. Området er verdisatt til A (svært viktig) på grunn av en forekomst av velutvikla edellauvskog med flere varmekjære arter, og mange arter med krav til fuktig vintermildt klima. Lokaliteten er en av de mest verdifulle edellauvskogene i Molde, og skiller seg ut ved å ha et klart kystpreg. Den består av ulike skogtyper, blant annet kysthasselkratt, svartorsumpskog og gråor-heggeskog.

Av arter dominerer hassel, med innslag av alm (VU), hegg og grupper av svartor. Det er stor og kraftig hassel i nedre deler av lokaliteten. Ellers finnes selje, gråor, bjørk og rogn, og noen plantede graner. Av registrerte kartplanter nevnes jordnøtt, kratthumbleblom og kusymre. Gullstjerne er også påvist.

Området er vinterbeiteområde for hjort og leveområde for rådyr.

Området oppfyller mangler i skogvernet primært med hensyn på vern av rik edellauvskog.

Inngrepsstatus:

Det er registrert litt gran i nedre del av området. Her er det også en stor forekomst av den fremmede arten platanlønn. Området benyttes til fjellklatring.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Molde kommune, Istad Nett AS.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 7 høringsuttalelser til verneforslaget.

Forsvarsbygg uttaler at de ikke har merknader til verneforslaget.

Kartverket og Språkrådet har ingen invendninger mot bruken av navnet Ramnfloget. Kartverket skriver at Ramnfloget framstår som et dekkende navn på området.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) skriver at det ikke er registrert viktige mineralressurser innenfor verneforslaget. DMF har derfor ingen merknader til forslaget om opprettelse av naturreservatet.

Norsk Bergindustri anmoder om at det gjøres geologiske undersøkelser før det fattes vernevedtak for området. Dette for å ikke hemme framtidig næringsutvikling i området.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) opplyser om at de ikke kjenner til at det er kraftlinjer, energianlegg eller potensielle kraftressurser i området, men viser til at Istad Nett AS er områdekonsesjonær i området, og at det er viktig at de får forslaget på høring.

Møre og Romsdal fylkeskommune har ikke merknader til verneforslaget, men peker på at området blir brukt til fjellklatring. De understreker også at det er viktig å sikre grunn til en framtidig gang- og sykkelveg i området.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen bekrefter at både NVE og Istad Nett AS har blitt tilsendt alle dokumentene i saken.

Fylkesmannen skriver at det ikke er utarbeidet planer for en framtidig sykkelsti på østsiden av fylkesvegen. Fylkesmannen ser utfordringene med å finne areal for en slik sti på østsiden av vegen som ikke innebærer flytting av vegen eller uttak av fjell. Fylkesmannen vurderer at en slik sykkelsti er et viktig sikkerhetstilak, og foreslår at en tar stilling til dette når arbeidet har kommet lenger. Statens Vegvesen har fått ettersendt høringsdokumentene, men har ikke kommet med uttalelse i forbindelse med mulig framtidig gang- og sykkelveg.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Ramnfloget som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen er kjent med klatreinteressene i Julsundet, og har også vært i kontakt med den lokale klatregruppa. Det har ikke kommet merknader til verneforslaget fra denne, men Fylkesmannen foreslår likevel å ta inn et punkt i verneforskriften som åpner for montering av eventuelle festepunkter i fjellet.

§ 4 forslås tilføyd med:

Fjellklatring, herunder montering av permanente feste.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endring i verneforskriften som beskrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Fylkesmannen viser til at det må tas stilling til eventuelt areal for gang- og sykkelvei når dette arbeidet har kommet lenger. Etablering av gang- og sykkelvei anses ikke som et sikkerhetshensyn som det kan gis dispensasjon til etter naturmangfoldloven § 48. Dersom det er konkrete planer for slik etablering på østsiden av veien, bør vernegrensa vurderes justert i dette området.

Fylkesmannen har i verneforskriftens § 4 foreslått en tilføyelse som åpner for *Fjellklatring, herunder montering av permanente fester*. Verneforskriften innebærer ikke forbud mot fjellklatring, og vi tilrår derfor å endre dette punktet til:

Montering av permanent feste for fjellklatring.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Ramnfloget:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Ramnfloget som naturreservat.

6. Almbekken, Surnadal kommune

Totalareal 376 daa, hvorav 334 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Føremålet med naturreservatet er å verne eit stort og variert skogområde som inneheld trua og sjeldan natur. Lokaliteten representerer store verdier knytt til naturtypen rik edellauvskog. Skgoen er velutvikla og med fleire kravfulle artar.

I naturbase er det registrert en naturtypelokalitet som dekker størstedelen av tilbudsområdet. Lokaliteten ligger i en sørvednt li ovenfor Almøya i Øvstebødalen i Surnadal kommune. Lokaliteten er avgrenset mot veg, granplantefelt, og i øst mot hogstfelt og yngre skog. Bergrunnen er av granittgneis og glimmergneis, mens løsmassene er av skredmateriale, et parti av torv og myr oppe i lia og helt nede ved Almbekken finnes fluviale avsetninger. Lokaliteten ligger i sørboreal vegetasjonssjone og vegetasjonsseksjonen er klart oseanisk.

Området består av en rik og gammel edellauvskog av utformingene gråor-almeskog og

gammel almeskog. Treslagsforeldinga er dominert av gråor i tillegg til rogn, hassel, hegg, litt bjørk og styva almetrær. Grunntypen er høgstaudeskog i hele lokaliteten, selv om den blir litt mindre artsrik øverst i lia.

Tolv rødlistearter er registrert, der alle sopp- og lavarter er knyttet til grov alm: Alm (VU), almekullsopp (NT), almelav (NT), kystdoggnål (NT), Chlorostroma vestlandicum (EN), blådoggnål (VU), almebroddsopp (VU), lauvbarkskorpe (NT), hvithodenål (NT), bleikdoggnål (NT), buntelg (VU) og huldregras (NT). Høystaudevegetasjonen inkluderer arter som gullstjerne, maigull (østlig art som er sjelden i fylket), lekespore, junkerbregne, storklokke, tyrihjel, myske, firblad, hvitsoleie, skogstjerneblom, vendelrot, mjødurt, skogstorkenebb, strutseving, skogsvinerot, vårkål og trollbær. Det er få varmekjære arter. Huldregras ble påvist i 2004 og står fortsatt jevnt i et strekke på 15-20 meter langs det samme fuktsiget. Lungeneversamfunnet består sparsomt av arter som sølvnever, puteeglye, vanlig blåfjelllav, kystårenever og lungenever. Den vedboende narrepiggsoppen er, som med de fleste rødlisteartene, knyttet til de gamle almetreene. Området dekker mangler i skogvernet med hensyn til vern av rik edellauvskog, og da med særlig vekt på vern av almeskog.

Inngrepsstatus:

Almtrærne i området er utsatt for beiteskader av hjort. En annen trussel mot verneverdiene er gran som sprer seg fra et lite plantefelt i området.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Surnadal kommune.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 7 høringsuttalelser til verneforslaget.

Norges vassdrags- og energidirektorat, Møre og Romsdal fylkeskommune og Forsvarsbygg uttaler at de ikke har merknader til verneforslaget.

Språkrådet og Kartverket støtter bruken av navnen Almbekken på området.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) viser til at verneforslaget vil båndlegge den lokalt viktige sand- og grusforekomsten Holten. DMF skriver at de øverste delene av forekomsten kan være viktige for lokale formål, men at avgrensinga er usikker. DMF skriver videre at på grunnlag av at dette er en lokalt viktig forekomst med usikker avgrensing, der mulighetene for framtidig utnyttelse også er usikker, så har DMF ingen merknader til det foreslåtte verneområdet.

Norsk Bergindustri uttaler at de ikke kan se at det er gjort undersøkelser av berggrunnen med tanke på mineralressurser, og ber om at dette må gjøres før vernevedtak. Det bes også om at verneforskriften ivaretar eventuelle framtidige geologiske, drivverdige funn innenfor området.

Fylkesmannens kommentarer:

Et vern vil hindre uttak minerlaressurser, men Fylkesmannen viser til Direktoratet for mineralforvaltning sin uttalekse om at den registrerte forekomsten innenfor området er vurdert som lokalt viktig, og at DMF ikke har merknader til at denne blir omfattet av vern. Det er heller ikke satt av areal til slikt formål i plansammenheng.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Almbekken som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Almbekken:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Almbekken som naturreservat.

VESTLAND FYLKE

Det foreslås vern av to nye skogområder. Området Geitanosi er omgjøring av areal fra Nærøyfjorden landskapsvernområde til naturreservat. Områdene er tilbudt av private skogeiere som areal til frivillig vern.

Høring:

Områdene har vært sendt på separat høring, men følgende parter har mottatt begge verneforslagene: Vestland fylkeskommune, Vest Politidistrikt, Høgskulen på Vestlandet v/ avd. for

naturforvaltning, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane, Norges Jeger- og Fiskerforbund NJFF Sogn og Fjordane, Norges vassdrags- og energidirektorat, Sogn og Fjordane Bondelag, Sogn og Fjordane Bonde- og Småbrukarlag, Sogn og Fjordane Skogeigarlag, Sogn og Fjordane Skogselskap, Sogn og Fjordane Turlag, SFE Nett, Forum for natur og friluftsliv Sogn og Fjordane, Sogn og Fjordane avd. Norsk Ornitologisk forening, Visit Sunnfjord, Statens vegvesen region vest, Forsvarsbygg, Norges jeger- og fiskerforbund, Technogarden (nødnett), NOTS, Stadnamntenesta på Vestlandet, Statnett, Avinor, Direktoratet for mineralforvaltning, Universitetsmuseet i Bergen, Den Norske Turistforening, Det Norske Skogselskap, Fortidsminneforeningen, Luftfartstilsynet, Norges geologiske undersøkelse (NGU), Norges Naturvernforbund, Norges Skogeierforbund, Norsk institutt for Naturforskning NINA, Norsk ornitologisk forening (NOF), Norsk Skogbruksforening NORSKOG, Riksantikvaren, SABIMA, Universitetet i Bergen v/ Geologisk institutt, WWF Norge.

7. Ospehaug, Fjaler kommune

Totalareal 574 daa, hvorav 447 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Føremålet med naturreservatet er å ta vare på eit oseanisk prega skogområde på Vestlandet med sitt biologiske og geologiske mangfald, som representerer eit mangfald av ulike natur- og vegetasjonstypar, der større delar er lite påverka skog.

Området ligger rett på nordsiden av Hovlandsdalsvatnet, mellom gårdene Porsemyra og Vågen, i Fjaler kommune. Berggrunnen består av tomalittisk til diorittisk gneis. Området ligger innenfor sørboreal vegetasjonssone og sterkt oseanisk seksjon.

Vegetasjonen er nesten utelukkende helt fattig. Dominerende vegetasjonstyper er lyngskog (røsslyng-blokkebær-furuskog og grasdominert fattigskog), kalkfattig myrskog, kalkfattige myrflater og ombrotrof myr. Blåbærskog opptre sparsomt. Furu er klart dominerende treslag. Einer danner ofte busksjikt. Ellers inngår en del bjørk, stedvis noe rogn og ørevier, mens osp kun sparsomt. Skogen varierer en del i alder og struktur som følge av ulik påvirkningsgrad og varierende bonitet. En større andel av arealet består av såkalt gammelskog, og dominerende aldersklasse er ca 100-120 år. Maksalderen ligger trolig omkring 150 år. En god del av skogarealet er skrinnet og glissen myrskog. Kun et fåtall interessante eller krevende arter er påvist, og potensialet for mer krevende arter er svakt. Noenlunde interessante funn har primært vært knyttet til død ved av furu, samt skog med høy luftfuktighet. Totalt 4 rødlistearter er påvist.

Naturverdiene er gjennomgående relativt lave, men likevel er det visse kvaliteter knyttet til eldre, dels høyproduktiv furuskog med dødvedelement og tilsynelatende noe dødvedkontinuitet. Andre positive trekk ved området er dets lave beliggenhet, relativt høy dekning høybonitets furuskog, og tilknytning til vann og våtmark. På denne grunnlag vurderes området som lokalt verneverdig (*).

Inngrepsstatus:

Området er tilnærmet uten tekniske inngrep. Det går ei telefonlinje gjennom området. I tillegg

ligger det et lite felt med gran ved vernegrensa mot nord.

Høring:

Verneforslaget ble sendt på høring til berørte grunneiere, Fjaler kommune, Fiskarlaget vest, Sunnfjord Energi AS, Visit Sognefjord.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 7 høringsuttalelser til verneforslaget.

Statens vegvesen og Forsvarsbygg har uttalt seg, men har ingen merknader.

Språkrådet tilrår at gårdsnavnet Bjordal bør legges til grunn som navn på verneområdet. De skriver at dersom Fylkesmannen heller går for naturnavnet Ospehaug(en)/Ospehog(en), så må det gjennomføres en navnesak. I en eventuell navnesak må en også ta stilling til om man skal benytte skrivemåten *hog* istedenfor *haug*. Språkrådet viser videre til uttalelse til oppstartsmeldingen hvor de også anbefalte navnet Roparhaugen.

Kartverket skriver at de har mottatt Språkrådets uttalelse og kan starte opp navnesak for Ospehaug. Kartverket skriver videre at verneprosessen kan gå videre uavhengig av navnesaken, og dersom Fylkesmannen går videre med navnet Ospehaug, så kan det bli brukt fram til annet navn eventuelt blir bestemt. Kartverket viser videre til retningslinjer for navnsetting på verneområder.

Harald og Lillian Samdal er grunneier på eiendom i enden av vegen som går langs det foreslåtte verneområdet. De ønsker å sikre seg at møteplassene langs den smale Porsmyrvegen kan holdes vedlike, ha mulighet til å fjerne trær som faller over vegen. De ønsker derfor også en utvidelse av bufferen mot vegen fra 2 til 3,5 meter. De ønsker også å kunne å rydde skog langs vernegrensa for å kunne sette opp gjerde. De ønsker også kunne skjøtte innmark på Myrane innenfor verneforslaget, og å kunne restaurere en gammel veg (kulturminne) som går gjennom verneområdet.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) viser til sin uttalelse i forbindelse med oppstartsmeldingen. Der henviser de til Sunnfjord Energi AS som områdekonsesjonær å svare på om de har kraftnett i området, og om vern av området vil forhindre framtidige, nødvendige utvidelser av kraftnett. NVE skriver videre at de ikke kjenner til at området vil berøre potensielle, eksisterende eller planlagte energi- eller vassdragsanlegg.

Norsk Bergindustri ber Fylkesmannen om å undersøke berggrunnen før endelig vernevedtak er fattet. De skriver også at verneforskriften må ta høyde for framtidige forekomster for drift.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen bemerker at Sunnfjord Energi AS har mottatt verneforslaget, men har ikke uttalt seg. Fylkesmannen viser også til at det ikke er påvist drivverdige mineralforekomster innenfor området. Det er heller ikke satt av slike arealer i kommuneplanen.

Fylkesmannen viser til at vernegrensen også går 2 meter utenfor kanten på møteplassene, og mener dette vil være tilstrekkelig til å ivareta normalt vedlikehold. Trær som faller ut over vegen vil havne på utsiden av verneområdet, og disse vil kunne fjernes uten videre. Fylkesmannen viser videre til at vernegrensen følger eiendomsgrensen, og mener det ikke er nødvendig med en buffersone med hensyn til oppsetting av gjerde. Det samme gjelder også med hensyn til innmark. Verneforskriften tar hensyn til oppsetting av gjerde. Fylkesmannen vurderer også at den gamle ferdselsvegen kan settes i stand som kulturminne innenfor rammen av verneforskriften slik den er foreslått.

Navn

Fylkesmannen tilrår å benytte navnet Ospehaug på det foreslåtte naturreservatet, men tar forbehold om at navnet blir stående i den pågående navnesaken. Navnet Bjordal er et gårdsnavn som ligger et stykke unna verneområdet, og favner over et større geografisk område. Bjordal ble brukt i starten av prosessen da det opprinnelige tilbudsområdet omfattet et større areal.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Ospehaug:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Ospehaug som naturreservat.

8. Geitanosi, Aurland kommune

Totalareal 12.229 daa, hvorav 5.834 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Føremålet med naturreservatet er å ta vare på eit område med sitt biologiske og geologiske mangfald, som representerer ein bestemt type natur i form av eit stort og urørt skogområde med eit stort mangfald av skogs- og vegetasjonstypar, der større delar er urskogprega med mykje død ved.

Geitanosi inneholder et bredt spekter av trua naturtyper og flere trua arter. Skogen er nasjonalt viktig. Både fosseeng og fosseberg er rødlista naturtyper, og potensialet for å finne flere trua og sjeldne arter er stort.

Siden området allerede er vernet som landskapsvernområde er arealet til en viss grad vernet mot inngrep. I landskapsvernområdet er det likevel for eksempel åpnet for flatehogst på inntil 5 daa. For en skog som er nasjonalt viktig vil statusen som naturreservat nettopp kunne ta vare på trua, sjelden og sårbar natur. For å ta vare på gamle handverksteknikker i mulighet restaureringsprosjekt i kulturlandskapet er det lagt inn en dispensasjonshjemmel for å kunne ta ut enkelttre (etter søknad) i et avgrenset område av reservatet av for eksempel lind til bastetauspinning.

Avgrenset areal har variert topograf og bratte nord-, nordvest- og vestvendte lisider utgjør en stor andel av undersøkt område. I tillegg forekommer dype bekkekløfter, skar, små fate partier, rasmarker og noe bart fjell. Området domineres av rike og intermediære vegetasjonstyper i skog (svak lågurt- og lågurtskog), men det forekommer også partier med fattig vegetasjon (bærlyngskog) særskilt på grunnlendte kollepartier. Store deler av de lavereliggende områdene består av lauvskog med høy bonitet, men det inngår også en del impediment, særskilt i høyereliggende områder. Det er betydelig innslag av blokkmark, rasmark og røys i området, samt bratte og grunnlendte lisider. Innenfor avgrensningen forekommer fere markante bekkekløfter og en del sigepåvirkede partier med høgstaudevegetasjon samt mindre partier med myr- og sumpskogsmark. Det forekommer også arealer med de rødlistede naturtypene fosseberg (VU) og fosseeng (VU). Midtre og lavereliggende områder domineres av edellauvtrær som alm og lind over store arealer, men boreale løvtrær som osp og bjørk dominerer også en del arealer. To kjerneområder kartlagt som alm-lindeskog som går inn under den rødlistede naturtypen Lågurtedellauvskog (VU). Hassel opptrer i forholdsvis stor grad i en del av lisidene og selje, gråor, rogn, ask og hegg forekommer i varierende grad i lokaliteten. Høyereliggende områder domineres av bjørk.

Undersøkt område fremstår som urørt i nyere tid og domineres i hovedsak av eldre skog med naturskogspreg. Området har gjennomgående stor treslagsvariasjon med unntak av høyereliggende områder hvor bjørk dominerer. Innenfor undersøkt området er det på det jevne stor spredning i aldersklasser og det er en del foryngelse i skogen både som følge av sammenbrudd, men også som følge av forstyrrelser som ras, skred og erosjon. Det er en god del grove alm og lind i området og også velutviklede ospeholt. Det er rikelig med forekomster av død ved og alle treslag (i varierende grad) er representert i de fleste nedbrytningsstadier.

Utover alm og ask ble det kun påvist én rødlistet art i området. Det er imidlertid et potensial for krevende arter innen artsgruppe moser knyttet til bergvegger i kløfta, fossesprøytsone og fomsone. I tillegg fins et potensial for krevende arter innen artsgruppe lav knyttet til fuktig skog, bergvegger og blokkmark, samt for markboende sopp knyttet til lågurtmark med lind. I tillegg forekommer en del arealer med rik bakkevegetasjon, og det ble påvist en rekke arter med krav til stabil luftfuktighet.

Det ble avgrenset 6 kjerneområder i området. Kjerneområdene dekker et begrenset areal av verneverdig areal, men det understrekes at området er stikkprøvemessig befart pga. vanskelig terreng. Rekognosering med kikkert har imidlertid gitt grunn til å anta at øvrige deler av området hovedsakelig består av natur som er mer eller mindre uberørt i nyere tid. Området vurderes samlet som nasjonalt verneverdig (***).

Styvi oppnår høy mangeloppfyllelse dels som følge av fere kjerneområder med alm-lindeskog, ospedominert skog og bekkekløfter. I tillegg forekommer en god del arealer som ikke er fanget opp i kjerneområder av alm-lindeskog, gråor-almeskog, gråor-heggeskog (lisidetype), ospedominert skog og bekkekløfter. Alle nevnte naturtyper har et stort udekket vernebehov i fylket.

Inngrepsstatus:

Det er ingen kjente tekniske inngrep innenfor området.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Aurland kommune, Aurland Bondelag, Aurland Bonde- og Småbrukarlag, Aurland Fjellstyre, Aurland Jeger- og sportsfiskarlag, Aurland turlag, Verneområdestyret for Nærøyfjorden landskapsvernområde..

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 7 høringsuttalelser til verneforslaget.

Aurland kommune, Forsvarsbygg og Statens vegvesen uttaler at de ikke har merknader til verneforslaget.

Språkrådet er positiv til navet Geitanosi på området.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har ingen merknader til verneforslaget, men er opptatt av at Aurland Energiverk AS skal få høringsforslaget, og ha mulighet til å uttale seg til dette.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) skriver at det foreslåtte verneområdet så vidt kommer i kontakt med en registrert forekomst av grus på Styvi, og at denne har lokal betydning. DMF skriver videre at det ikke ser ut til at det har blitt tatt ut grus der tidligere, men de vil ikke utelukke at eventuelt framtidig uttak vil komme i konflikt med verneforslaget.

WWF Verdens naturfond er positive til opprettingen av naturreservatet, men stiller spørsmål om hvorfor det skal være mulig å ta ut enkelttre i et avgrenset område langs fjorden når området er gitt nasjonal verdi (A).

Nærøyfjorden verneområdestyre kom med innspill til oppstartsmeldingen om å samkjøre regelverket for de ulike verneformene mht. bruk av lett terrenggående kjøretøy for uttransport av felt elg, hjort og bjørn. Dette er ikke tillatt i landskapsvernområdet, og det bør derfor heller ikke åpnes for det innenfor det foreslåtte naturreservatet.

Fylkesmannens kommentarer:

Aurland Energiverk AS har mottatt høringsforslaget, men har ikke kommet med uttalelse.

Fylkesmannen kommenterer WWF sitt innspill med at åpningen for å ta ut enkelttre er søknadspliktig, og at dette bare vil omfatte et fåtall trær knyttet til restaurering av bygninger ved bruk av gamle handtverkstradisjoner på gården Styvi. Rammen for å gi tillatelse må ikke gå ut over verneformålet

Fylkesmannen peker på at grusforekomsten som tas opp i DMF sitt innspill ligger inne i Nærøyfjorden landskapsvernområde. I verneforskriften for landskapsverneområdet står det at: *Området er verna mot alle inngrep eller tiltak som vensentleg kan endre eller verke inn på landskapets arter eller karakter. Dette gjeld til dømes (...) drenering og anna form for tørrlenngin, sprenging, masseuttak, utfylling, planering og lagring av mass, lausbryting og fjerning av stein og mineral, (...).* Fylkesmannen er derfor tvilende til om det ville kunne blitt åpnet for grusuttak etter dagens regelverk for området.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Geitanosi som i høringsforslaget.

Avgrensing

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen er enig med Nærøyfjorden verneområdestyre angående formuleringen om bruk av lett terrenggående kjøretøy. Terrenget er bratt, og det er ikke behov for en slik hjemmel. Grunneierne var også enige i denne vurderingen, og dette ble endret før forskriften ble sendt på høring.

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Geitanosi:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Geitanosi som naturreservat. Det tilrås samtidig en endring for Nærøyfjorden landskapsvernområde.

ROGALAND FYLKE

Det foreslås vern av fire nye skogområder. To av områdene er utvidelse av eksisterende naturreservat. Alle områdene er tilbudt fra private grunneier som frivillig vern av skog. En teig innenfor utvidelsen av Vikaneset naturreservat er i Miljødirektoratets eie.

Høring:

Områdene har vært sendt på separat høring, men følgende parter har mottatt alle verneforslagene: Rogaland fylkeskommune, A/S Skog, Allskog AS, Avinor AS, Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, Forsvarsbygg, Forum for natur og friluftsliv i Rogaland, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådernes landsforbund, kartverket, Kommunal og Moderniseringsdepartementet, Kommunenes sentralforbund, Landbruksdirektoratet, Luftfartstilsynet, Lyse Elnett AS, Miljødirektoratet, Naturforbundet i Rogaland, NHO reiseliv, Norsk institutt for bioøkonomi, Norsk institutt for naturforskning, Norges bondelag, Norges geologiske undersøkelser, Norges handikapforbund, Norges idrettsforbund og olympiske og paraolympiske komité, Norges jeger og fiskerforbund, Norges jeger og fiskerforbund Rogaland, Norges Miljø- og Biovitenskapelige Universitet, Norges miljøvernforbund, Norges orienteringsforbund, Norges skogeigarforbund, Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet, Norsk bergindustri, Norsk biologforening, Norsk bonde- og småbrukarlag, Norsk botanisk foreining, Norsk botanisk foreining Rogaland, Norsk industri, Norsk organisasjon for terrengsykling, Norsk ornitologisk foreining, Norsk ornitologisk foreining Rogaland, Norsk sau og geit, Norsk zoologisk foreining, Norskog, Norges vassdrags- og energidirektorat, Riksantikvaren, Rogaland bonde- og småbrukarlag, Rogaland bondelag, Rogaland sau og geit, Sabima, Skogselskapet i Rogaland, Stadnamntenesta på Vestlandet, Statens vegvesen, Statkraft SF, Statnett SF, Statskog SF, Stavanger turistforeining, Verdens naturfond (WWF), Universitetet i Bergen, Universitetet i Stavanger, og Vestskog AS.

9. Øyna, Suldal kommune

Totalareal 508 daa, hvorav 400 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Føremålet med naturreservatet er å ta vare på eit skogsområde på ei innlandsøy i fjordlandskapet, med alt naturleg plante- og dyreliv. Området har stor variasjon i skogsmarkslag frå rik og fuktig nordvendt skråning med klare oseanisk affinitet, til eksponert tørkeutsett skog. Skogsmarka ber eit svakt preg av beite, med styva ask og hasselkratt mot innmarka.

I de fuktige områdene i nordvest finnes natur man forbinder med naturtypen boreonemoral regnskog (VU). Området ligger såpass nær kysten at det får mye nedbør. Plasseringen midt i en trang fjord medfører at den nordvest-vendte lia er stabilt fuktig. Her finner vi ask (VU), svartor, rogn, gråor, selje, osp, bjørk og furu, på en svak lågurt-mark. Denne marka går over til blåbærmark oppover lia, og er dominerer en blandingsskog med osp og furu. Av spesielle arter finnes heimose, kystfingermose, kystlommemose, vingemose, gullhårmose, trådraugmose, og råtedraugmose som indikerer en oseanisk affinitet med høy jevn fuktighet.

Omtrent midt på øya går det et skar i nordvestlig retning, og høydene på hver side når opp til om lag 130 moh. I skaret ligger hovedbruket med en semi-naturlig beitemark som strekker seg ned til vika. Denne innmarka er utenfor tilbudsområdet. Innenfor verneforslaget, langs kanten av skaret på østsida av hovedbruket, finnes en rik lågurt-mark med edellauvkarakter; hasselkratt og styva ask. Av epifytter på styvingstreene og hasselbuskene finnes kjøttkraterlav (VU) sammen med arter fra lungeneversamfunnet, med blant annet skrubbenever, glattvreng, lodnevreng og stiftgyle.

På østsiden av øya går skogen over i mer eksponerte og tørkeutsatte naturtyper. Her blir det varmt om sommeren og flere varmekjære treslag får fotfeste, blant annet eik, alm og lind. Disse forekommer der det er jorddekke, men på de mest ekstremt eksponerte stedene blir det tørkeutsatt furuskog på lyng og lavmark.

Skogen på øya er svært variert med hensyn til de lokalklimatiske forholdene, hovedsakelig styrt av eksponisjon. Variasjon i markslag avhenger også noe av berggrunn og jorddannning. Generelt sett er det middels mengde død ved med lite kontinuitet. Skogen er variert med hensyn til kronesjikt, noe som kan tyde på variasjon i alder, men flyfoto viser at skogen var vel etablert over hele øya på 1950-tallet, så alder opp mot 100 år er et konservativt anslag. Skogen bærer noe preg av bruk som eksentivt beite, men ingen tegn på systematisk hogst.

Området vil med sin plassering knytte sammen flere eksisterende naturreservat i et nettverk av naturreservat for skog langs Sandsfjorden. Disse utfyller hverandre, samtidig som de supplerer med økt variasjon i habitattyper og livsmedium. Dette vil på sikt gi et mer robust skogsmiljø med hensyn til biologisk mangfold regionalt.

Inngrepsstatus:

Området bærer preg av kulturdrift, både i form av tidligere hogst, styving og ekstensivt beite.

Askene på eiendommen ble styvet sist i 2018. Det står en fyrlykt på nordsiden av øya. Ved fyrlykta er det en fritidsbolig. Ved hovedbruket er det et mindre hyttefelt, og nord på øya er det en fradelt tomt til fritidsbolig. Disse eiendommene er holdt utenfor verneforslaget sammen med et avgrensa område rundt hovedbruket og kaianlegget.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Suldal kommune, Ryfylke friluftsråd.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 7 høringsuttalelser til verneforslaget.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), Direktoratet for mineralforvaltning (DMF), Lyse Elnett og Statens vegvesen har avgitt uttalelse, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Ryfylke friluftsråd ber om tilrettelegging for friluftsliv, dvs. teltmark og feste for båt innenfor det foreslåtte naturreservatet.

Kystverket har ansvar for vedlikehold av sikkerhet langs trafikkled langs kysten og i fjordene. På Nevøya er det ei fyrlykt som er viktig for trygg ferdsel langs Sandsfjorden. Her ønsker Kystverket at siktelinja er fri for forstyrrende vegetasjon, dvs. busker og trær. Kystverket ber derfor om at hogst i siktelinja blir fritatt for søknadsplikt, og at § 7 n. blir flyttet til § 4 som et generelt unntak fra vernebestemmelsene. Videre ønsker Kystverket at fornying og oppgradering av fyrlykt blir unntatt søknadsplikt.

Gerd Kristin Høivik som er grunneier på gården Nevøyna på fastlandssiden av Nevøysundet har kommet med innspill om at eiendommen som nå foreslås vernet lokalt blir omtalt som Øyna, mens navnet Nevøyna brukes om naboeiendommen på fastlandet. Hun ber derfor om at navnevalget på nytt.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen kommenterer friluftsrådets innspill med at det ikke vil bli et ferdselsforbud på Nevøyna, men at det heller ikke vil bli tilrettelagt for friluftaktivitet gjennom telt plass og feste for båter. Fylkesmannen vurderer at den totale belastningen på området allerede er stor på grunn av fritidsboligene i området.

Navn

Fylkesmannen har mottatt innspill om navneendring fordi gården Nevøyna ikke inngår som en del av verneforslaget. Fylkesmannen har vært i kontakt med grunneier på eiendommen Øyna som foreslås vernet, og de er positive til at navnet endres fra Nevøyna til Øyna i henhold til innspill.

Fylkesmannen tilrår derfor å bruke navnet *Øyna* på det nye verneområdet.

Avgrensing

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tar Kystverkets innspill til etterretning, og tilrår å åpne for drift, vedlikehold og nødvendig istandsetting, inklusive skjøtsel av siktelinja ved å holde vegetasjon ned.

Fylkesmannen velger å beholde punktet om oppgradering og fornying av fyrlykt som et søknadspliktig tiltak for å sikre at slike tiltak ikke skal gi negative konsekvenser for verneformålet under eller etter anleggesperioden. Fylkesmannen kan ikke se at det vil være en vesentlig ulempe for Kystverket å avklare eventuelle tiltak tidlig i planleggingsprosessen.

Nytt punkt i §4 i. blir lydende som følger:

Drift og vedlikehold, samt naudsynt istandsetjing ved akutt utfall eller fare for akutt utfall på eksisterande fyrlykt.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endring i verneforskrift som beskrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Nevøyna:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Nevøyna som naturreservat.

10. Hylsskaret, Suldal kommune

Totalareal 11.713 daa, hvorav 5.834 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Føremålet med naturreservatet er å ta vare på eit større samanhengande skogsområde frå fjord til fjellhei. Området har stor variasjon i skogsnaturtypar frå varmekjær edellauvskog med alm, ask, lind og hassel til gamal barskog dominert av furu, og skog og bekkekløfter med høg luftfuktigheit, og med fleire sjeldne og raudlista artar. Området inneheld kulturhistorisk preg i form av eldre tuftar, husmannsplassar og einskilde store styvar av alm og ask.

Verneforslaget utgjør en fjorddal som forbinder Hylsfjorden med Suldalsvatnet i øst. Det er en skogkledd nord- og sørvendt li langs fjorden og over til tettstedet Våge ved Suldalsvatnet. Området strekker seg fra sjøen og opp til om lag 780 m.o.h.

Formålet er å verne et større sammenhengende skogområde fra fjord til fjellhei. Ormålet er preget av stor variasjon i naturtyper og spesielt med hensyn til skogsmark. Her finnes alt fra varmekjær edellauvskog til eldre barskog dominert av furu. Markslag er varierende fra lyng-blåbærmark til større parti med lågurtvegetasjon med alm, ask, lind og hassel. Kulturhistoriske preg finnes ved flere støler og husmannsplasser, med blant annet store styvingstrær, spesielt av alm og ask. I de ytre strøkene er det skoger og bekkeløfter med høy luftfuktighet i de nordvendte skråningene ned mot fjorden.

Av rødlistede arter er det flere skogsarter som skiller seg ut, blant annet skjellrørsopp, tofargeslørsopp, kløfthinnemose, klosterlav, kort trollskjegg, blek kraterlav, almelav, kranshinnelav og bleikdoggnål. Det er også flere arter som indikerer rikere skogbunn, for eksempel myske, mellomtrollurt, kranskonvall, bredflangre, fingerstarr, hengeaks og lundgrønnaks.

Ormålet er et rikt viltområde med en betydelig bestand av hjortedyr, men også skogfugl finner gode livsvilkår i dette området. Det har stor topografisk variasjon og gir rom for mange naturtyper og varianter av naturtyper langs klimatiske høydegradienter. Disse høydegradientene fra fjord til fjell gjør også området robust med tanke på klimaendringer.

Området er stort og sammenhengende og vil dekke mangler i skogvernet i Rogaland. Det vil også være et supplement til Strandaliane naturreservat som ligger på den andre siden av Suldalsvatnet.

Inngrepsstatus:

Området bærer lite preg av nyere kulturpåvirkning. En trase fra Våge og opp til stølene på nordsiden av grensen går gjennom verneforeslaget. Området rundt disse stølene ble holdt utenfor verneforslaget, da det ikke var ønske om å ha snøskuterløype gjennom verneområdet.

På nordsida av Hylsskaret var det på tilbudstidspunktet en godkjent plan om forbedring av traktorveg opp til Sandgota. Denne vegen er merket i vernekart og forskrift.

Ved Hylsfjorden har Statnett SF ervervet eiendom for kaianlegg og fjellportal med tanke på North Sea Link transmisjonskabel i sjø. Denne eiendommen er ikke med i verneforslaget. I samband med legging av sjøkabel er det anlagt ni pullerter langs deler av fjorden innenfor verneområdet. Av hensyn til vedlikehold så ønsker Statnett at disse pullertene blir stående også etter at arbeidet med sjøkabelen er ferdig.

Gjennom verneområdet går to el-transmisjonslinjer, 300 kV og 420 kV, som både krever ettersyn og vedlikehold. Statnett installerer nytt fjordspenn over Hylsfjorden (420 kV) og fornyer installasjonene i linjetrase (300 kV). Arbeidet vil medføre inngrep i linjetraseen og på enkelte base-plasser i nord. Fra nordsiden vil det være nødvendig å komme til med beltevogn.

Disse vil følge etablert trase.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Suldal kommune.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 4 høringsuttalelser til verneforslaget.

Forsvarsbygg og Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) uttaler at de ikke har merknader til verneforslaget.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) kom med merknader til oppstartsmeldinga og peker på at disse ble tilfredstillende løst i forskriften. NVE uttrykker i høringen støtte til Statnett SF sine merknader til oppstartsmeldingen, og peker på at Fylkesmannen ikke åpner for generelt fritak for helikoptertransport i forbindelse med vedlikehold på ledningsnettet. NVE ber Fylkesmannen ha dialog med Statnett med hensyn til deres merknader. Videre etterlyser NVE innspill fra Statkraft SF om verneforskrift og avgrensing.

Statnett SF hadde flere merknader til høringen. Merknadene omfatter avgrensing rundt kai og fjellportal ved Hylsfjorden, pullerter for arbeid med North Sea Link-kabel og pågående fornyingsarbeid med ledningsnett, og vedlikehold av ledningsnett i etterkant av anleggsarbeid. Statnett SF mener at sikringshogst utenfor linjetraseen er en del av vedlikeholdet for transmisjonsettet, og ber derfor om at dispensasjonskravet om hogst utenfor linjetraseen fremmet i forskriftens § 7 må falle bort. Videre viser Statnett til at terrenget i verneområdet er krevende med hensyn til vedlikehold av nettet og ber derfor om et generelt unntak fra forbud om helikoptertransport. De ønsker å kunne bruke helikopter fritt uten videre dialog med forvaltningsmyndigheten.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen har hatt NVE sine merknader til etterretning og har vurdert Statnett SF sine innspill på nytt. Fylkesmannen har gjennomført møte med Statnett for å drøfte deres innspill. Gjennom dette møtet ble alle merkander fra Statnett løst, med unntak for det generelle unntaket for helikoptertransport i forbindelse med vedlikehold som Statnett ba om.

Pullerter langs fjorden, som er benyttet for legging av sjøkabel, regnes som eksisterende installasjon ved vernevedtaket. Det samme gjelder for bolter montert for strekking av luftspenn og som er nødvendig av hensyn til beredskap for transmisjonsnettet.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Hylsskaret som i høringsforslaget.

Avgrensing

Fylkesmannen tilrår noen mindre justeringer i avgrensningen etter høringen rundt Statnetts kai og fjellportal i forbindelse med anlegg for sjøkabel. Det viste seg at det var avvik mellom høringskart og eiendomsgrenser for areal som Statnett SF hadde ervervet etter at høringskartet

ble sendt ut. Vernekartet er justert slik at de aktuelle områdene er holdt på utsiden av vernet.

Verneforskrift

Etter forskriften vil det være åpning for å benytte helikoptertransport for akutt utfall eller fare for akutt utfall, men at slike tilfeller skal meldes til forvaltningsmyndigheten. Fylkesmannen vil imidlertid tilrå at annen helikoptertransport skal være søknadspliktig etter § 7. Grunnen til dette er for å sikre en dialog mellom forvaltning og tiltakshaver slik at man kan ivareta hensyn både til virksomhet og naturverdier. Eksempelvis til flyging i hekketiden ikke være ønskelig. Statnett SF er ikke nødvendigvis eneste aktør som kan ha interesse av å bruke helikopter i området.

Fylkesmannen tar Statnett sine innspill om sikringshogst til etterretning og fjerner krav om dispensasjon knyttet til sikringshogst. Dette er i samsvar med tolking av hogst som en del av vedlikehold av ledningsnett fra de siste Kgl. Res. om skogvern.

Fylkesmannen tilrår forskriften med endringer som inkluderer:

- Bortfall av dispensasjonsplikt for sikringshogst fra § 7.
- Nytt punkt i § 7 p.:

Opplag av båtar eller andre sjøgående intallasjonar.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrift og vernekart som beskrevet.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Hylsskaret:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Hylsskaret som naturreservat.

11. **Vikaneset, Sauda og Suldal kommuner - Utvidelse**

Nytt verneareal 781 daa, hvorav 772 daa er produktiv skog. Nytt totalareal 1.123 daa.

Verneformål og særskilte verneverdier

Føremålet med naturreservatet er å ta vare på ei større samanhengande lågtliggende li med høg variasjon i skogstypar frå edellauvskog til skrinne blandingskog med alt naturleg plante- og dyreliv. Området har rik lågurt-mark med særst høge bonitetar og med edellauvtre som alm, ask, eik og hassel, mellom anna med einskilde styva tre av alm og ask. I tillegg er det innslag av bekekløfter og elver, og delar av skogen ligg særst utilgjengeleg til og har naturleg høg alder.

Forslaget til utvidelse av Vikaneset utgjer en over 5 km lang fjordside i indre deler av Ryfylke i Rogaland. Det er skogkledde østvendte li fra fjorden og opp til fv. 520 om lag 200 m.o.h. I sør vil reservatet starte ved Åsneset i Suldal kommune og gå i et sammenhengende strekk nordover til Djupevik i Sauda kommune. Ved Ilstadvika er den nederste delen grenset ut av hensyn til eksisterende fritidsbebyggelse.

Formålet er å verne et større sammenhengende skogområde som strekker seg langs fjorden. Området er preget av stor variasjon i naturtyper og spesielt med hensyn til skogsmark. Her finnes alt fra varmekjær edellauvskog til fattig furuskog og impediment. Markslag er varierende fra lyng-blåbærmark til større partier med lågurtvegetasjon med alm, ask, lind og hassel. Noen større styvede trær finnes ved Ilstad, spesielt av alm og ask. Markslagene er styrt av berggrunnen og av fuktigheten. I de rikere områdene finnes eksempelvis arter som bredflangre, liljekonvall, brunrot, fingerstarr, fuglereir (NT), junkerbregne, knegras, grov nattfiol, skogsvingel, storklokke, lundgrønnaks og myske, og med økende kildepåvirkning finner man også strutseving-bastander. Av spesielle naturtyper forekommer høgstaude-edellauvskog (VU), frisk edellauvskog (NT), lågurt-edellauvskog (VU). Området er i indre deler av Ryfylke, men har samtidig forekomster av mer fuktighetskrevede arter som buktporelav, rund porelav, lodnevreng, vanlig smaragdlav, drønningmose og kystmose.

Området vil dekke en mangel i skogvernet i Rogaland med hensyn til større sammenhengende skogareal på høy bonitet og under 300 m.o.h.

Inngrepsstatus:

Det er noen mindre forekomster av fremmede treslag innenfor verneforslaget. Lokalt fordelingsnett for el-strøm går gjennom området, fylkesveg 520 går på oversiden av område, og atkomst til firtidsboliger ved Ilstadvika går gjennom området (sti). En traktorveg går så vidt inn i området ved Sagbekken.

Det er delvis overlapp med statlig sikra friluftslivsområde i Sauda kommune. Miljødirektoratet er grunneier for dette arealet.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Sauda kommune, Suldal kommune.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 5 høringsuttalelser til verneforslaget.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) og Statens vegvesen har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Språkrådet er positive til at det innarbeidde navnet Vikaneset naturreservat blir videreført.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har to merknader til forskriften. De ønsker noen mindre justeringer i verneforskriftens § 4 om vedlikehold og oppgradering av eksisterende linjenett.

John Berge Ness har merknad om sti fra fylkesveg 520 til hans fritidseiendom. Stien går gjennom verneområdet. Han legger ved kartsisse slik at den kan tegnes inn på vernekartet.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Vikaneset som i høringsforslaget.

Avgrensing

Fylkesmannen har lagt inn sti fra fylkesveg 520 til hytte på forslag til vernekart.

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår to mindre endringer i forskriften på bakgrunn av NVE sine innspill i høringen.

I forslag til forskrift lå det inne en varslingsplikt ved vedlikehold av energi- og kraftanlegg i § 4 g. Denne varslingsplikten er tatt bort. I tillegg er det lagt til en åpning for oppgradering/fornyelse av kraftledning i § 4 h. Denne lyder nå som følger:

"Oppgradering eller fornying av kraftledninger for heving av spenningsnivå og auking av linetverrsnitt når dette ikke skadar verneverdiane i verneføremålet nemneverdig."

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrift som beskrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Vikaneset:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Vikaneset naturreservat.

12. Skurvedalen, Sandnes kommune - Utvidelse

Nytt verneareal 2.681 daa, hvorav 2.200 daa er produktiv skog. Nytt totalareal 5.629 daa.

Verneformål og særskilte verneverdier

Føremålet med naturreservatet er å ta vare på ein fjorddal med høg grad av urørd naturmiljø med alt plante- og dyreliv intakt. Område inneheld høgareliggande skogområde, med overgang frå kystfuruskog, fjellbjørkeskog og fjellhei. Det omfatter eldre barskog med ein del ståande daud ved, og viktige bekkekløfter, og med rik lav- og moseflora med tyngdepunkt på oseaniske arter som krev mykje råme.

Med utvidelsen vil Skurvedalen naturreservat strekke seg fra utløpet av Sundsmorkvatnet og ned Skurvedalen langs Bratteliåna, til oppsiden av Myra nord for Bakken gård. Begge sider av Skurvedalen er med i vernet. Grensa går vidare rundt Songesandstølen. Med utvidelsen strekker området seg fra 170 til 820 m.o.h.

Området er et særegent og sammenhengende skogsområde i et dalføre med liten grad av påvirkning. De skogøkologiske kvalitetene er store med eldre furu og boreal blandingsskog. Aldersvariasjonen er betydelig, men enkelte deler av området har tre som er opp mot 230 år gamle. Det er en rik variasjon av treslag og stedvis mye stående død ved. Dette gir gode vilkår for arter av insekter og fugl som trenger slikt livsmedium innenfor sitt territorium. Bunnvegetasjonen er dominert av blåbærmark, men også blokkmark finnes i skogen. I dalen er det registrert 120 karplanter, 25 sopparter, 81 moser og 57 lavararter. Lav- og mosefloraen bærer preg av oseanisk til sub-oseanisk klima, spesielt er det innslag av purpurmose, vengemose, storstyltemose, fleinljåmose, raspljåmose, glansperlemose, kystkorrallav og flere arter knyttet til lungenever-samfunn.

Området vil med sin plassering utgjøre et viktig komplimenterende tilskudd til de eksisterende furuskogsreservatene, og med et rikt innslag av arter som krever oseaniske forhold blir dette en østlig utpost av kystfuruskog. Dette vil på sikt gi et mer robust skogsmiljø med hensyn til biologisk mangfold regionalt.

Inngrepsstatus:

Området er i liten grad påvirket foruten stølsområdet i Øvre Skurvedalen. Tidligere stølsdrift har påvirket området gjennom sanking av ved og beite, men i dag er dette i hovedsak fritidsboliger. Det er lite inngrep ellers i Skurvedalen. Det går en merket sti gjennom området.

Kraftlinjetrase ca. 400 meter sør for området der Statnett har planer om utvidelse.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Sandnes kommune.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 5 høringsuttalelser til verneforslaget.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) og Rogaland fylkeskommune har ingen merknader til verneforslaget.

Stavanger turistforening (STF) er positive til vern som samsvarer med deres målsetninger. STF ønsker å sikre en framtidig tilrettelegging av området for friluftsliv. Det er en merket sti gjennom Skurvedalen fra Bakken gård (STF-hytte) og til Sundmorkvatnet nord for verneområdet. Det er broer som leder stien på kryss av Bratteliåna og disse har behov for vedlikehold/oppgradering. STF viser til at Bakken gård i utkanten av verneforslaget gjenåpnes sommeren 2020 som en del av løypa "Lysefjorden rundt". STF rekner da med at det vil bli økt trafikk i Skurvedalen, og stier kan ha behov for rehabilitering.

Narve E. Endresen ber Fylkesmannen om å utsette verneprosessen i påvente av Sandnes kommunes behandling av forespørsel om å utvide hans eiendom. Endresen er eier av en hytteeiendom på gnr. 211, bnr. 17 i Sandnes kommune. Han har gjennom tid opparbeidet noe areal som ligger utenfor sin eiendom. Dette inkluderer en plen og en kjøkkenhage. Det er et ønske om at dette arealet blie en del av hans eiendom. Grunneier er Sandnes kommune.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) uttaler at det ikke foreligger noen utbyggingsinteresser for potensialet i sideelva til Bratteliåna.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen bekrefter at eksisterende broer kan vedlikeholdes gjennom verneforskriften. Det er åpnet opp for at man kan vedlikeholde eksisterende stier etter søknad.

Fylkesmannen ser ingen grunn til å utsette verneprosessen med hensyn til hytteeiendommen. Tilbudet om frivillig vern ble fremmet av Forsand kommune (nå Sandnes). Kommunen har vært høringspart i vernesaken. Fylkesmannen viser til at hytteier ikke har dokumentert krav eller rettigheter til å opparbeide areal som plen eller grønsakshage på kommunens eiendom. Det er før høring gjort noen mindre tilpasninger i forskrift for å tilpasse andre innspill fra hytteier. Etter Fylkesmannens vurdering er det mulig å bygge grønsakshage innenfor frtidseidnommens grenser. Grønsakshagen består av kasser med jord. Disse er det mulig å flytte, og de er heller ikke avhengig av jordkvaliteten på eiendommen. Fylkesmannen legger til grunn tilbudet slik det er utformet fra kommunen, slik at vernegrensen følger dagens eiendomsgrense.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Skurvedalen som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Skurvedalen:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Skurvedalen naturreservat.

AGDER FYLKE

Det foreslås vern av 8 områder. Tre av områdene er utvidelse av eksisterende naturreservat. Områdene er tilbudt av private skogeiere som areal til frivillig vern.

Høring:

Områdene har vært sendt på høring i ulike pakker, men følgende parter har mottatt alle verneforslagene: *Friluftsrådet sør, Norsk ornitologisk forening Aust-Agder, Agder/Telemark skogeierforening, Norskog, Statens skogsakkyndige Dag Heintz, Miljødirektoratet, Norges skogeierforbund, Agder fylkeskommune, Fylkesmannens landbruksavdeling, Statens Vegvesen Region Sør, Naturvernforbundet Agder, Norsk Zoologisk forening, Sørlandsav. v/Thor Inge Vollan, Agder Energi, Statens naturoppsyn, Agder Botaniske forening, Agder Naturmuseum og botaniske hage, Norges Bondelag Agderkontoret, DNT Sør, Forum for Natur og friluftsliv-Agder, Norsk organisasjon for terreng sykling (NOTS), AVINOR AS, Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, Den Norske Turistforening, Forsvarsbygg, Friluftslivets fellesorganisasjon Friluftsrådenes Landsforbund, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Luftfartstilsynet, Natur og Ungdom, Norges Geologiske Undersøkelser, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Luftsportsforbund,*

Norges Miljøvernforbund, Norges Naturvernforbund, Norges Orienteringsforbund, Norges Skogeierforbund, Norges vassdrags- og energidirektorat, Norsk Biologforening, Norsk Botanisk Forening, Norsk institutt for naturforskning, Norsk institutt for bioøkonomi – NIBIO, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Sau og Geit, Norsk Zoologisk Forening, SABIMA, Landbruksdirektoratet, Statkraft SF, Statnett SF, Stedsnavntjenestene for Østlandet og Agderfylkene, Statskog, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, Verdens Naturfond, Banenor og Kartverket.

13. **Landdalen, Hægebostad kommune**

Totalareal 1.360 daa, hvorav 476 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som representerer en bestemt type natur med store verdier knyttet til gammel, rik alm-lindeskog og gammel ospeskog. Området har et rikt og variert arts mangfold knyttet til karplanter, lav og vedboende sopp.

Det foreslåtte verneområdet ligger i nedre deler av Landdalen, nordøst for Eiken, omtrent midt i Hægebostad kommune. Landdalen drenerer et mindre nedbørsfelt lengst sør i dette heiområdet, og danner en markert dal som renner ut i innsjøen Lygne ved Eiken tettsted. Lokaliteten omfatter et noe over 2 kilometer langt avsnitt av dalens nedre del, og består i hovedsak av mer eller mindre bratte, sørøst- til østvendte lisider. I nedre del har elvedalen delvis form av bekkekløft.

Osp er trolig det vanligste treslaget, men treslagsvariasjonen i området er stor. Brattskråningen ut mot elva har alm-lindeskog, tørr ospedominert lågurtskog, rasmark og naken steinur. Alm-lindeskogen er til dels rik. Alm-lindeskogen og ospeskogen i kjerneområde 1 er gammel. Her finnes det grove, mosedekte edelløvtrær, meget kraftig alm, mye grov osp, mye ospelæger, og også en del død ved av edelløvtrær. Relativt gammel (men ikke veldig grov) eik finnes også. Lenger nord er skogen fattigere på gamle trær og død ved.

Arts mangfoldet er variert og rikt innen mange ulike artsgrupper. Karplantefloraen omfatter mange varmekjære og næringskrevende arter som for eksempel sanikel og myske. Lavfloraen er rik både i ospeskog og alm-lindeskog, med lungeneversamfunn på rikbarkstrær og kravfulle skorpelav på grovbarkete edelløvtrær. Området er også relativt rikt med tanke på funn av vedboende sopp knyttet til død ved. Andre artsgrupper er dårligere undersøkt, men området har stort potensial for funn av sjeldne og/eller krevende arter moser, jordboende sopp, insekter og fugl. I nord kan det også være interessante arter knyttet til gammel barlind. Til sammen ble det registrert 10 rødlistearter i det kartlagte området.

Det er registrert fire kjerneområder innenfor det foreslåtte verneområdet, hvorav kjerneområde 1 er registrert som en nasjonalt verdifull lokalitet med gammel lauvskog (gammelt ospesholt). Her er verneverdiene i hovedsak knyttet til osp og den varmekjære alm-lindeskogen. Enkelte steder i lokaliteten finner vi også varmekjære og kravfulle planter som skogfaks, sanikel, myske, breiflangre og vårerteknapp. Både alm-lindeskogen og ospeskogen i kjerneområdet er gjennomgående gammel. Mosedekte edelløvtrær (særlig alm) er vanlig i

bratte skrenter. Her står også enkelte meget grove almetrær. Det finnes også grove hasselkratt og kraftige lindetrær. Det er mye død ved av ulike treslag og nedbrytningsstadier. Verneverdiene i kjerneområde 2 er knyttet til forekomsten av alm-lindeskog, mens i kjerneområde 3 finner vi eldre ospetrær. I kjerneområde 4 er verneverdiene knyttet til en forekomst av barlindskog. Bestanden består av relativt mange trær med varierende alder. Flere av trærne er vurdert som relativt grove.

Foreslått verneområde Landdalen vil kunne bidra til å dekke inn den generelle mangelen på gammel ospeskog og alm-lindeskog i Agder-regionen. Samlet sett anses graden av mangelloppfylling som middels. Området har store naturverdier knyttet til gammel, rik alm-lindeskog og gammel ospeskog med et rikt arts mangfold. En livskraftig bestand av barlind er også verdifull. På denne bakgrunn vurderes området som (sterkt) regionalt verdifullt, verdi 4.

Inngrepsstatus:

Skogen i deler av det foreslåtte verneområdet i Landdalen ligger i tilknytning til en bratt bekkedal, og det er derfor få interesser knyttet til området. Det går noen gamle traktorveger inn i området, i tillegg til stier og gamle hesteveier.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Hægebostad kommune, Lister friluftsråd, Hægebostad idrettslag, Hægebostad Jeger- og fiskeforening, Hægebostad sogelag.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 12 høringsuttalelser til verneforslaget.

Bane NOR SF, Direktoratet for mineralforvaltning, Forsvarsbygg, Forum for Natur og Friluftsliv Agder, Statens vegvesen Region sør og Språkrådet har kommet med uttalelse til høringen, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Norges vassdrags-og energidirektorat (NVE) uttaler at det ikke er konflikter knyttet til eksisterende eller fremtidige energi- eller kraftanlegg som NVE kjenner til i dette området. Landdalen ligger også innenfor areal for vernet vassdrag Lyngdalsvassdraget. NVE minner også om at det er viktig at Agder Energi Nett melder fra dersom verneforslaget berører eksisterende eller planlagte prosjekter i dette området.

Hægebostad kommune har i formannskapet fattet følgende vedtak: *"Hægebostad kommune er positiv til at det opprettes det foreslåtte naturreservatet i Landdalen. Før verneforskriften endelig vedtas bør det tas en ekstra gjennomgang for å sikre at alle eksisterende veier er tenget inn på vernekartet."*

I sitt saksframlegg peker administrasjonen i kommunen på at skogområdene som foreslås vernet er nokså marginale i skogbrukssammenheng, og at skogbruksansvarlig derfor ikke ser noen betenkeligheter med å båndlegge disse arealene med hensyn til skogbruk. Det pekes også på at Kvitåfossen er et landemerke sentralt i Eiken og at kommunen mener at et naturreservat vil kunne være med å fremheve naturkvalitetene i området ytterligere.

Torfinn Normann Hageland viser til at det også finnes om lag 10 barlind på østsiden av Skorsknuten som grenser til det foreslåtte verneområdet. Han peker også på at det ikke er nødvendig å ta med områder over 550 m.o.h. i verneområdet fordi disse ikke er botansik interessante. Før øvrig er han enig i den avgrensinga som er foreslått, da dette inkluderer den største barlinda i området og de rik edellauvskog. Det informeres også om at det finnes flere tufter etter gamle løer i området.

Per Morten Kleggetveit er grunneier og kommer med innspill knyttet til to traktorveier som bare delvis er tegnet inn på vernekartet. Grunneier ber om at disse tegnes inn. Grunneier ber også om at det tas inn et punkt om at rydding av kvist og vegetasjon ved de faste jaktpostene i området.

Olav Inge Eiken er grunneier helt sør i det foreslåtte verneområdet. Han viser til at det er flere traktorveier, stier og hesteveier som ikke er tatt med på vernekartet. Han ber om at disse tegnes inn i kartet og at det må være tillatt å bruke disse til ridning. Grunneier ønsker også at det skal være mulig å benytte vanlig ATV eller liknede kjøretøy i forbindelse med uttransport av syke/skadde dyr, og at det samtidig må være tilstrekkelig å melde ifra om kjøringen i etterkant. Han bemerker videre at det ikke er ønskelig at det opprettes noen form for buffersone eller restriksjoner på areal som grenser til foreslåtte verneområde når vedtak om vern er fattet. Grunneier ber også om at noen mindre feil i vernekartet mht. eiendomsgrense rettes opp.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen peker på at Ager Energi Nett har fått forslag til verneplan på høring.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Landdalen som i høringsforslaget.

Avgrensing

Når det gjelder forekomsten av barlind som finnes ved Skorsknuten, er ikke dette arealet tilbudt for frivillig vern av skog, og vi har derfor ikke anledning til å inkludere dette arealet i det området som foreslås vernet nå. Fylkesmannen er delvis enig i at verneverdiene ikke er størst i de høyereliggende delene av foreslått verneområde. Vi har likevel valgt å også foreslå vern av dette arealet da det består av gammel lauvskog, som på sikt har potensiale til å utvikle verneverdier, og at det vil kunne gi en økt robusthet for eksisterende Fiskelandsvann naturreservat som grenser inn til det foreslåtte verneområdet i Landdalen.

Fylkesmannen har justert vernekartet og tegnet inn stier, hesteveier og traktorveier som det har kommet innspill om fra grunneierne i området.

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen åpner for at eksisterende traktorveier kan ryddes og vedlikeholdes etter dagens standard. Det åpnes også opp for at det vil være tillatt å benytte disse veiene til motorferdsel

ved uttransport av felt storvilt. Fylkesmannen understrekes at det kun er i forbindelse med utkjøring av dyr veiene kan benyttes, ikke for å få jegere på plass på post under elg-/hjortejakt.

Det legges også til et punkt i § 4 for rydding av undervegetasjon, busker og kvist på eksisterende, faste jaktposter.

Fylkesmannen finner grunneiers innspill knyttet til unntaksbestemmelsen for uthenting av syke/skadde bufe (i dette tilfellet sau) å være relevante. Utgangspunktet er at denne bestemmelsen er en innarbeidet standardbestemmelse for å sikre en enhetlig utforming av verneforskriftene. Fylkesmannen har forståelse for at det kan virke tungvint å skulle melde fra til ansvarlig oppsyn om kjøringen før denne faktisk finner sted, og når behovet for å komme seg raskt fram til skadd/sykt dyr kan være stort. Etter kontakt med grunneier, opplyses det om at hele det foreslåtte verneområdet benyttes til beiting, men p.t for et relativt lavt antall sau. Fylkesmannen finner ikke grunn til å tilrå en endring i denne bestemmelsen, da det etter føringer fra Miljødirektoratet fremgår at det er vanlig praksis at det kan gis melding til oppsynet via SMS og eller e-post også utenom vanlig arbeidstid. Melding kan også gis i ettertid dersom det ikke er praktisk mulig å gjøre dette før kjøringen finner sted (foredrag til Kongelig Resolusjon – verneplan for skog -2017). Det her heller ikke forventet at grunneier skal måtte vente på en bekreftelse på at kjøringen er godkjent når melding først er sendt. Innenfor denne rammen mener Fylkesmannen at det skal være mulig å ivareta det behovet du har for å kunne gjennomføre uthenting av syke/skadde bufe.

Det ligger i bestemmelsen at utgangspunktet for hvilken type kjøretøy som skal benyttes ved uthenting av syke/skadd bufe er tilsvarende som ved uthenting av felt storvilt; lett terrenggående kjøretøy som er skånsomt med terrenget, altså ATV med belter eller jernhest/elgtrekker. Fylkesmannen har forståelse for at dette ikke oppleves som funksjonelt i forbindelse med uthenting av skadde/syke bufe, og at det er ønskelig å kunne benytte vanlig ATV dersom behov for kjøring skulle oppstå. De største verneverdiene i Landdalen er knyttet til den rike edelløvskogen som finnes i den registrerte bekkekløftlokaliteten. Utover dette består området i stor grad av gammel furuskog. Slik Fylkesmannen vurderer det, vil verneverdiene i Landdalen ikke bli vesentlig forringet dersom det åpnes for at det kan hentes ut skadde eller syke bufe med ATV (6- eller 4-hjuling). Fylkesmannen legger da vekt på at slike hendelser skjer relativt sjelden og at en i Landdalen naturreservat i stor grad vil kunne benytte eksisterende traktorveier for å komme inn i området, slik at en begrenser kjøringen i terrenget. Fylkesmannen anser heller ikke skogtypene i området å være spesielt utsatt for kjøreskader som følge av kjøring i denne forbindelse. Fylkesmannen tilrår derfor en endring i forskriften § 6 a) der vi tar ut at «kjøretøy som benyttes skal være skånsomt mot markoverflaten».

Fylkesmannen tilrår forskriften med de endringene som er beskrevet.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrift som beskrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Når det gjelder bestemmelsen om motorferdel i forbindelse med uttransport av syke og skadde bufe, opprettholder Miljødirektoratet standardformuleringen for dette unntaket.

Miljødirektoratet mener dette unntaket må vurderes generelt slik at en unngår ulike formuleringer i områdene. Det vises til merknadene til dette i kap. 7.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Landdalen:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Landdalen som naturreservat.

14. Eiersland, Lyngdal kommune

Totalareal 264 daa, hvorav 212 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som representerer en bestemt type natur i form av rik edelløvskog av typen alm-lindeskog med lang kontinuitet, rik sumpskog og innslag av styvningstrær og utvalgt naturtype hule eiker.

Det foreslåtte naturreservatet Eiersland ligger på vestre siden av Lenefjorden i Lyngdal kommune. Områder grenser også til innsjøen Auglandsvatnet. Det tilbudte området er på ca. 264 daa og består av en svært viktig naturtype (A-verdi) med rik edelløvskog av typen alm-lindeskog med lang kontinuitet. Det store antallet gamle og hule edelløvtrær er den viktigste verdien i området. I nordre del finnes også en rekke hule eiker som kvalifiserer som utvalgt naturtype «hule eiker». Det er også innslag av lågurt-eikeskog samt hasselkratt. En mindre lokalitet med naturtypen høstingsskog (A-verdi) er registrert ved veien sørover fra gården, og en liten lokalitet med rik sumpskog (A-verdi) er registrert ved Auglandsvatnet. Området inneholder også eldre eikeskog som har stort potensiale til å kunne utvikle seg til verdifull naturskog av eik.

Det er tydelig spor på mange gamle trær etter tidligere styving, særlig på alm, eik og lind og områder i nord er preget av beiting. Området har mange rødlistearter, stort mangfold av vedboende sopp og en rekke krevende mosearter. Området har sannsynligvis stort potensial

for sjeldne insektarter.

Ved å verne Eiersland som naturreservat oppfyller vi flere mangler i skogvernet i Agder koplet til den svært viktige naturtypen rik edelløvskog.

Inngrepsstatus:

Det går en traktorveg gjennom området. Denne benyttet i forbindelse med drift av bakenforliggende arealer. Det foreslåtte verneområdet grenser til beitemarksarealer. Det er drevet aktiv skjøtsel i form av styving innenfor området. Det er utarbeidet skjøtselsplan for høstingsskogen på Eiersland i 2016. Denne beskriver tiltak for å ivareta høstingsskog, rik sumpskog, rik edellauvskog og hule eiker. Det er også gjennomført tiltak med fjerning av gran i området, men det finnes fortsatt et mindre plantefelt som er anbefalt fjernet i skjøtselplanen. Området grenser til statlig sikret friluftslivsområde.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Lyngdal kommune, Birkenes kommune, Evje og Hornnes kommune, Birkenes Idrettslag, Birkenes Historielag, Lyngdal Historielag, Lyngdal idrettslag, Evje og Hornnes Jeger- og Fiskarlag, Otra Idrettslag, Lillesand og Birkenes Jeger-og Fiskeforening, Agder historielag, Farsund og Lyngdal jeger og fiskeforening.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 8 høringsuttalelser til verneforslaget.

Direktoratet for mineralforvaltning, Bane NOR SF, Forsvarsbygg, Statens vegvesen og Lyngdal kommune har kommet med uttalelse til høringen, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Norges Vassdrags- og energidirektorat (NVE) viser til at det ikke er noen konflikter knyttet til eksisterende eller planlagte energi- og kraftanlegg som de kjenner til i disse områdene. NVE skriver videre at de generelt ikke har kjennskap til nettselskapenes planer for distribusjonsnett. Agder Energi Nett har områdekonsesjon og bedre kjennskap til distribusjonsnett og fremtidige planer for utvidelse av distribusjonsnett. Både Statnett og Agder Energi Nett AS v/ Agder Energi er på høringslisten og NVE skriver at de forventer at nettselskapene vil uttale seg hvis verneforslaget kommer i konflikt med eksisterende eller planlagte prosjekter.

Norges orienteringsforbund anmoder om stopp i verneprosessen og vil gjerne gjøre Fylkesmannen oppmerksom på Norsk Friluftsliv sitt brev til Miljødirektoratet «Forskriftsmal for naturreservat – forslag til endringer». Inntil verneprosessen og forskriftsmalen er justert i henhold til Norsk Friluftsliv sine anbefalinger i brevet, ber Norsk Orienteringsforbund om at alle verneprosesser stoppes. I brevet til Miljødirektoratet fra Norsk Friluftsliv som Norges orienteringsforbund refererer til skriver Norsk Friluftsliv at de gjennom sine medlemsorganisasjoner opplever at nye verneområder i en del tilfeller setter ubegrunnede begrensninger på medlemmenes tradisjonelle aktiviteter. Norsk Friluftsliv oppfatter at dette er grunnet ukritisk bruk av standard forskriftsmal for nye naturreservater. De skriver at malen tar ikke hensyn til brukerinteressene på en tilfredsstillende måte, da det etter deres oppfatning

ikke gjøres konkrete vurderinger av aktuelle aktiviteter koblet til naturverdiernes tåleevne i det enkelte området. Videre skriver de at de fleste lag og foreninger er små og drives på dugnad på fritiden. Foreningene har ofte mer enn nok med å drive med sine primære oppgaver og det er derfor utfordrende for disse små lag og foreningen å følge med og ivareta sine interesser i verneprosesser. Norsk Friluftsliv skriver at det ved flere anledninger har resultert i at det ikke har blitt tatt hensyn til brukerinteressene til foreningene. Dette har blant annet gått ut over små orienteringsklubber og deres aktiviteter som turorientering og mindre orienteringsløp. Norsk friluftsliv foreslår en rekke endringer i forskriftsmalen.

Forum for natur og friluftsliv (FNF) skriver at vern av skog kan være et godt virkemiddel for å sikre biologisk mangfold, og ønsker et vern velkommen. Videre skriver de at justeringene som er gjort for Eiersland der det statlige sikrede friluftsområdet «Paradis» er tatt ut av verneområdet gjør at friluftsinteressene nå sikres. De har ellers ingen kommentarer til endringene som er gjort etter innspill til oppstartmeldingen.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen påpeker at Agder Energi Nett har mottatt forslag til verneplan på høring.

Til Norsk Orienterings innspill poengterer Fylkesmannen forskriftsmalen ikke er en vedtatt mal, men en veiledning for Fylkesmennenes arbeid med nye verneforskrifter i skogvernsaker. Dette betyr at forskriftsmalen ikke er låst for endringer i framtiden, enten det gjelder friluftsliv, orientering eller andre aktiviteter som kan utføres i naturreservatene. Videre merker Fylkesmannen seg at innspillet ikke har noen direkte kobling til hverken Eiersland eller utvidelsen av Grøneliane naturreservat, men at dette er et generelt innspill som gjelder forskriftsmalen for alle naturreservat i Norge. Fylkesmannen forstår at dette er tenkt som et virkemiddel for å påvirke fremtidige verneforskrifter og arbeidet med forskriftsmalen som gjøres av Miljødirektoratet. Fylkesmannen oppfordrer med dette Norges orienteringsforbund til å fortsette å ta opp generelle innspill til forskriftsmalen for verneområder direkte med Miljødirektoratet. Når det gjelder saker som direkte berører et foreslått verneområde setter vi pris på høringsinnspill. Fylkesmannen vil i områder der det utøves orientering eller finnes orienteringskart, generelt strekke seg lang for at denne aktiviteten skal kunne fortsette også etter vern. Fylkesmannen kan ikke på grunnlag av brevet til Miljødirektoratet fra Norsk Friluftsliv stoppe verneprosessen i Eiersland og Grøneliane.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Eiersland som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

For å sikre mulighet til videre skjøtsel av kulturbetingede verneverdier i Eiersland i samsvar med til enhver tid gjeldende skjøtselsplan, har Fylkesmannen lagt et nytt punkt i § 4: at vernebestemmelsene i §3 ikke er til hinder for i) Skjøtsel av kulturbetinget høstingsskog og styvningstrær, samt skjøtsel av gamle og hule trær på gnr/bnr 187/2,3,6,7,8,9 i samsvar med

skjøtselsplan.

For å sikre grunneiers mulighet til å fortsette med beitedrift i Eiersland etter vern har Fylkesmannen lagt til ytterligere et punkt i § 4: at vernebestemmelsene i §3 ikke er til hinder for j) Fjerning av trær som faller på beitemark beliggende ca. 100 meter sørøst for Egehaugen. Trærne kan ikke tas ut av verneområdet, men legges på passende sted innenfor vernegrensene.

Videre er det tatt inn et punkt i §6 i verneforskrift for Eiersland at vernebestemmelsene i §5 ikke er til hinder for e) Nødvendig uttransport av felt elg og hjort med lett beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget, og med traktor og ATV på eksisterende traktorveier avmerket på vernekartet.

Fylkesmannen har også åpnet for et generelt unntak i ferdselsbestemmelsene for Eiersland om at nødvendig motorferdsel er tillatt på eksisterende traktorvei avmerket på vernekartet i forbindelse med jord – og skogbruk.

Fylkesmannen tilrår forskriften med de endringene som er beskrevet.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrift som beskrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet ser at det i NVE sin kartløsning ligger beskrevet et småkraftpotensial med vannføring på 0.19 m³/s og utbyggingskostnad på 5 kr/kWh delvis innenfor verneforslaget. NVE har ikke kommentert dette. Det har heller ikke kommet andre innspill knyttet til dette temaet gjennom høringsprosessen.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Eiersland:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Eiersland som naturreservat.

15. **Kviteflogi, Bygland kommune - Utvidelse**

Nytt verneareal 162 daa, hvorav 65 daa er produktiv skog. Nytt totalareal 7.008 daa.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som representerer en bestemt type natur i form av alm-lindeskog, gammel barskog og sørvendt berg og rasmark med et rikt arts mangfold og mange truede og sjeldne arter

Den foreslåtte utvidelsen av Kviteflogi naturreservat ligger på nordsiden av eksisterende naturreservat. Nåværende Kviteflogi naturreservat ligger østvendt ned mot Byglandsfjorden i Setesdal i Bygland kommune. Selv om utvidelsen er ikke stor arealmessig, bare 162 dekar, omfatter den en naturtypelokalitet med gammel granskog av viktig regional verdi (B). Det tilbudte området vil bidra til at vi får inkludert verneverdier knyttet til eldre barskog i eksisterende verneområde og i tillegg vil det bidra til en forbedret arrondering.

Inngrepsstatus:

Det går en traktorvei øst i området. Denne går inn til arealene med hagemark og styvingstrær. Det er utarbeidet skjøtselsplan for de skjøtselsbetingede naturtypene som omfattes av verneforslaget. Disse utgjør ca. 40 daa av totalarealet. En hytte som ligger inne i området omfattes ikke av verneforslaget og er grenset ut.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Åmli kommune, Bygland kommune, Gjerstad kommune, Risør kommune, Bygland idrettslag, Risør Idrettslag, Bygland jeger- og fiskarlag, Risør Jeger og Fiskeforening, Gjerstad historielag, Gjerstad idrettslag, Havrefjell turlag Sønedeled, Risør historielag, Åmli Jeger-og fiskeforening, Gjerstad Jeger og Fiskeforening, Idun idrettslag Sønedeled.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med tre andre områder. Det har totalt kommet inn 12 høringsuttalelser til verneforslaget, hvor 8 omhandler dette området.

Forsvarsbygg, Bane Nor og Statens vegvesen har gitt uttalelse, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Forum for Natur og Friluftsliv mener at vern av skog kan være et godt virkemiddel for å sikre biologisk mangfold, og ønsker et vern velkommen. De har ingen kommentarer til endringene som er gjort etter innspill til oppstartmeldingen, og de støtter forslaget til verneforskriftene. Verneforskriftene for de omtalte naturreservatene ivaretar både det biologiske mangfoldet og det tradisjonelle friluftslivet i området, derfor støtter de verneforslagene.

Direktoratet for mineralforvaltning skriver at de ga uttalelse uten merknad til melding om oppstart av frivillig skogvern i ovennevnte områder 26.11.2019. Det har ikke kommet til nye registreringer av mineralske ressurser, uttak av mineralske masser eller bergrettigheter i området. De har dermed ikke nye merknader til fylkesmannen sin tilrådning av vern.

Norges Jeger- og Fiskerforbund, Aust-Agder skriver at de ser positivt på de nye naturreservatene, samt utvidelse av eksisterende naturreservat. Dette fører til vern av leveområde for vilt. NJFF-Aust-Agder ser det som en forutsetning at jakt, fiske, fangst og friluftsliv kan utøves som vanlig. Det må også finnes gode løsninger for å få tatt ut felt storvilt i områda.

Norges Vassdrags- og Energidirektorat (NVE) skriver at Agder Energi Nett har områdekonsesjon og er netteier i alle de berørte områdene.

Bygland kommune v/ Kommunedirektøren skriver at man generelt ikke bør verne areal som ligger til rette for skogproduksjon. For utvidelsen av Kviteflogi skriver kommunen videre at skogen er vanskelig tilgjengelig og vil med dagens tømmerpriser ikke være drivverdig. Området som ligger inne som MiS-figur skal ifølge skogbruksplan stå urørt. Ut fra skogens tilgjengelighet for avvirkning og at det allerede er føringer som tilsier at deler av området ikke skal avvirknes, har kommunedirektøren ingen merknader til utviding av Kviteflogi naturreservat eller til verneforskriften.

Videre skriver kommunen at til sammen 24 % av arealet i Bygland er verna og at de er kjent med at det er snakk om vern av flere områder. Kommunen synes at Bygland kommune begynner å ha vernet mye areal. Det er viktig for kommunen at man ikke båndlegger areal som i framtida kan gi grunnlag for kraft- og tømmerproduksjon til vekst og sysselsetting i Bygland. Kommunedirektøren mener at Fylkesmannen må vektlegge større grad av samfunnsmessige helhet ved framtidige verneprosesser. Kommunen ber også om at Fylkesmannen får fram en oversikt over hvor stor del av det produktive skogarealet som er verna i kommunen.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen påpeker at Agder Energi har vært høringspart på både oppstartsmelding og høring for området. Det har ikke kommet innspill fra Agder Energi.

Fylkesmannen tar med seg Bygland kommunes innspill om å i større grad vektlegge samfunnsmessige perspektiv i fremtidige verneprosesser. Fylkesmannen har per i dag ikke noen oversikt over hvor stor andel av den produktive skogen i Bygland kommune som er vernet, men det foreligger planer om å utarbeide en GiS-analyse for å få frem dette for alle kommunene i Agder. Når resultatene av analysen foreligger, vil kommunen få beskjed om dette.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Kviteflogi som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår endringsforskrift som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Tilråding Kviteflogi:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Kviteflogi naturreservat.

16. Grøneliane, Birkenes og Evje og Hornnes kommuner - Utvidelse

Nytt verneareal 482 daa, hvorav 382 daa er produktiv skog. Nytt toaleareal 1.543 daa. Utvidelsesarealet ligger i Birkenes kommune.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare en stor, sammenhengende forekomst av gammel granskog med høyt innslag av barlind og gamle bartrær. Den sjeldent rike forekomsten av barlind med til dels usedvanlig grove dimensjoner har særskilt betydning for biologisk mangfold. Grøneliane naturreservat er et godt arrondert barskogsområde i sørboreal vegetasjonssone. Området inneholder en frisk og frodig lisode med granskog i et høytliggende og vesentlig furudominert heilandskap.

Den foreslåtte utvidelsen av Grøneliane naturreservat ligger sør og øst for det eksisterende naturreservatet som ligger øst for Kalderassheia og nord-vest for Haukomvannet i Birkenes og Evje og Hornnes kommuner. Utvidelsen ligger i Birkenes kommune og er på 482 daa, og verneområdet blir ca. 1533 dekar totalt etter tilrådt utvidelse. Det består av generelt fattig barblandingsskog og vegetasjonstyper som lyngfuktskog og svak lågurtskog. Li- og dalsidene domineres av gran, mens furu dominerer høyere opp. Bjørk og eiker er også vanlige treslag. Osp opptrer flekkvis. Noen få steder finner man rogn og eik, samt barlind som er en rødlistet art.

Mye av den grandominerte skogen er relativt ung, nærmere bestemt ca. 50-70 år. På større høydelag er granskogen noe eldre, ca. 80- 120 år. Furuskogen høyere opp er generelt noe eldre med dominerende aldersklasse på 100-150 år. Sør i området finnes det et parti med innslag av furu på opp til 200-300 år.

Området øst for eksisterende naturreservat er ikke kartlagt og har heller ingen registrerte naturtyper. Isolert sett er den sydlige delen av utvidelsen vurdert som lokalt verneverdig (*), men området må ses i sammenheng med eksisterende naturreservat som tidligere er vurdert å være regionalt verneverdig (**). Totalt sett så vil den østlige og sydlige utvidelsen ikke føre til at vi oppfyller vesentlige mangler i vernet i Agder, men det vil, slik Fylkesmannen vurderer det, gi en bedre arrondering og en økt robusthet i eksisterende verneområde.

Inngrepsstatus:

Det ligger en hytte inne i det opprinnelige verneområdet. Ellers ingen tekniske inngrep innenfor området.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Lyngdal kommune, Birkenes kommune, Evje og Hornnes kommune, Birkenes Idrettslag, Birkenes Historielag, Lyngdal Historielag, Lyngdal idrettslag, Evje og Hornnes Jeger- og Fiskarlag, Otra Idrettslag, Lillesand og Birkenes Jeger-og Fiskeforening, Agder historielag, Farsund og Lyngdal jeger og fiskeforening.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 8 høringsuttalelser til verneforslaget.

Direktoratet for mineralforvaltning, Bane NOR SF, Forsvarsbygg og Statens vegvesen har kommet med uttalelse til høringen, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Norges Vassdrags- og energidirektorat (NVE) viser til at det ikke er noen konflikter knyttet til eksisterende eller planlagte energi- og kraftanlegg som de kjenner til i området. NVE skriver videre at de generelt ikke har kjennskap til nettselskapenes planer for distribusjonsnett. Agder Energi Nett har områdekonsesjon og bedre kjennskap til distribusjonsnett og fremtidige planer for utvidelse av distribusjonsnett. Både Statnett og Agder Energi Nett AS v/ Agder Energi er på høringslisten og NVE skriver at de forventer at nettselskapene vil uttale seg hvis verneforslaget kommer i konflikt med eksisterende eller planlagte prosjekter.

Norges orienteringsforbund anmoder om stopp i verneprosessen og vil gjerne gjøre Fylkesmannen oppmerksom på Norsk Friluftsliv sitt brev til Miljødirektoratet «Forskriftsmal for naturreservat – forslag til endringer». Inntil verneprosessen og forskriftsmalen er justert i henhold til Norsk Friluftsliv sine anbefalinger i brevet, ber Norsk Orienteringsforbund om at alle verneprosesser stoppes. I brevet til Miljødirektoratet fra Norsk Friluftsliv som Norges orienteringsforbund refererer til skriver Norsk Friluftsliv at de gjennom sine medlemsorganisasjoner opplever at nye verneområder i en del tilfeller setter ubegrunnede begrensninger på medlemmenes tradisjonelle aktiviteter. Norsk Friluftsliv oppfatter at dette er grunnet ukritisk bruk av standard forskriftsmal for nye naturreservater. De skriver at malen tar ikke hensyn til brukerinteressene på en tilfredsstillende måte, da det etter deres oppfatning ikke gjøres konkrete vurderinger av aktuelle aktiviteter koblet til naturverdiens tåleevne i det enkelte området. Videre skriver de at de fleste lag og foreninger er små og drives på dugnad på fritiden. Foreningene har ofte mer enn nok med å drive med sine primære oppgaver og det er derfor utfordrende for disse små lag og foreningen å følge med og ivareta sine interesser i

verneprosesser. Norsk Friluftsliv skriver at det ved flere anledninger har resultert i at det ikke har blitt tatt hensyn til brukerinteressene til foreningene. Dette har blant annet gått ut over små orienteringsklubber og deres aktiviteter som turorientering og mindre orienteringsløp. Norsk friluftsliv foreslår en rekke endringer i forskriftsmalen.

Norge jeger- og fiskerforbund, Aust-Agder skriver at de støtter verneforslaget siden det medfører at leveområder for vilt og fisk er vernet for fremtiden. De skriver videre at de forventer at man etter vern kan jakte og fiske i områdene og at det er viktig at man kan ta ut felt storvilt med motorisert redskap.

Forum for natur og friluftsliv (FNF) skriver at vern av skog kan være et godt virkemiddel for å sikre biologisk mangfold, og ønsker et vern velkommen. FNF påpeker at en merket sti som går fra Røyland til Storemyrknuten ved utvidelsen av Grøneliane naturreservat ser det ut til å kunne berøre verneområdet. Hvis denne stien ligger innenfor vernegrense, ønsker FNF at det skal bli lagt til rette for at denne kan vedlikeholdes og brukes videre. De har ellers ingen kommentarer til endringene som er gjort etter innspill til oppstartmeldingen.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen påpeker at Agder Energi Nett har mottatt forslag til verneplan på høring.

I Fylkesmannens digitale kartsystem kan man ved Grøneliane se at en sti følger rett utenfor og delvis tett inntil vernegrensens vestre side. Fylkesmannen har vært i kontakt med grunneier og hun kunne bekrefte at stien går utenfor hennes eiendom og dermed ikke har betydning for verneområdet. Fylkesmannen påpeker allikevel at det i verneforskrift for Grøneliane finner en standard formulering i § 4, generelle unntak fra vernebestemmelsene, at vernebestemmelsene i § 3 annet ledd er ikke til hinder for merking, rydding og vedlikehold av stier, løyper, bruer og skilt som eksisterte på vernetidspunktet. Gjennom verneforskriften ligger det derfor til rette for at stier generelt kan vedlikeholdes og brukes videre om de går inn i verneområder.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Grøneliane som i høringsforslaget.

Avgrensing

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

I nåværende verneareal i Grøneliane naturreservat har Fylkesmannen åpnet for mulighet til å fjerne trær som står i fare for å ramle over eksisterende hytte i verneforskriftens §7 -. Grunneier vil da kunne levere inn søknad med detaljerte opplysninger om hvilke trær det gjelder, og etter dialog eller befaring med Fylkesmannen få tillatelse til å felle utvalgte trær.

Fylkesmannen tilrår forskriften med endringer som beskrevet.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endring i verneforskrift som beskrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Grøneliane:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Grøneliane naturreservat.

17. Åmtona, Åmli kommune - Utvidelse

Totalareal 936 daa, hvorav 468 daa er produktiv skog. Nytt totalareal 1.368 daa.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som representerer en bestemt type natur i form av rik, variert og gammel edelløvskog med partier med meget gammel eikeskog og gammel lavlandsgranskog. Forekomster av rik, hellende, engpreget eik-lindeskog, og meget rik blandingsedelløvskog på skredjord, gir området særskilt betydning for biologisk mangfold generelt, og sjeldne og truede arter spesielt. Området representerer en spesiell utpostforekomst for gammel eik med eik forekommende sjeldent høyt i terrenget, opp til 550.

Den foreslåtte utvidelsen av Åmtona naturreservat ligger øst, nord og på vestsiden av det eksisterende naturreservatet som ligger øst for Gjøvdal i Åmli kommune. I 2018 ble det gjennomført naturfaglig kartlegging i det tilbudte utvidelsesområdet. Området har stor høydevariasjon og strekker seg fra litt under 300 meter opp til over 700 meter over havet på det høyeste. De lavereliggende områdene er dominert av blåbærskog, mens det går over til mer bærlyngdominans og lyngskog/lyngmark jo lenger opp man kommer. I lisdene i sør og vest finnes edelløvskoger med svak bærlyng-lågurtskog. Området skårer høyt på urørthet og topografisk variasjon. Skogen er gammel og man ser lite tegn til nyere tids inngrep. Det er mange gamle trær i området og det finnes jevnt over en del død og døende ved. Det er registrert tre kjerneområder i den foreslåtte utvidelsen; en rik edelløvskog, en gammel boreal løvskog og en gammel granskog. Det er registrert flere rødlistede arter i området som er knyttet til eldre edelløvtrær og det finnes mye død og døende osp i flere nedbrytningsstadier. Området får også høy skår på arrondering.

Totalt sett blir utvidelsen av Åmtona vurdert som et verneverdig område med regional verdi (**). Med middels mangeloppfyllelse dekker utvidelsen opp mangler i vernet på grunn av områdets høyproduktive og biologisk gamle skog. Utvidelsen vil bidra til en forbedret arrondering av det eksisterende naturreservatet.

Inngrepsstatus:

Det er ingen kjente tekniske inngrep innenfor området.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Åmli kommune, Bygland kommune, Gjerstad kommune, Risør kommune, Bygland idrettslag, Risør Idrettslag, Bygland jeger- og fiskarlag, Risør Jeger og Fiskeforening, Gjerstad historielag, Gjerstad idrettslag, Havrefjell turlag, Søndeled, Risør historielag, Åmli Jeger-og fiskeforening, Gjerstad Jeger og Fiskeforening, Idun idrettslag Søndeled.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med tre andre områder. Det har totalt kommet inn 12 høringsuttalelser til verneforslaget, hvor 8 omhandler dette området.

Forsvarsbygg, Bane Nor og Statens vegvesen har gitt uttalelse, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Forum for Natur og Friluftsliv mener at vern av skog kan være et godt virkemiddel for å sikre biologisk mangfold, og ønsker et vern velkommen. De har ingen kommentarer til endringene som er gjort etter innspill til oppstartmeldingen, og de støtter forslaget til verneforskriftene. Verneforskriftene for de omtalte naturreservatene ivaretar både det biologiske mangfoldet og det tradisjonelle friluftslivet i området, derfor støtter de verneforslagene.

Direktoratet for mineralforvaltning skriver at de ga uttalelse uten merknad til melding om oppstart av frivillig skogvern i ovennevnte områder 26.11.2019. Det har ikke kommet til nye registreringer av mineralske ressurser, uttak av mineralske masser eller bergrettigheter i området. De har dermed ikke nye merknader til fylkesmannen sin tilrådning av vern.

Norges Jeger- og Fiskerforbund, Aust-Agder skriver at de ser positivt på de nye naturreservatene, samt utvidelse av eksisterende naturreservat. Dette fører til vern av leveområde for vilt. NJFF-Aust-Agder ser det som en forutsetning at jakt, fiske, fangst og friluftsliv kan utøves som vanlig. Det må også finnes gode løsninger for å få tatt ut felt storvilt i områda.

Norges Vassdrags- og Energidirektorat (NVE) skriver at Agder Energi Nett har områdekonsesjon og er netteier i alle de berørte områdene. Agder Energi Nett har en 22 kV-linje som går vest for Åmtona. NVE skriver at Agder Energi Nett AS ikke er på høringslisten. De ber derfor Fylkesmannen om å ta kontakt med nettselskapene for å bekrefte at verneforslaget ikke kommer i konflikt med eksisterende eller planlagte prosjekter. Når det gjelder vannkraft så skriver NVE at det finnes et digitalt kartlagt vannkraftpotensial på 1,44

GWh i Sagbekken som ligger nord for den foreslåtte utvidelsen av Åmtona naturreservatet. De skriver videre at inntak og utløp i Sagbekken ligger utenfor området mens vannveien muligens vil krysse det foreslåtte området. NVE kjenner ikke til konkrete planer for utnyttelse av dette potensialet. NVE ber fylkesmannen å opplyse grunneiere om potensialet i Sagbekken.

Åmli kommune skriver at de finner det beklagelig at Fylkesmannen ikke har tatt ut bestand 43 og 44 på gnr/bnr 20/3 av verneområdet. De skriver at arealet riktignok ikke utgjør mer enn vel 50 daa, men prinsipielt bør området tas ut da de beskrevne verneverdiene i lia ikke kan være knyttet til denne skogen med alder 60-65 år og at et vern av slike arealer går på bekostning av avvirkning og skognæringens rolle i det grønne skiftet. I tillegg vil et vern av disse arealene øke sannsynligheten for framtidig oppblomstring av skadeinsekter med påfølgende skader på tilgrensende produksjonsskog utenfor verneområdet. Videre ber Åmli kommune om at Fylkesmannen ved senere verneplaner sender med oversikt over det produktive skogarealet i kommunen, fordelt på kategoriene «vernet», «sendt på høring for vern» og «meldt oppstart om vern», da slik informasjon ikke framkommer av verneplanen i høringen.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen påpeker at Agder Energi har vært høringspart på både oppstartsmelding og høring for området. Det har ikke kommet innspill fra Agder Energi. Når det gjelder vannkraftpotensialet i Sagbekken ved utvidelsen av Åmtona naturreservat så har Fylkesmannen vært i kontakt med grunneier per telefon og fått opplyst at grunneier er klar over vannkraftpotensialet i Sagbekken og ønsker ikke å gå videre med vannkraft i området.

Fylkesmannen tar med seg Åmli kommunes ønske om å få en oversikt over andel vernet produktiv skog i kommunen. Det foreligger planer om å utarbeide en GiS-analyse for å få frem denne informasjonen for alle kommunene i Agder. Når resultatene av analysen foreligger, vil kommunen få beskjed om dette.

Når det gjelder uttak av bestand 43 og 44 fra verneområdet har Fylkesmannen gjort en grundigere vurdering av naturverdiene i de to nevnte bestandene. Etter samtale med både grunneiers representant i AT Skog og med grunneier selv, så har Fylkesmannen fått bekreftet det som Åmli kommune nevner i innspillet til verneplanen, at bestand 43 og 44 mest sannsynlig er plantet granskog. Eldre granskog på bonitet 17 kan i utgangspunktet være interessant og skogstypen er en mangel i skogsvernet i Agder. Når det nå viser seg at skogen er plantet og ikke selvforynget mener Fylkesmannen at det trolig finnes begrensede verneverdier i akkurat denne delen av det foreslåtte verneområdet. Fylkesmannen velger derfor å ta det meste av disse to bestandene ut av verneområdet. Som Åmli kommune skriver så ligger trolig kjerneområdet med gammel lavlandsgranskog som er registrert i området litt lenger sør. Fylkesmannen velger imidlertid å beholde en liten del av bestand 43 for å være sikre på at hele kjerneområdet beholdes innenfor verneområdet samt for å skape en buffersone mellom kjerneområde og produksjonsskogen. Dette mener Fylkesmannen er riktig i forhold til at en fremtidig flatehogst på bestand 43 vil kunne påvirke kjerneområdet negativt.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Åmtona som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen med en reduksjon på ca. 35 daa etter høring for å ta ut bestand med produksjonsskog.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med vernekart med endringer som beskrevet og verneforskrift i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Åmtona:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Åmtona naturreservat.

18. Skjeggedalshelli, Åmli og Froland kommuner

Totalareal 28.463 daa, hvorav 14.826 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som representerer et stort sammenhengende areal med gammelskog og dels storvokst/produktiv furuskog med spredt kontinuitetselement. I områder med lågurt-eikeskog finnes det gamle eiker med til dels høyt mangfold av sjeldne arter samt gamle ospeholt. Området innehar også små arealer med rasmark-lindeskog og alm-lindeskog, områder med innslag av meget gammel gran og en svært sjelden, spesiell og verdifull forekomst av malmfuru.

Tilbudsområdet omfatter et skogområde som ble kartlagt og vurdert å ha store naturverdier i 2013. Tidligere er tilbudsområdet kartlagt som kystfuruskog med A-verdi, men ved kartleggingen i 2013 valgte man å fokusere på regnskogen, og med det et mindre avgrenset område. Kjerneområdet, kartlagt som naturtypen regnskog, er relativt stort med 283 daa og er beskrevet som sjelden i denne delen av fylket. Kartleggingsrapporten skriver at det

sannsynligvis er langt til tilsvarende miljø. Basert på størrelse og arts mangfold er lokaliteten vurdert som en klart svært viktig lokalitet (A).

Det foreslåtte naturreservatet ligger på Skjeggedalsheii, heiområdet mellom Hillestad i Tovdal og Skjeggedal i Åmli kommune. Den sørlige delen av verneområdet, som omfatter Venhomsheia og Napen ligger i Froland kommune. Det er også knyttet kulturhistoriske interesser til det aktuelle området. Dette vises tydelig gjennom spor i landskapet som ferdselsveiene Skjeggedalsvegen og Hestkleivvegen samt flere gamle høyløer og fløtningsanlegg.

Den dominerende vegetasjonen i området er fattig, men innenfor og nær kjerneområder og naturtypelokaliteter, og i områder med bratte skrenter, finnes småbregneskog og svak lågurtskog. Den rikeste forekomsten av lågurt- eikeskog finner vi i kjerneområde 5, i Tveidalen. I store trekk preges landskapet av lyng-furuskog i mosaikk med fattige myrer. Deler av lyngskogen er svært skrinng og går dels over i glissen knauskog og lyng-hei, spesielt på større høydelag. Grandominert skog er utbredt i nedre deler av brattere nord- og øst-vendte lier, men utgjør små areal sammenlignet med furudominert skog. Eikedominert skog er begrenset til tre-fire kjerneområder. Osp er utbredt og lokalt dominerende, men er underordnet furu, gran, og trolig også eik. Ellers er både einer, bjørk og dels rogn utbredt. Andre treslag; selje, spisslønn, hassel, hegg, trollhegg, gråor, svartor, lind og alm forekommer kun sparsomt.

Nesten hele arealet består av gammelskog, men med noe varierende snittalder og skogstruktur. Deler av tilbudt areal har relativt store areal med til dels lavtliggende, og forholdsvis kompakt og storvokst furuskog, hvor dominerende aldersklasse ofte ligger på omkring 130-150 (-170) år. I tillegg er det i store deler av området også innslag av biologisk gammel furu på om lag 200-300 (-400) år. Relativt gammel eikeskog finnes innenfor kjerneområdene 3, 4 og 5. På grunn av tidligere harde uthogster er eika sjelden eldre enn 150 (-200) år, men innenfor blant annet kjerneområde 5 finnes et fåtall svært gamle eik på over 300 år. Tettheten av biologisk gammel eik er relativt høy sør i verneverdig areal, også i et regionalt perspektiv.

Områdets største naturverdier er knyttet til det store sammenhengende arealet med gammelskog, det store arealet med gammel og dels storvokst/produktiv furuskog med spredte kontinuitetselement og kjerneområder med biologisk gammel eik med til dels uvanlig høyt mangfold av sjeldne arter. Tilleggs kvaliteter omfatter innslag av lågurt-eikeskog, gamle ospeholt, små areal rasmak-lindeskog/alm-lindeskog samt innslag av meget gammel gran (kjerneområde 6). I totalvurderingen er det valgt å legge vekt på at Skjeggedalsheiene utgjør et såpass stort og relativt velarrondert gammelskogsareal med uvanlig høyt innslag av kontinuitetselement (regionalt sett). Det teller også positivt at deler av området har beliggenhet i boreonemoral sone, noe som gir mulighet for forekomster av varmekjære organismer. Mindre delområder vurderes å ville kvalifisere til to stjerner i totalverdi, og ettersom slike delområder her er naturlig bundet sammen av gammelskog er det valgt å vektlegge størrelsesparameteren i så stor grad at "Skjeggedalsheiene" vippes opp til nedre sjikt av nasjonalt verneverdig (***).

Området vil kunne bidra til å oppfylle flere viktige mangler både i skogvernet i Agder, men også nasjonalt. Av generelle mangler gjelder dette storområder, urskog/naturskog, lavlandsskog, rike skogtyper og rødlistearter. Av prioriterte skogtyper gjelder edelløvskog, herunder gammel eikeskog og lågurt-eikeskog, boreal løvblandingsskog (ospeskog).

Inngrepsstatus:

Skjeggedalshøi er et stort og variert skogområde, som i dag er i bruk til både små- og storviltjakt samt til friluftsliv og rekreasjon. Det er også flere hytter, støyler, buer og høyløer i området som blir brukt aktivt av grunneierne. Flere av grunneierne driver, eller har ønske om å starte opp med slått og skjøtsel av tidligere brukte slåttemyrer i området. I og med at området også har kvaliteter knyttet til kulturhistorie, er det ønske om å restaurere og eventuelt bygge opp igjen gamle høyløer, sommerfjøs mm. Det går flere stier og traktorveger/traktorsleper inn i området.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Froland kommune, Åmli kommune, Dølemo idrettslag.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 16 høringsuttalelser til verneforslaget.

Bane Nor, Froland kommune, Språkrådet, Statens vegvesen Region Sør, Norges vassdrags- og energidirektorat og Direktoratet for mineralforvaltning uttaler at de ikke har merknader til verneforslaget.

Aust-Agder fylkeskommune mener det er svært positivt at det inngås avtaler om frivillig vern av viktige naturområder i fylket. De har ingen spesielle merknader til verneforslaget, men støtter Fylkesmannens intensjon om å utarbeide forvaltningsplan for området slik at en kan få til en god tilrettelegging for bruk av området til jakt og naturvennlig friluftsliv.

Forum for Natur og Friluftsliv Agder skriver at vern av skog kan være et godt virkemiddel for å sikre biologisk mangfold, og er positive til vern av Skjeggedalshøi.

Forsvarsbygg ber om at det innarbeides nødvendige unntaksbestemmelser som ivaretar hensynet til militær operativ virksomhet i verneforskriften. De ber også om at unntaket for avgang og landing med Forsvarets luftfartøy tas med i forskriften.

WWF støtter opprettelsen av Skjeggedalshøi som naturreservat. De mener videre at grensene i vest bør korrigeres slik at registrerte forekomster av ruteskorpe (NT), alm (VU) og korallpiggsopp (NT) også inkluderes i verneområdet. WWF finner det videre beklagelig at området Vogsåsen er tatt ut av verneområdet og håper dette vil kunne vernes på et senere tidspunkt. Det pekes også på at det er registrert viktige naturverdier i Tveiterdalen utenfor verneforslaget og at dette også bør vernes.

Norges Jeger- og fiskerforening, Aust-Agder har hatt vernforslaget ute hos de aktuelle lokallagene for å innhente deres syn på saken. NJFF er for vern av natur og støtter verneprosessen for Skjeggedalsheii. Bakgrunnen for dette er at et vern vil ta vare på leveområdene for vilt og fisk, friluftsliv og biologisk mangfold. Organisasjonen forutsetter at det også i Skjeggedalsheii, som i flere andre verneområder i fylket, blir åpnet opp for jakt og fiske samt uttransport av felt storvilt.

Åmli kommune ber i sitt innspill om at deler av området på Ytre Ramse, som er tilrettelagt for skogbruk, må tas ut av det foreslåtte verneområdet. Det gjelder da totalt om lag 1000 dekar der det volum av stående tømmer er ca. 12 000 m³. Kommunen ber også om at områder må unngå skog må holdes utenfor foreslått verneområde slik at disse er tilgjengelig for et aktivt skogbruk og fordi kommunen mener det innebærer stor risiko for skoghelsa å etterlate disse områdene for seg selv. Kommunen ber også om at opplysninger om produktivt skogareal, både allerede vernet og som er i prosess må framgå i framtidige verneprosesser. Kommunen viser også til regjeringserklæringen fra Granavollen og formuleringen om konsekvenser og avvirkning og skognæringas bidrag til det grønne skiftet.

Leif Helge Skjelbred-Lahn ber om at eksisterende traktorvei tegnes inn på vernekartet og at det må åpnes for utkjøring av felt storvilt på denne. Han ønsker også å ta ut et areal på ca. 5 dekar rundt en sammenrast høyløe/bu fra verneforslaget.

Sondre Hørsdal ber om at eksisterende slåttemyrer som ligger innenfor verneforslaget tegnes inn i vernekartet. Innspillet inneholder også oppdaterte kart med ferdselsveier/traktorsleper og snøskuterløyper som grunneier ønsker tegnet inn i vernekartet. Grunneier ønsker også at det tas ut et areal på ca. 15 dekar rundt to eksisterende hytter/støler.

Magne og Anne Lise Sandnes ber om at det tegnes inn flere stier/veier for atkomst til Beltestøyltjønn. Ved Beltestøyltjønn er det registrert et kulturminne i form av en gammel sæter/støl som har rast ned. Grunneier ønsker å grense ut ca. 10 dekar rundt denne for å kunne ha mulighet til å bygge den opp igjen. De ønsker videre at det tegnes inn sti og skuterløype inn til stølen. Videre ønsker de at det differenseres mellom traktorsleper og ferdselsveier der disse overlapper.

Aslak Skjeggedal eier eiendom (gnr.1, bnr. 2) som grenser til gnr.1, bnr. 1 i verneforslaget. I innspillet vises det til en utskiftingsprotokoll fra 1912 der det kommer fram at eiendommene skal kunne benytte seg av eksisterende samt kunne anlegge nye driftsveier på hverandres eiendommer. Det kan være behov for å benytte seg av denne retten til å etablere ny driftsvei gjennom det foreslåtte verneområdet for å komme til bakenforliggende skog.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Skjeggedalsheii som i høringsforslaget.

Avgrensing

Fylkesmannen har tatt til etterretning innspill knyttet til eksisterende traktorveier, sleper, stier og snøskutertraseer, og har lagt disse inn i vernekartet.

Grunneier på gnr. 1, bnr. 2 som eier bakenforliggende skog har befart området og kommet med forslag til trase for skogsbilvei gjennom området, men har samtidig valgt å tilby at dette bakenforliggende arealet på 280 dekar blir innlemmet i verneforslaget som et alternativ. Fylkesmannen mener det er en bedre løsning å innlemme arealet i vernet enn å åpne for vegbygging, alternativt grense ut arealer for å kunne etablere veg. Inkludering av dette arealet vil bedre arronderingen samt øke andelen gammelskog i verneforslaget noe.

Områder rundt eksisterende hytter og støler som er ønsket grenset ut av verneforslaget er også tatt ut.

WWF har innspill om å inkludere areal på gnr. 83, bnr. 1 i Froland. Dette arealet var ikke en del av opprinnelig tilbudet, og grunneier har utelatt arealet med eksisterende skogsbilveg for blant annet å sikre tilkomst til arealer med yngre skog.

Fylkesmannen velger å ikke imøtekomme Åmli kommunes innspill. Kommunen har bedt om at to delområder ved Tjerandli på gnr. 13, bnr. 1 tas ut av verneforslaget. Fylkesmannen mener at å ta ut disse arealene vil bidra til en klart dårligere arrondering samtidig som det bidrar til en fragmentering av området. Fylkesmannen legger også vekt på at området består av gammelskog og at arealene ligger innenfor det som er vurdert som verneverdig i den naturfaglige kartleggingen. Skogen rundt den gamle gården på Tjerandli består av grovere løvskog på relativt god bonitet. Over tid mener Fylkesmannen at denne skogen vil kunne utvikle verneverdier ut over det som er registrert i dag. Når det gjelder feltene med ungskog som er tatt med i verneforslaget, er bakgrunnen for dette hovedsakelig for å få til en hensiktsmessig arrondering som mulig, og fordi områdene blir liggende vanskelig tilgjengelig eller utilgjengelig for skogeier ved et vern.

Fylkesmannen har også fått utarbeidet en rapport som sammenstiller informasjon knyttet til vernede områder i kommunen samt enkelte områder i prosess per 2018. Når Skjeggedalshøi blir vernet, vil andelen vernet areal med produktiv skog i kommunen være ca. 10%. Fylkesmannen kan ikke se at samlet vernet skog i kommunen i vesentlig grad er til hinder for skognæringens bidrag til det grønne skiftet.

Verneforskrift

Forsvarsbyggs innspill er tatt til etterretning.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart med de endringene etter høring som er beskrevet.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Skjeggedalsheii:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Skjeggedalsheii som naturreservat.

19. Urfjellheia og Dalsheia, Risør kommune

Totalareal 1.805 daa, hvorav 1.487 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som representerer en bestemt type natur i form av rik edelløvskog, med forekomster av eik-lindeskog, alm-lindeskog og rasmarklindeskog, samt gammel barskog

Det foreslåtte naturreservatet Urfjellheia og Dalsheia ligger ca. 3 km nordøst for Sønedeled og ca. 9 km nordvest for Risør by i Risør kommune. I 2018 ble det gjennomført naturfaglige registreringer i den nordvestlige delen av det tilbudte området. Det har tidligere blitt gjennomført naturtypekartlegginger i større deler av resterende område som er foreslått for vern gjennom den nasjonale edelløvskogskartleggingen, så dette området ble ikke kartlagt igjen i 2018.

Det tilbudte området er på 1805 daa. Vegetasjonen i området er variert med stor variasjon mellom rike og fattige naturtyper i den nordlige delen av området. De topografiske forholdene i området gir grunnlag for en rik edelløvskog. I kjerneområdene finner det stedvis relativt mye død ved med god dødved-kontinuitet. Tidligere naturtypekartlegginger har blitt gjennomført i 2002, 2009 og 2010 og hele ni registrerte naturtyper finnes i det foreslåtte verneområdet. Området vest for Dalsvann har seks registrerte naturtyper. Disse består av områder med rik edelløvskog av typen lågurt-eikeskog og alm-lindeskog. Tre av disse naturtypene har fått A-verdi, altså «svært viktige» naturtypelokaliteter med naturverdier av nasjonal verdi. Øvrige tre naturtyper på vestsiden av Dalsvann består av rik edelløvskog av typen lågurt-eikeskog med B-verdi altså «viktige» naturtypelokaliteter med naturverdier av høy regional verdi. Delen av det foreslåtte verneområdet øst for Dalsvann har tre registrerte naturtyper der to av dem består av rik edelløvskog av typen lågurt-eikeskog og en består av gammel barskog. De tre sistnevnte lokalitetene har B-verdi, altså «viktige»

naturtypelokaliteter med naturverdier av høy regional verdi. Til sammen 548 daa av foreslått verneområdet består av tidligere registrerte naturtyper.

Urfjellheia og Dalsheia skårer generelt høyt på treslagsfordeling, vegetasjonsvariasjon, topografisk variasjon og rikhet. De største kvalitetene ved området er knyttet til rik og gammel edelløvskog. Både lågurt-edelløvskog og frisk rik edelløvskog er naturtyper som er rødlistet. Det finnes flere rødlistearter knyttet til blant annet gammel eik og død ved. Barlind finnes i deler av det foreslåtte verneområdet. Totalt sett dekker området viktige mangler knyttet til inndekning av viktige naturtyper i vernet i Agder fylke. Den nordvestlige delen av området som ble kartlagt 2018 blir vurdert som et verneverdig område med regional verdi (**). Noen av parameterne som området ble målt på og der det ikke fikk særlig høyt skår var på arrondering og størrelse, samt på andel gamle løvtrær og gamle bartrær. Ser man hele det tilbudte området samlet; der ytterligere areal inkludert seks registrerte naturtyper tilkommer, så er det grunn til å tro at området hadde blitt vurdert til enda høyere verneverdi.

Inngrepsstatus:

Det går traktorveger inn i området. Ingen andre kjente tekniske inngrep i området.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Åmli kommune, Bygland kommune, Gjerstad kommune, Risør kommune, Bygland idrettslag, Risør Idrettslag, Bygland jeger- og fiskarlag, Risør Jeger og Fiskeforening, Gjerstad historielag, Gjerstad idrettslag, Havrefjell turlag Søndeled, Risør historielag, Åmli Jeger-og fiskeforening, Gjerstad Jeger og Fiskeforening, Idun idrettslag Søndeled.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med tre andre områder. Det har totalt kommet inn 12 høringsuttalelser til verneforslaget, hvor 8 omhandler dette området.

Forsvarsbygg, Bane Nor og Statens vegvesen har gitt uttalelse, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Forum for Natur og Friluftsliv mener at vern av skog kan være et godt virkemiddel for å sikre biologisk mangfold, og ønsker et vern velkommen. De har ingen kommentarer til endringene som er gjort etter innspill til oppstartmeldingen, og de støtter forslaget til verneforskriftene. Verneforskriftene for de omtalte naturreservatene ivaretar både det biologiske mangfoldet og det tradisjonelle friluftslivet i området, derfor støtter de verneforslagene.

Direktoratet for mineralforvaltning skriver at de ga uttalelse uten merknad til melding om oppstart av frivillig skogvern i ovennevnte områder 26.11.2019. Det har ikke kommet til nye registreringer av mineralske ressurser, uttak av mineralske masser eller bergrettigheter i området. De har dermed ikke nye merknader til fylkesmannen sin tilrådning av vern.

Norges Jeger- og Fiskerforbund, Aust-Agder skriver at de ser positivt på de nye naturreservatene, samt utvidelse av eksisterende naturreservat. Dette fører til vern av

leveområde for vilt. NJFF-Aust-Agder ser det som en forutsetning at jakt, fiske, fangst og friluftsliv kan utøves som vanlig. Det må også finnes gode løsninger for å få tatt ut felt storvilt i områda.

Norges Vassdrags- og Energidirektorat (NVE) skriver at Agder Energi Nett har områdekonsesjon og er netteier i alle de berørte områdene. Skagerak Nett eier en 132 kV-luftledning som går i nærheten av Urfjellheia og Dalsheia. NVE skriver at Skagerak Nett AS ikke er på høringslisten. De ber derfor Fylkesmannen om å ta kontakt med nettselskapene for å bekrefte at verneforslaget ikke kommer i konflikt med eksisterende eller planlagte prosjekter.

Norskog ber om at § 6 (generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene) punkt b) endres fra «Nødvendig uttransport av felt elg og hjort ...». Til «Nødvendig uttransport av felt vilt». Norskog peker på at nåværende formulering sammenfaller med formulering i motorferdselloven, men at den er lite gjennomtenkt. Norskog skriver at dette for det første er på grunn av at vi i fremtiden vil se en utvikling av jaktformer, kjøretøy mv nokså sikkert føre til at motorferdselsforskriften vil bli endret. Da vil ikke formuleringene lenger være sammenfallende. For det andre er norsk natur utsatt for et kontinuerlig press fra invaderende og nye arter, for eksempel villsvin. Det vil da umiddelbart oppstå et behov for å kjøre ut felt villsvin fra naturreservatene. Det vil derfor være mer fremtidsrettet om formuleringen i verneforskriften er av mer generell karakter slik at den lettere vil være tilpasset den generelle utviklingen og ikke begrenset til spesifikke arter. En slik videre formulering vil ta høyde for at det i dag er vanskelig å forutse hvilke arter som i fremtiden kan være aktuelle å forvalte innenfor naturreservatet.

Videre skriver Norskog at regulering av motorferdsel i forbindelse med jakt er strengt regulert i Norge gjennom motorferdselloven og - forskriften. Innskrenking av muligheten for utkjøring av lovlig felt vilt i naturreservat må derfor begrunnes med spesifikke verneverdier i det konkrete reservatet. Dersom det er behov for en slik innskrenkning, mener Norskog at den naturlige konsekvensen ville vært at motorferdsel burde totalforbys da det er vanskelig å se for seg at utkjøring av en felt elg er akseptabelt mens utkjøring av et villsvin ikke er det.

Til slutt skriver Norskog at kan et alternativ være å benytte definisjonen «storvilt» (definert som i forskrift om utøvelse av jakt, fangst og felling, §3) istedenfor hjort og elg. Dette dersom det i motorferdselsforskriften i fremtiden åpnes opp for uttransport av felling av andre arter, så vil dette kunne være forenelig med verneforskriften.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen har etter innspillet fra Norges vassdrags-og energidirektorat (NVE) vært i telefonkontakt med Skagerak Nett gjeldende luftledningen som går nær vernegrensen til Urfjellheia og Dalsheia. Det såkalte «ryddebeltet» på 33 meter, 16,5 meter på hver side av ledningen, er en tinglyst rettighet som Skagerak Nett har på alle eiendommer med luftledninger. Vernegrensen i Urfjellheia og Dalsheia går ikke over grensen for det tinglyste ryddebeltet på eiendommen og Skagerak Nett har derfor ingen merknader til vern av skog i dette området.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Urfjellheia og Dalsheia som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen skriver om innspill fra Norskog, at formuleringen i § 6 b) er en standardisert formulering fastlagt av Klima- og miljødepartementet som Fylkesmannen ikke kan påvirke. Fylkesmannen oppfordrer Norskog til å ta opp generelle innspill til forskriftmalen for verneområder direkte med Miljødirektoratet.

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Når det gjelder innspillet om unntak for uttransport av felt elg og hjort mener Miljødirektoratet at denne bestemmelsen bør vurderes generelt, blant annet opp mot motorferdsellovens unntaksbestemmelser. Det vises til nærmere omtale av dette i kap. 7.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Urfjellheia og Dalsheia:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Urfjellheia og Dalsheia som naturreservat.

20. Urvassliene, Gjerstad kommune

Totalareal 902 daa, hvorav 697 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som representerer en bestemt type natur i form av gammel granskog og gammel lavlandsblandingskog med stor grad av urørthet.

Det foreslåtte naturreservatet Urvassliene ligger rett vest for Urdvatn i Gjerstad kommune i Agder, ca. 3 km vest for Fiane. Området består av et platå bestående av myr og furu som dominerende treslag, samt en lise ned mot Urdvatn med svaberg-furuskog øverst og mer produktiv skog ned mot vannet der treslagene gran, osp og eik dominerer. Skogen vokser stort sett på impediment eller mark med lav bonitet, men partier med middels bonitet inngår. Det er generelt fattig vegetasjon. Konsentrasjonen av død ved er relativt lav, men finnes i nesten alle nedbrytningsklasser og kontinuiteten beskrives som god.

Det er registrert to kjerneområder innenfor det kartlagte tilbudsområdet med følgende naturtyper; en gammel lavlandsblandskog av type boreonemoral gran-blandingsskog med B-verdi, altså høy regional verdi, samt en gammel granskog av typen gammel lavlandsgranskog med C-verdi, altså høy lokal verdi.

De største kvalitetene i området er knyttet til stor grad av urørthet de siste tiårene med forekomst av jevnt over gammel skog. I området finnes flere hule eiker og osper som kan inneholde store antall arter, deriblant truede arter. En mangel ved området er at det er påvist lite arts mangfold. Urvassliene blir vurdert som et verneverdig område med regional verdi (**).

Inngrepsstatus:

Orienteringsgruppa i Gjerstad IL har et orienteringskart som strekker seg over hele området som tilrådes vernet som Urvassliene naturreservat. Det er ingen andre kjente tekniske inngrep i området.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Åmli kommune, Bygland kommune, Gjerstad kommune, Risør kommune, Bygland idrettslag, Risør Idrettslag, Bygland jeger- og fiskarlag, Risør Jeger og Fiskeforening, Gjerstad historielag, Gjerstad idrettslag, Havrefjell turlag Søndeled, Risør historielag, Åmli Jeger-og fiskeforening, Gjerstad Jeger og Fiskeforening, Idun idrettslag Søndeled.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med tre andre områder. Det har totalt kommet inn 12 høringsuttalelser til verneforslaget, hvor 9 omhandler dette området.

Forsvarsbygg, Bane Nor og Statens vegvesen har gitt uttalelse, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Forum for Natur og Friluftsliv mener at vern av skog kan være et godt virkemiddel for å sikre biologisk mangfold, og ønsker et vern velkommen. De har ingen kommentarer til endringene som er gjort etter innspill til oppstartmeldingen, og de støtter forslaget til verneforskriftene. Verneforskriftene for de omtalte naturreservatene ivaretar både det biologiske mangfoldet og det tradisjonelle friluftslivet i området, derfor støtter de verneforslagene.

Direktoratet for mineralforvaltning skriver at de ga uttalelse uten merknad til melding om oppstart av frivillig skogvern i ovennevnte områder 26.11.2019. Det har ikke kommet til nye registreringer av mineralske ressurser, uttak av mineralske masser eller bergrettigheter i området. De har dermed ikke nye merknader til fylkesmannen sin tilrådning av vern.

Norges Jeger- og Fiskerforbund, Aust-Agder skriver at de ser positivt på de nye naturreservatene, samt utvidelse av eksisterende naturreservat. Dette fører til vern av leveområde for vilt. NJFF-Aust-Agder ser det som en forutsetning at jakt, fiske, fangst og friluftsliv kan utøves som vanlig. Det må også finnes gode løsninger for å få tatt ut felt storvilt i områda.

Norges Vassdrags- og Energidirektorat (NVE) skriver at Agder Energi Nett har områdekonsesjon og er netteier i alle de berørte områdene.

Grunneier Anders Skorstøl gjennom Norskog, ønsker at stier blir merket i vernekartet. Dette fordi det er ønskelig at disse stiene kan vedlikeholdes (ihht. § 4e) av hensyn til tur – og friluftsliv (§ 5b), samt benyttes som ferdselsåre for utkjøring av felt vilt (ihht. § 6b). Utover dette har grunneier ingen bemerkninger til foreslått verneforskrift.

Orienteringsgruppa i Gjerstad IL informerer om at de har et orienteringskart som strekker seg fra Skorstøl i sørvest og Grytinggrend i nordøst. Hele området som er foreslått vernet som Urvassliene naturreservat ligger på idrettslagets kart. De ber om å få inn et punkt i verneforskriftens §4 som åpner opp for mindre o-løp og turorientering: «Orienteringsløp med maksimalt 200 deltakere samt turorientering, forutsatt at det er gjennomført årlig kontakt på fylkesnivå i henhold til pkt 2.2 i "Avtale om retningslinjer for o-idrettens forhold til naturmiljø og rettighetshavere" av 3.12.1989, samt at øvrige relevante punkter i avtalen følges.»

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen påpeker at Agder Energi har vært høringspart på både oppstartsmelding og høring for området. Det har ikke kommet innspill fra Agder Energi.

Fylkesmannen har etter dialog med grunneiers representant i Norskog kommet frem til at grunneiers ønske om å vedlikeholde eksisterende stier er godt nok sikret gjennom verneforskriftens §4 (generelle unntak fra vernebestemmelsene) punkt e) at vernebestemmelsene i §3 annet ledd ikke er til hinder for «Merking, rydding og vedlikehold av stier og veier som eksisterte på vernetidspunktet.»

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Urvassliene som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen mener at en videreføring av allerede pågående orienteringsaktivitet, inkludert orienteringsløp med inntil 200 deltakere hvert 3.-4. år, ikke vil representere noen reell trussel overfor verneverdiene i Urvassliene. Det understrekes imidlertid at det, ved utlegging av poster til større orienteringsløp, er ønskelig at antall poster innenfor naturreservatet begrenses og at det utarbeides en evalueringsrapport i etterkant. Start og mål samt eventuelle utplasserte toalettmuligheter bør legges utenfor verneområdet. Det forutsettes videre at orienteringsgruppa i forkant av gjennomføring av arrangement har kontakt med grunneier samt har årlig kontakt med forvaltningsmyndigheten / Fylkesmannens miljøvernnavdeling i tråd med punkt 2.2 i «Avtale om retningslinjer for o-idrettens forhold til naturmiljø og Rettighetshavere». Det er innarbeidet en bestemmelse i verneforskrift som Fylkesmannen mener sikrer at pågående orienteringsaktivitet i området skal kunne fortsette som før, jf. § 4 i). Dersom verneforskriften blir vedtatt slik den er foreslått nå, innebærer dette, utover årlig kontakt med forvaltningsmyndighet/fylkesmannens miljøvernnavdeling, at det kun må søkes om dispensasjon fra vernebestemmelsene dersom det skal avholdes orienteringsløp med over 200 deltakere og dersom det eventuelt blir aktuelt med gjennomføring av andre tiltak innenfor det foreslåtte naturreservatet.

Fylkesmannen tilrår for øvrig forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endring i verneforskrift som beskrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Urvassliene:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Urvassliene som naturreservat.

VESTFOLD OG TELEMARK FYLKE

Det foreslås vern av 7 nye skogområder som naturreservat. Områdene er tilbudt av private skogeiere som areal til frivillig vern. To av områdene er utvidelser av eksisterende verneområder.

Høring:

Områdene har vært sendt på separat høring, men følgende parter har mottatt alle verneforslagene: *Vestfold og Telemark fylkeskommuner, AVINOR AS, Bane NOR SF, Den Norske Turistforening, Direktoratet for kulturminneforvaltning, Direktoratet for mineralforvaltning, Forsvarsbygg, Friluftsrådernes Landsforbund, Institutt for biovitenskap - Universitetet i Oslo, Kommunenes sentralforbund, Landbruksdirektoratet, Luftfartstilsynet, Natur og Ungdom, Naturvernforbundet, NHO Reiseliv, Norges Bondelag, Norges Geologiske Undersøkelser, Norges Handikapforbund, Norges Idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Luftsportsforbund, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, Norges Miljøvernforbund, Norges Orienteringsforbund, Norges vassdrags- og energidirektorat, Norsk Biologforening, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Botanisk Forening, Norsk Friluftsliv, Norsk institutt for bioøkonomi, Norsk institutt for naturforskning, Norsk Organisasjon for terrengsykling, Norsk Orkideforening, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Sau og Geit, Norsk Zoologisk Forening, NORSKOG, NTNU Fakultetet for naturvitenskap og teknologi, NTNU Ringve botaniske have, NTNU Vitenskapsmuseet, SABIMA, Statens Kartverk, Statkraft SF, Statnett SF, Stedsnavnetjenesten for Østlandet og Agderfylkene, Universitetets naturhistoriske museer og botanisk hage, Vegdirektoratet, WWF-Norge.*

21. Oppsaljuvet, Hjartdal kommune i Vestfold og Telemark fylke

Totalareal 159 daa, hvorav 159 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Føremålet med naturreservatet er å taka vare på eit område som har særleg verdi for biologisk mangfald på grunn av forekomst av rike skogtypar som gråor-heggeskog, lågurtgranskog, høgstaudeskog og gråor-almeskog. Området har særskilt naturvitskapleg verdi på grunn av forekomst av sjeldne og truga lavarter.

Området ble kartlagt gjennom bekkekløftkartleggingene i Telemark i 2008. Oppsaljuvet ligger mellom 440 og 760 m o.h., ca 3 km vest for Hjartdal sentrum og rett nord for Gvammen i Hjartdal kommune. Bekkekløften ligger i en sør-sørvestvendt li i mellomboreal vegetasjonssone og i svakt oseanisk vegetasjonsseksjon.

Lokaliteten ligger i sin helhet på kvartsittgrunn dekt med tykke morenemasser (NGU 2009). Kløften er forholdsvis grunn og kun noe over 1 km lang. Bekken i kløftebunnen er liten og kan nok i enkelte perioder tørke helt ut. Øvre deler av lokaliteten domineres av blåbær-småbregnegranskog med mye bjørk i tresjiktet. Noe lengre ned går vegetasjonen gradvis over i meget frodig høystaudeskog med bjørk og en god del gran. Stedvis er det mye strutseving. Her er vegetasjonen rik med bl.a. trollbær, blåveis, markjordbær og kranskonvall i feltsjiktet. Granskogen er forholdsvis ensjiktet, 80-120 år gammel, med en del lite nedbrudte læger.

Rødlisteartene rynkeskinn (NT) og rosenkjuke (NT) ble funnet på en granlåg. Løvskogen har en god del ferske læger og gadd. I nedre deler er det en god del død ved av grovere dimensjoner, spesielt av gråor. I nedre deler av Opsaljuvet kommer edelløvtrær som alm (NT), ask, hassel og noe spisslønn inn, og gråor-almeskog overtar med mye gammel gråor og flere forholdsvis grove almetrær. Nedre del av lokaliteten kan se ut til å være tidligere beitet. Noen større steinblokker finnes i juvet og et par mindre bergvegger forekommer på østsiden av juvet. Kombinasjonen av god solinstråling og meget høy frodighet gjør lokaliteten spesiell.

Opsaljuvet er en meget frodig liten bekkeløft med en god del død ved og med rik og variert vegetasjon. I henhold til mangelanalysen for skogvern fyller Opsaljuvet generelle mangler på ”rike skogtyper”. Av spesielle skogtyper inngår ”gråor-heggeskog”, ”lågurtgranskog”, ”høystaudeskog” og ”gråor-almeskog”.

Inngrepsstatus:

Det er ingen kjente tekniske inngrep innenfor området.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Hjartdal skogeigarlag, Hjartdal Bondelag, Hjartdal Elverk AS, Hydro Energi Rjukan, Skagerak Energi AS, Skagerak Nett, Skagerak Kraft, Telenor Servicesenter for nettutbygging, Forum for Natur og Friluftsliv Telemark, Naturvernforbundet i Telemark, NJFF Telemark, Norsk Ornitologisk forening Telemark, NVE Region Sør, Statens vegvesen Region sør, Telemark Bonde- og småbrukarlag, Telemark Bondelag, Telemark Botaniske forening, Telemark Orienteringskrets, Telemark Sau og Geit og Telemark Turistforening.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 7 høringsuttalelser til verneforslaget.

Bane NOR SF, Riksantikvaren og Statens vegvesen Region sør har kommet med uttalelse til høringen, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Språkrådet skriver i forbindelse med oppstartet at Sentralt stadnamnregister (SSR) har registrert Opsaljuvet som einaste godkjente skrivemåte for naturnamnet. Gardsnamnet som utgjør forleddet, har dei godkjente skrivemåtene Opsal (tilrådd) og Oppsal. Norske Gaardnavne har uttalen /u`ffsæL/ og forklarer namnet som norrønt *Uppsalir. Siden opplysningane i Norske Gaardnavne tilseier skrivemåten Oppsal har Språkrådet bedt Kartverket om å reise formell namnesak på desse namna for å få avklart og fastsatt skrivemåten. Språkrådet har ingen ytterlige merknader til høringsforslaget.

Hjartdal Bondelag skriver at ettersom dette er snakk om frivillig vern, så har de ingen innspill til selve vernesaken. Bondelaget har imidlertid en merknad til navn på området. De skriver at Opsal er en skriveform fra dansketida og at denne formen kan brukes på familienavn, men ikke på stedsnavn. Hjartdal Bondelag tilrår på det sterkeste at navnet på området blir Oppsaljuvet.

WWF støtter opprettelse av reservatet Opsaljuvet i Hjartdal, men skriver at i midtre deler følger grensa bekken. Her bør grensa flyttes østover, jf. avgrensning av verneverdig areal.

Norges vassdrags-og energidirektorat (NVE) viser til uttalelse til oppstartsmeldingen, hvor NVE kommenterte at det er mulig at oppgradering av 22 kV distribusjonsnett mellom Hjartdøla og Tuddal vil kunne påvirke det foreslåtte verneområdet. NVE ba derfor om at standard betingelser for nett ble inkludert i verneforskriften, selv om det var uklart hvorvidt det var nødvendig. Fylkesmannen har ikke tatt inn disse bestemmelsene i verneforskriften. Fylkesmannen venter på høringsuttalelsen fra Skagerak Nett (som har kjøpt opp Hjartdal Elverk) for å avgjøre om den mulige oppgraderingen bør tas hensyn til. NVE mener dette er en akseptabel tilnærming. Skagerak Nett AS står på høringslisten.

Fylkesmannens kommentarer:

Skagerak Nett har ikke kommet med uttalelse.

Navn

Med bakgrunn i uttalen fra Hjartdal Bondelag har Fylkesmannen endra skrivemåten på namnet fra Opsaljuvet til Oppsaljuvet.

Avgrensning

Fylkesmannen er enig med WWF i at ideelt sett burde verneområdet omfatta areal lenger aust, men at Fylkesmannen ikke kan gå ut over det arealet som grunneierne har tilbudt.

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Oppsaljuvet:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Oppsaljuvet som naturreservat.

22. **Søndre Gjeskefjell, Drangedal kommune i Vestfold og Telemark fylke**

Totalareal 511 daa, hvorav 451 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som har særlig betydning for biologisk mangfold på grunn av forekomst av rik blandingsskog i lavlandet og gammel edelløvskog med dominans av eik, med mye død ved og gamle og hule eiketrær. Området har særskilt naturvitenskapelig verdi på grunn av sjeldne og trua arter av karplanter, sopp og lav.

Lokaliteten ligger på sørsiden av Gjeskefjell i Drangedal kommune i Telemark. Lokaliteten består av en edelløvskog i underkant av bergveggen med tilhørende rasmare. Lokaliteten består hovedsaklig av ei ganske lang sør- og vestvendt li. Hele undersøkelsesområdet er med i verneforslaget. Dette gir likevel et forholdsvis lite verneforslag, men området ansees som godt arrondert og all den verneverdige skogen er med i verneforslaget. Eikedominert skog preger lokaliteten, og det forekommer spredt med grove eiketrær og dels også grove eikelærer (minst 20 grove eiker observert, med største på over 1 m i omkrets). I tillegg er det en del furu, og det finnes også enkelte hogstubber og grove lærer av furu. Det er også noe gran, osp, bjørk, samt innslag av rogn, selje, hassel, alm, lønn, lind (lokalt bestandsdannende i vest) og barlind. Lokalt, bl.a. i ei kløft helt i nordvest, er det innslag av grov gran og grove granlærer. Hogstspor forekommer spredt, men bl.a. i nevnte i kløft ble slike ikke funnet. Mens det i den sørvendte lia er mest tørr, ikke spesielt rik eikeskog, er det i vest lokalt rikere lågurtskog og dels edellauvskog, bl.a. med funn av et frodig kildesamfunn. Hogstspor forekommer spredt, men generelt sett fremstår skogen som urørt. Det finnes godt med død ved i hele området og kontinuiteten ansees som god. Det er stor variasjon i treslag og virkelig gamle trær finnes gjennom hele lokaliteten - i all hovedsak eik, men det finnes også biologisk gamle individer av barlind, furu, gran og andre løvtrær og edelløvtrær. Det er registrert en rekke rødlistede arter innenfor verneforslaget. Av trær så finnes det gode populasjoner av barlind (VU). Alm (VU) forekommer også spredt i området. På en del av almene er det også registrert almelav (NT). I tillegg til almelav er de rødliste lavene rosa tusselav (VU), ruteskorpe (NT), rimnål (NT) og breinål (VU) registrert. Det finnes også godt utviklede lungeneversamfunn her med lungenever, skrubbenever og sølvnever. Av rødlistede sopp er eikeknivkjuke (EN) og narrekjuke (VU) registrert.

Hele området fremstår som nokså urørt og lite påvirket. En sti går igjennom området og det finnes spredte spor etter tidligere plukhogst. Død ved forekommer jevn gjennom hele området og kontinuiteten er god. Det finnes godt med gamle bartrær (både furu, gran og barling) samt boreale løvtrær som osp og bjørk, samt innslag av rogn og selje. Gamle løvtrær finnes de rikelig med, i all hovedsak er de største verdiene knyttet til eik, men hassel, lind, alm og spisslønn finnes med gode populasjoner. Vegetasjonen varierer noe fra tørr furuskog til fuktigere granskog i søkk og til varmekjær edelløvskog i lisiden under den bratte bergveggen. Topografen varierer en del, men er noe begrenset på grunn av det begrensede arealet.

Vegetasjonen er stedvis noe rik. Det er reistrert en rekke rødlistede og sjeldne arter her og potensialet for fere vurderes som middels til høy. Det antas også at lokaliteten er viktig for insekter som er knyttet til død ved av edelløvtrær – spesielt eik. Arronderingen vurderes som meget god og all verneverdig skog er tatt med i verneforslaget.

Området vurderes samlet som nasjonalt verneverdig (***). Området oppnår middels mangelloppfyllelse på grunn av at nesten 50% av arealet inngår som gammel edelløvskog. Både rik blandingsskog i lavlandet og eikeskog har stort udekket vernebehov i fylket

Inngrepsstatus:

Det er ingen kjente tekniske inngrep innenfor området.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til grunneier, Drangedal kommune, Drangedal skogeierlag, Drangedal JFF, Drangedal Tørdal Bondelag, Drangedal E-verk, Gautefall Turlag, Nedre Telemark Bonde- og Småbrukarlag.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 6 høringsuttalelser til verneforslaget. Området har vært på felles høring med fire andre områder i Drangedal, og enkelte av uttalelsene omhandler flere av områdene.

Bane NOR SF, Riksantikvaren og Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) har kommet med uttalelse til høringen, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Språkrådet skriver at de har bedt Kartverket om å reise navnesak på navnet Gjeskefjell(et)/Jeskefjell(et).

NJFF Telemark har innvending til verneforskriften § 7. NJFF skriver at normalt bruker det under § 7 være et unntak hvor forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi løyve til tiltak i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk. Dette er utelatt fra denne forskriften, og NJFF ber om at dette tas inn.

Norges vassdrags-og energidirektorat (NVE) har gitt en samlet uttalelse for fem områder, og skreiver at de har gått gjennom forslaget med tanke på energi- og nettanlegg, hydrologiske målestasjoner m.m. Videre skriver NVE at det ikke er noen eksisterende eller fremtidige prosjekter i regional- eller sentralnett i de aktuelle områdene i de plandokumentene som NVE kjenner til. Statnett har gitt uttalelse i forbindelse med oppstartsmeldingen og har ikke noen anlegg som berøres av verneforslaget. NVE har generelt ikke kjennskap til nettselskapene planer for distribusjonsnett. Drangedal Everk har områdekonsesjon og kjenner bedre distribusjonsnett og fremtidige planer for utvidelse av distribusjonsnett. Drangedal Everk står på adresseliste til høringen. NVE forventer at nettselskapet gir tilbakemelding på aktuelle planer for distribusjonsnettet i de foreslåtte områdene. NVE har ikke hatt konkrete merknader knyttet til Søndre Gjeskefjell.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Søndre Gjeskefjell som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår å legg inn følgende formulering i verneforskriften § 7 b, jf. NJFF sitt innspill:

"Tiltak i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk."

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endring i verneforskrift som beskrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Søndre Gjeskefjell:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Søndre Gjeskefjell som naturreservat.

23. Ørnehallen, Drangedal kommune i Vestfold og Telemark fylke

Totalareal 1.017 daa, hvorav 913 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som har særlig betydning for biologisk mangfold på grunn av forekomst av rik edelløvskog i lavlandet med utformingene lågurteikeskog og rasmark-lindeskog, med mye død ved og gamle og hule eiketrær. Området har særskilt naturvitenskapelig verdi på grunn av sjeldne og trua arter av sopp, lav, insekter og karplanter.

Området ligger langs en sørvest vendt lise fra et stykke sør for Ørnehalldalen og ned til Grimsdalen. Området heller sørvestover i hele sin utstrekning. Mindre sig finnes spredt gjennom området. Berggrunnen består i hovedsak av øyegneis, granitt og foliert granitt (NGU

2018). Løsmassene består av humusdekke/ tynt torvdekke over berggrunn, skredmateriale og torv. Fattige og skrinne furukoller, noe ungsog og hogstfater er utelatt i verneforslaget, som utgjør 547 daa. I sør finnes rik edelløvskog med utformingene lågurteikeskog og rasmark-lindeskog finnes i overganger mot noe blåbæreikeskog. Området domineres av intermediære vegetasjonstyper i skog (svak lågurtskog), men det er forholdsvis stort innslag av fattige vegetasjonstyper (bærlyng- lyngskog), særskilt i høyereliggende områder, og det er i tillegg en del rike arealer (lågurtskog) innenfor avgrensningens lavereliggende deler. Eik er det dominerende treslaget i store deler av det tilbudte arealet, og furu tar gradvis over dominansen i høyereliggende områder. Det finnes rikelig med død ved i området og gode innslag av gamle og hule eiketrær. Grov død ved av eik finnes spredt. Også av osp er det en del læger og enkelte stående, døde tørrtrær, gjerne med spettehull. Kontinuiteten av død ved virker å være god. Det er rikelig med forekomster av død ved og alle treslag (i varierende grad) er representert i de fleste nedbrytningsstadier. Området har gjennomgående stor treslagsvariasjon. Innenfor undersøkt området er det på det jevne stor spredning i aldersklasser. Det forekommer imidlertid hogststubber i de ytre delene av undersøkelsesområdet i nord, samt et fåtall spredt i området trolig etter plukkhogst. Artsmangfoldet i undersøkt område er rikt og det er påvist en rekke krevende arter med forskjellige økologiske preferanser innen artsgruppene sopp, lav, insekter og karplanter. Følgende rødlistede arter i henhold til Norsk rødliste for arter 2015 ble påvist: Alm (VU), ruteskorpe (NT), eikegreinkjuka (NT), almelav (NT), rustdoggnål (NT), sinoberbille (NT) og knuskkjukemøll (NT). Ut over dette ble stor ospeildkjuka, eikeildkjuka, revekjuka og lungenever registrert.

Ørnehallen omfatter et areal med nokså stor variasjon i vegetasjon. Området framstår middels urørt og det er stedvis få spor etter påvirkning. Lokaliteten scorer høyt for mengde død ved, gamle edelløvtrær og artsamangfold. Middels score oppnås for urørthet, kontinuitet av død ved, gamle løvtrær, treslagsfordeling, variasjon i vegetasjon, rikhet og arrondering. Lav score gis kun for gamle bartrær og størrelse. Det ble avgrenset 3 kjerneområder. Området vurderes samlet som lokalt verneverdig (**).

Inngrepsstatus:

Det er ingen kjente tekniske inngrep innenfor området.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til grunneier, Drangedal kommune, Drangedal skogeierlag, Drangedal JFF, Drangedal Tørdal Bondelag, Drangedal E-verk, Gautefall Turlag, Nedre Telemark Bonde- og Småbrukarlag.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 6 høringsuttalelser til verneforslaget.

Bane NOR SF, Riksantikvaren og Direktoratet for mineralforvaltning har kommet med uttalelse til høringen, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Språkrådet har ingen invendinger til navneforslaget.

Norges vassdrags-og energidirektorat (NVE) har gitt en samlet uttalelse for fem områder, go skreiver at de har gått gjennom forslaget med tanke på energi- og nettanlegg, hydrologiske målestasjoner m.m. Videre skriver NVE at det ikke er noen eksisterende eller fremtidige prosjekter i regional- eller sentralnett i de aktuelle områdene i de plandokumentene som NVE kjenner til. Statnett har gitt uttalelse i forbindelse med oppstartsmeldingen og har ikke noen anlegg som berøres av verneforslaget. NVE har generelt ikke kjennskap til nettselskapene planer for distribusjonsnett. Drangedal Everk har områdekonsesjon og kjenner bedre distribusjonsnett og fremtidige planer for utvidelse av distribusjonsnett. Drangedal Everk står på adresseliste til høringen. NVE forventer at nettselskapet gir tilbakemelding på aktuelle planer for distribusjonsnettet i de foreslåtte områdene. NVE har ikke hatt konkrete merknader knyttet til Ørnehallen.

NJFF Telemark har innvending til verneforskriften § 7. NJFF skriver at normalt bruker det under § 7 være et unntak hvor forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi løyve til tiltak i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk. Dette er utelatt fra denne forskriften, og NJFF ber om at dette tas inn.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Ørnehallen som i høringsforslaget.

Avgrensing

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår å legg inn følgende formulering i verneforskriften § 7 b, jf. NJFF sitt innspill:

"Tiltak i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk."

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endring i verneforskrift som beskrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Ørnehallen:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Ørnehallen som naturreservat.

24. Østeråfjellet, Drangedal kommune i Vestfold og Telemark fylke

Totalareal 378 daa, hvorav 361 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som har særlig betydning for biologisk mangfold på grunn av forekomst av rik edelløvskog med utformingene blåbærikeiskog, lågurteiskog og rasmark-lindeskog, med død ved og hule eiketrær. Området har særskilt naturvitenskapelig verdi på grunn av sjelden og trua arter av sopp, lav, insekter og karplanter.

Området består av en øst- til sørøstvendt lside som ligger mellom 234 og 482 m o.h. Området har middels topografisk variasjon. Området har noe fattig berggrunn og mangler i hovedsak løsmassedekke foruten i de aller lavestliggende delene, og området domineres av arealer med lav bonitet. Vegetasjonen er noe variert med middels variasjon innenfor rike typer. Dominerende treslag er furu og eik, men med innslag av mange ulike treslag innenfor kjerneområdet. Utenfor kjerneområdet er det eldre furuskog i sørvest, mens det er en klar dominans av ung furu og bjørk i de resterende delene av de høyereliggende partiene videre nordover. Stedvis i skrenten (utenom kjerneområdet) er det noen eldre trær, men også her er det oppslag av furu og noe borealt løv etter brannen for rundt 30 år siden som dominerer landskapet. Innenfor kjerneområdet er middels gammel eik dominerende. I tillegg er det flere titalls gamle og svært gamle eiketrær her, og de feste av disse er hule. Også av de andre løvtreslagene er det fin variasjon i alderssammensetningen, selv om de virkelig gamle trærne kan mangle for enkelte treslag. Det er en god del grovt, dødt trevirke i ulike stadier i kjerneområdet, spesielt av eik. Mye av den gamle dødveden i området har brannspor. Det finnes også enkelte grove trær av lind, gran, osp og spisslønn med hulldannelser i kjerneområdet. Ett kjerneområde med rik/gammel edelløvskog dekker ca. 12 % av verneforslaget. Det er et relativt høyt artsmangfold knyttet til edelløvskog i kjerneområdet, med blant annet 8 registrerte rødlistearter, hvorav halvparten er vurdert som truet. Utenom kjerneområdet er det et begrenset potensial for rødlistearter. Arronderingen anses som middels til god og Østeråfjellet har stor grad av urørthet de siste tiårene, uten noen tekniske inngrep. Østeråfjellet skårer middels til høyt på de målte gammelskogsparameterne (mengde død ved, dødvedkontinuitet, og gamle trær (utenom bartrær)) og på stedsbetingete parametere som rikhet, topografisk variasjon, vegetasjonsvariasjon og treslagsvariasjon. Området får relativt høy skår for parameteren artsmangfold, men skårer lavt på størrelse. De største kvalitetene ved området er forekomsten av mange hule eiker, mye grov eikeved og noe rik edelløvskog (laurteiskog og rasmarkslindeskog).

Østeråfjellet vurderes samlet som et verneverdig område med regional til nasjonal verdi, og vurderes som et sterkt to-stjerners-område (**). Østeråfjellet vil i middels grad bidra til

inndekning av mangler i skogvernet. Området dekker i første rekke opp viktige mangler knyttet til inndekning av viktige naturtyper, som isolert oppnår høy mangelgrad.

Inngrepsstatus:

Det er ingen kjente tekniske inngrep innenfor området.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til grunneier, Drangedal kommune, Drangedal skogeierlag, Drangedal JFF, Drangedal Tørdal Bondelag, Drangedal E-verk, Gautefall Turlag, Nedre Telemark Bonde- og Småbrukarlag.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 6 høringsuttalelser til verneforslaget.

Bane NOR SF, Riksantikvaren og Direktoratet for mineralforvaltning har kommet med uttalelse til høringen, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Språkrådet har ingen merknader til navneforeslaget.

Norges vassdrags-og energidirektorat (NVE) har gitt en samlet uttalelse for fem områder, og skreiver at de har gått gjennom forslaget med tanke på energi- og nettanlegg, hydrologiske målestasjoner m.m. Videre skriver NVE at det ikke er noen eksisterende eller fremtidige prosjekter i regional- eller sentralnett i de aktuelle områdene i de plandokumentene som NVE kjenner til. Statnett har gitt uttalelse i forbindelse med oppstartsmeldingen og har ikke noen anlegg som berøres av verneforslaget. NVE har generelt ikke kjennskap til nettselskapene planer for distribusjonsnett. Drangedal Everk har områdekonsesjon og kjenner bedre distribusjonsnett og fremtidige planer for utvidelse av distribusjonsnett. Drangedal Everk står på adresseliste til høringen. NVE forventer at nettselskapet gir tilbakemelding på aktuelle planer for distribusjonsnettet i de foreslåtte områdene.

Om Østeråfjellet konkret skriver NVE at i Østeråbekken som renner sør for Østeråfjellet er det digitalt kartlagt vannkraftpotensial. Hele prosjektet ligger utenfor, men nær det foreslåtte naturreservatet. NVE kjenner ikke til konkrete planer om realisering av prosjektet. Vannkraftpotensialet utgjør 0,67 GWh/år med en utbyggingskostnad på 8,3 kr/kWh. Prosjektet er blant de 20 % dyreste prosjektene som har fått konsesjon. Dette taler for at prosjektet trolig ikke vil være konkurransedyktig sammenlignet med andre prosjekter. NVE ber fylkesmannen å opplyse grunneier om potensialet.

NJFF Telemark har innvending til verneforskriften § 7. NJFF skriver at normalt bruker det under § 7 være et unntak hvor forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi løyve til tiltak i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk. Dette er utelatt fra denne forskriften, og NJFF ber om at dette tas inn.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen opplyser at de har sendt NVE sitt innspill i kopi til grunneier.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Østeråfjellet som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår å legg inn følgende formulering i verneforskriften § 7 b, jf. NJFF sitt innspill:

"Tiltak i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk."

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endring i verneforskrift som beskrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Østeråfjellet:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Østeråfjellet som naturreservat.

25. Navassfjell, Drangedal kommune i Vestfold og Telemark fylke og Gjerstad kommune, Agder fylke- Utvidelse

Nytt verneareal 745 daa, hvorav 680 daa er produktiv skog. Nytt totalareal 4.806 daa. Utvidelsesarealet ligger i Drangedal kommune.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et tilnærmet urørt naturområde som har særskilt betydning for biologisk mangfold på grunn av forekomst av sørboreale og boreonemorale blandingsskoger med stor treslagsvariasjon, der blåbæreikeskog og blåbærgranskog er de vanligste vegetasjonstypene. Området inneholder også urterike edelløvskoger, med stort innslag av gamle og grove eiketrær samt stor forekomst av barlind. Området har særskilt

naturvitenskapelig verdi på grunn av forekomst av en rekke trua og sjeldne vedboende sopparter og insekter knyttet til eik, osp og furu.

Området ble kartlagt i forbindelse med kartlegging på Statskogs grunn i 2004 samt beskrevet gjennom naturtypelokalitet.

Formålet med utvidelsesområdet er å supplere Navassfjell naturreservat med et område som inneholder boreonemorale blandingsskoger med stor treslagsvariasjon, der blåbæreikskog og blåbærgranskog er de vanligste vegetasjonstypene. Området inneholder også urterike edelløvskoger og blandingsskoger, og forekomsten av barlind (mer enn 100 trær) er et kjennemerke for området. I tillegg er det en rekke gamle og greove eiker innenfor utvidelsesområdet.

Det foreslåtte verneområdet bidrar til å dekke følgende mangler i skogvernet:

1. Boreonemorale blandingsskoger med stor treslagsvariasjon.
2. Urterik edelløvskog og stor forekomst av barlind

Inngrepsstatus:

Det er ingen kjente tekniske inngrep innenfor området.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til grunneier, Drangedal kommune, Drangedal skogeierlag, Drangedal JFF, Drangedal Tørdal Bondelag, Drangedal E-verk, Gautefall Turlag, Nedre Telemark Bonde- og Småbrukarlag, Fylkesmannen i Agder.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 7 høringsuttalelser til verneforslaget.

Bane NOR SF, Riksantikvaren, Direktoratet for mineralforvaltning og NJFF Telemark har kommet med uttalelse til høringen, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Språkrådet har ingen merknader til at navnet Navassfjell naturreservat blir videreført som navn på det utvida området. Skrivemåten er grei da Navassfjell er tilrådd skrivemåte for naturnavnet i SSR, og navnet er fremdeles dekkende for det utvidede området. Språkrådet gjør samtidig oppmerksom på at navnet Navassfjell naturreservat ikke er registrert i SSR.

Norges vassdrags-og energidirektorat (NVE) har gitt en samlet uttalelse for fem områder, og skreiver at de har gått gjennom forslaget med tanke på energi- og nettanlegg, hydrologiske målestasjoner m.m. Videre skriver NVE at det ikke er noen eksisterende eller fremtidige prosjekter i regional- eller sentralnett i de aktuelle områdene i de plandokumentene som NVE kjenner til. Statnett har gitt uttalelse i forbindelse med oppstartsmeldingen og har ikke noen anlegg som berøres av verneforslaget. NVE har generelt ikke kjennskap til nettselskapene planer for distribusjonsnett. Drangedal Everk har områdekonsesjon og kjenner bedre distribusjonsnett og fremtidige planer for utvidelse av distribusjonsnett. Drangedal Everk står på adresseliste til høringen. NVE forventer at nettselskapet gir tilbakemelding på aktuelle

planer for distribusjonsnett i de foreslåtte områdene. NVE har ikke hatt konkrete merknader knyttet til Navassfjell.

Fylkesmannen i Agder har innspill knyttet til utformingen av verneforskriften. Dette gjelder blant annet for formålet i forskriften hvor Fylkesmannen i Agder ønsker å videreføre formuleringen fra opprinnelig forskrift om at dette er snakk om et tilnærmet urørt naturområde. Fylkesmannen skriver også at forskriften bør revideres i samsvar med nyeste forskriftsmal fra Miljødirektoratet

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Navssfjell som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen har tilpasset verneforskriften etter Miljødirektoratets gjeldende forskriftsmal, og tilrår forskriften for øvrig som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrift som beskrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Navassfjell:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Navassfjell som naturreservat.

26. Solhomfjell og Kvenntjønnane, Drangedal og Nissedal kommuner i Vestfold og Telemark fylke og Gjerstad kommune i Agder - Utvidelse

Nytt verneareal 3.095 daa, hvorav 2.680 daa er produktiv skog. Nytt totalareal 44.868 daa. Utvidelsesarealet ligger i Drangedal kommune.

Verneformål og særskilte verneverdier

Føremålet med naturreservatet er å taka vare på eit område som har særskilt verdi for biologisk mangfald med intakt og nær urørd lågareliggjande skog i boreonemoral sone, og med førekomst av særskilte naturtypar som gamal eikeskog med grove og hole eiker. Området har særskilt naturvitenskapeleg verdi grunna førekomst av sjeldne og truga arter av sopp, lav og insekt.

Området ligger sørvest i Drangedal, mot grensen til Nissedal kommune, rett ovenfor Gjerstad kommune. Området ligger inntil naturreservatet Solhomfjell og Kvenntjønnane, og inkluderer deler av Svarteberg inkludert den sørvendte lisiden ned til bekkefaret fra Kothøl, og østover mot grusvei ved Seteren. Området består dels av noe fatt og småkuppert terreng opp mot 525 m o.h. på Svarteberg, og ellers av sørøstvendte til sørvestvendte lisider med fjellvegger og bart berg i overganger mot skog på fnere substrater eller blokkemark, ned mot bekkedrag på 300 m o.h. Berggrunnen består av granitt, med bart fjell i de høyereliggende delene og med noe tynn morene i de lavereliggende delene. Området ligger i sørboreal og mellomboreal vegetasjonssone og i klart oseanisk vegetasjonsseksjon. Utenfor de to kjerneområdene er vegetasjonen i all hovedsak fattig, og består av røsslyng-blokkebærfuruskog, bærlyngskog og litt blåbærskog. Furu er dominerende treslag, med granskog i mer beskyttede partier. I deler av skrenten er blåbær-edelløvskog med varierende innslag av furu, samt rik edelløvskog med lavurteikeskog og noe rasmarslindeskog - gjerne i mosaikk med gammel eikeskog - dominerende. Eik, hassel og lind er her dominerende treslag, med innslag av spisslønn, alm, osp, bjørk, rogn og selje. Skogen står på bart fjell, på fjell med litt fnmateriale, og i lisidene til dels på blokkemark, med eller uten et dekke av fnmateriale. Skogen er generelt svakt ensjiktet til fersjiktet, uten spor etter nyere inngrep. De løvskogsdominerte arealene i Haglåslia nedenfor Svartberg innehar mange titalls gamle eiketrær med hulheter, og grove eikelæger og eikegadd i ulik nedbrytningsgrad er stedvis svært vanlig. Det finnes også noe dødved av høy kvalitet av de feste andre representerte treslag her. Furuskogen er stedvis gammel, og noe dødved av furu (både gadd og læger) finnes spredt, men fåtallig i det meste av verneforslaget. Spor etter tidligere branner er synlig på enkelte gamle dødvedrester. To svært viktige kjerneområder med edelløvskog (rik og gammel) dekker 6,6 % av verneforslaget. Kjerneområdene har en liten dominans av gammel eikeskog, men har også et godt innslag av mange andre løvtrær og noe furu. Artsmangfoldet er rikt med funn av mange krevende og truede arter innenfor kjerneområdene, men har utenom disse et relativt ordinært mangfold, med enkelte signalarter og rødlistearter. Utvidelsesområdet anses som et godt arrondert område med liten grad av urørthet de siste tiårene. Området skårer middels til høyt på de målte gammelskogsparameterne og stedsbetingete parametere som rikhet, topografisk variasjon, vegetasjonsvariasjon og treslagsvariasjon. Funn av 10 rødlistearter i ulike organismegrupper, hvorav to av artene er sterkt truet, samt høyt potensial for ytterligere rødlistearter, gir høy skår for parameteren artsamangfold. Området skårer lavt på størrelse. De største kvalitetene ved området er forekomsten av svært mange gamle og hule eiketrær med tilhørende store mengder med dødved av eik og til dels andre treslag.

Området vurderes samlet som et verneverdig område av nasjonal verdi, tilsvarende tre stjerner (***), og vil i middels grad bidra til inndekning av mangler i skogvernet. Området

dekker i første rekke opp viktige mangler knyttet til inndecking av viktige naturtyper, og gammel eikeskog med biologisk gamle eiker er en internasjonal ansvarsskogtype.

Inngrepsstatus:

Det er ingen kjente tekniske inngrep innenfor utvidelsesområdet.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til grunneier, Drangedal kommune, Drangedal skogeierlag, Drangedal JFF, Drangedal Tørdal Bondelag, Drangedal E-verk, Gautefall Turlag, Nedre Telemark Bonde- og Småbrukarlag, Fylkesmannen i Agder.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 6 høringsuttalelser til verneforslaget.

Bane NOR SF, Riksantikvaren og Direktoratet for mineralforvaltning har kommet med uttalelse til høringen, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Språkrådet skriver at de ikke har innvendinger mot at navnet videreføres og mener Solhomfjell og Kvennetjønnane fortsatt er dekkende for området.

Norges vassdrags-og energidirektorat (NVE) har gitt en samlet uttalelse for fem områder, og skreiver at de har gått gjennom forslaget med tanke på energi- og nettanlegg, hydrologiske målestasjoner m.m. Videre skriver NVE at det ikke er noen eksisterende eller fremtidige prosjekter i regional- eller sentralnett i de aktuelle områdene i de plandokumentene som NVE kjenner til. Statnett har gitt uttalelse i forbindelse med oppstartsmeldingen og har ikke noen anlegg som berøres av verneforslaget. NVE har generelt ikke kjennskap til nettselskapene planer for distribusjonsnett. Drangedal Everk har områdekonsesjon og kjenner bedre distribusjonsnett og fremtidige planer for utvidelse av distribusjonsnett. Drangedal Everk står på adresseliste til høringen. NVE forventer at nettselskapet gir tilbakemelding på aktuelle planer for distribusjonsnettet i de foreslåtte områdene. NVE har ikke hatt konkrete merknader knyttet til utvidelsen av Solhomfjell og Kvenntjønnane.

Fylkesmannen i Agder har innspill knyttet til utformingen av verneforskriften. Når det gjelder verneformålet for Solhomfjell og Kvennetjønnane naturreservat, så mener Fylkesmannen i Agder at formålet i større grad bør fange opp verneverdiene knyttet til den internasjonale ansvarsskogtypen *gammel eikeskog* og at området har et rikt arts mangfold knyttet til gammel eikeskog. Fylkesmannen skriver også at forskriften bør revideres i samsvar med nyeste forskriftsmal fra Miljødirektoratet.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Solhomfjell og Kvennetjønnane som i høringsforslaget.

Avgrensing

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen har tilpasset verneforskriften etter Miljødirektoratets gjeldende forskriftsmal, og tilrår forskriften for øvrig som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrift som beskrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Solhomfjell og Kvennetjønnane:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Solhomfjell og Kvennetjønnane naturreservat.

27. Grøum, Tønsberg kommune i Vestfold og Telemark fylke

Totalareal 79 daa, hvorav 79 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som representerer en bestemt type natur i form av et eldre bøkebestand med bl.a. innslag av grov eik, lind, spisslønn og gran i lavlandet, med de naturlig forekommende arter, naturtyper og økologiske prosesser. Området har forekomst av lågurt- bøkeskog, samt truede og sjeldne arter, og har særlig betydning for biologisk mangfold.

Lokaliteten består for det meste av naturtypen rik edellauvskog med utforming rik lågurt bøkeskog.

Området har relativ stor spennvidde fra fattig til rik bøkeskog til tross for begrensa areal. Bøk er det klart dominerende treslaget, men det finnes også noe spisslønn, hassel og lind. Eik finnes i all hovedsak i jordekanter og i nordvest dominerer gran med spredt furu og bjørk, og

et fåtall svartor. Eldre skog i hogstklasse V dominerer.

Grøum oppfyller flere mangler ved skogvernet i Norge og har samlet sett en høy mangeloppfyllelse. Området er lavereliggende og på høye boniteter. Rike bøkeskoger er dårlig fanget opp gjennom vern, og for Vestfold er det en prioritet å fange opp flere områder med rik edellauvskog, inkludert rik bøkeskog.

Inngrepsstatus:

Det går en sti gjennom området, ellers ingen tekniske inngrep innefor verneforslaget. I vest grenser området til ryddegate for kraftlinje.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til grunneiere, Tønsberg kommune, NOF avd. Vestfold, Norges Jeger- og Fiskerforbund i Vestfold, Tønsberg og Omegns Turistforening, Naturvernforbundet i Tønsberg og Færder, Tønsberg og omegns JFF, Norges Vassdrags- og energidirektorat Region Sør, Statens vegvesen- Region sør, Tønsberg soppforening v/Per Marstad, Naturvernforbundet i Vestfold, Vestfold Bonde- og småbrukarlag, Tønsberg kommune, Vestfold Bondelag, Forum for natur og friluftsliv, Tønsberg og Omegn Botaniske Selskap v/Tore Gjelsås og Orienteringslaget Tønsberg og omegn.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 7 høringsuttalelser til verneforslaget.

Bane NOR SF, Forsvarsbygg og Statens vegvesen har kommet med uttalelse til høringen, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) viser til sin uttalelse i forbindelse med oppstartsmeldingen. NVE påpekte der at at Skagerak Nett har en kraftlinje som går like utenfor verneforslaget. NVE har ingen ytterligere merknader.

Skagerak Nett har en eksisterende høyspentledning som går vest for ønsket verneområde. For å ivareta denne trenger nettselskapet 10 meter på hver side av ledningen, for skogrydding og generell arbeidstilgang for vedlikeholdsarbeid og reinvesteringer, som også kan innebære motorisert ferdsel. Det bes derfor om at vernegrensen flyttes slik at 10 meters avstand til ledningen blir ivaretatt. Dersom grensen ikke blir endret, må det åpnes opp gjennom verneforskriften for drift, vedlikehold og fornyelse av eksisterende energi- og nettanlegg.

Norges orienteringsforbund anmoder om stopp i verneprosessen og vil gjerne gjøre Fylkesmannen oppmerksom på Norsk Friluftsliv sitt brev til Miljødirektoratet «Forskriftsmal for naturreservat – forslag til endringer». Inntil verneprosessen og forskriftsmalen er justert i henhold til Norsk Friluftsliv sine anbefalinger i brevet, ber Norsk Orienteringsforbund om at alle verneprosesser stoppes. I brevet til Miljødirektoratet fra Norsk Friluftsliv som Norges orienteringsforbund refererer til skriver Norsk Friluftsliv at de gjennom sine medlemsorganisasjoner opplever at nye verneområder i en del tilfeller setter ubegrunnede begrensninger på medlemmenes tradisjonelle aktiviteter. Norsk Friluftsliv oppfatter att dette

er grunnet ukritisk bruk av standard forskriftsmal for nye naturreservater. De skriver at malen tar ikke hensyn til brukerinteressene på en tilfredsstillende måte, da det etter deres oppfatning ikke gjøres konkrete vurderinger av aktuelle aktiviteter koblet til naturverdiens tåleevne i det enkelte området. Videre skriver de at de fleste lag og foreninger er små og drives på dugnad på fritiden. Foreningene har ofte mer enn nok med å drive med sine primære oppgaver og det er derfor utfordrende for disse små lag og foreningen å følge med og ivareta sine interesser i verneprosesser. Norsk Friluftsliv skriver at det ved flere anledninger har resultert i at det ikke har blitt tatt hensyn til brukerinteressene til foreningene. Dette har blant annet gått ut over små orienteringsklubber og deres aktiviteter som turorientering og mindre orienteringsløp. Norsk friluftsliv foreslår en rekke endringer i forskriftsmalen.

Tønsberg kommune støtter opprettelsen av Grøum naturreservat som har spesielle naturkvaliteter. Kommunen skriver at området har vært registrert som nøkkelbiotop i ca. 10 år. Kommunen skriver videre at området ved tidligere takster har hatt en betydelig andel med gran, og at om det er ønskelig å forvalte området som en ren bøkeskog kan det bli nødvendig med uttak/ringbarking av gran, men at denne mest sannsynlig vil ha problemer med å forynge seg under den skyggefulle bøkeskogen. I vest grenser det foreslåtte verneområdet til dyrka mark. Kommunen mener skjøtsel av kantsonen bør legges til § 4 i stedet for § 7 som i Fylkesmannens forslag. De nevner også at det er avskjæringsgrøfter mellom skog og dyrket mark. Hvis disse havner innenfor naturreservatet er det viktig at det åpnes for grøfterensk.

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) har uttalt seg i forbindelse med oppstartsmeldingen, men har ingen merknader til verneforeslaget.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen overlater til Miljødirektoratet å vurdere Norsk Orienterings innspill om stopp i verneprosessen.

Til Tønsberg kommunes innspill kommenterer Fylkesmannen at avskjæringsgrøfter ligger utenfor det foreslåtte verneområdet. Når det gjelder skjøtsel av kulturlandskapet, så ønsker Fylkesmannen å regulere dette gjennom § 7 for å kunne ivareta viktige naturverdier i denne kantsonen, blant annet verdifulle grove eiketrær.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Grøum som i høringsforslaget.

Avgrensing

Vernegrensen er flyttet etter høringen, slik at den ligger ca. 10 meter inn for kraftlinjen i vest. Skagerak Nett og NVE sine innspill er tatt til etterretning. Det har medført en endring i areal på ca. 0,6 dekar og arealet i forskriften endres derfor fra ca. 80 dekar til ca. 79 dekar.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift i samsvar med høringsforslaget og med endring i vernekart som beskrevet.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

For Miljødirektoratets kommentarer til Norsk Orienterings innspill, se kap. 7.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Grøum:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Grøum som naturreservat.

VIKEN FYLKE

Det foreslås vern av 12 områder i Viken fylke. Områdene er tilbudt av private skogeiere som areal til frivillig vern. Seks av områdene er utvidelse av eller omgjøring av eksisterende vern. Løkenesskogen er omgjøring fra Løkeneshalvøya landskapsvernområde, mens sammenslåingen av de to naturreservatene Skaugumsåsen og Åstad er omgjøring fra Semsvannet landskapsvernområde.

Høring:

Områdene har vært sendt på høring i ulike pakker, men følgende parter har mottatt alle verneforslagene: Akershus Bondelag, Akershus Idrettskrets, Akershus og Oslo orienteringskrets, Akershus Skikrets, Akershus sau og geit, Aurskog-Høland kommune, Brattbakken – Nesodden alpinsenter, Buskerud Bonde- og Småbrukarlag, Buskerud Bondelag, Buskerud botaniske forening, Buskerud Natur og Ungdom, Buskerud Orienteringskrets, Buskerud Sau og Geit, Buskerud Skikrets, Bærum jeger- og fiskerforening, DNT Oslo og Omegn, DNT Nesodden Turlag, Elvia AS, Flå kommune, Forum for natur og friluftsliv - Akershus, Forum for natur og friluftsliv – Nesodden, Forum for natur og friluftsliv – Buskerud, Forum for natur og friluftsliv – Oppland, Glitre Energi Nett, Hallingdal kraftnett, Innlandet fylkeskommune, Jevnaker kommune, Lørenskog kommune, Mangenfjellet Turlag, Nannestad kommune, Naturvernforbundet i Buskerud, Naturvernforbundet på Nesodden, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, Nesodden kommune, Nesodden sykkelklubb, NOF Buskerud, NOF Oppland, Norges Jeger- og Fiskerforbund Buskerud, Norges Jeger- og Fiskerforbund Akershus, Norges Orienteringsforbund, Norgesnett AS, Norsk Organisasjon for Terrengsykling, Norsk

Ornitologisk forening Oslo og Akershus, NVE, NVE Region Øst, Oslo og Akershus Bonde- og Småbrukarlag, Oslo og Omland Friluftsråd, Oslomarkas Fiskeadministrasjon, Ringerike kommune, Ringerikskraft nett, Skiforeningen, Statens Vegvesen Region Sør, Statens Vegvesen Region Øst, Telenor Servicesenter for nettutbygging, Viken fylkeskommune, Viken Skog SA, Østmarkas Venner, Arbeids- og sosialdepartementet, Avinor AS, Bane NOR SF, Den Norske Turistforening, Direktoratet for mineralforvaltning, Forsvarsbygg, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådene Landsforbund, Jernbanedirektoratet, Hallingdal kraftnett AS, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, KS, Landbruksdirektoratet, Luftfartstilsynet, Natur og Ungdom, NHO Reiseliv, Norges Bondelag, Norges Fjellstyresamband, Norges Geologiske Undersøkelser, Norges Handikapforbund, Norges Idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Luftsportsforbund, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, Norges Miljøvernforbund, Norges Naturvernforbund, Norges Orienteringsforbund, Norges skogeierforbund, Norges Televisjon, Norges vassdrags- og energidirektorat, Norgesnett AS, Norsk Bergindustri, Norsk Biologforening, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Botanisk Forening, Norsk Industri, Norsk institutt for bioøkonomi, Norsk institutt for naturforskning, Norsk Organisasjon for Terrengsykling, Norsk Orkideforening, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Sau og Geit, Norsk Zoologisk Forening, Norskog, NTNU, Fakultetet for naturvitenskap og teknologi, NTNU, Ringve botaniske have, NTNU, Vitenskapsmuseet, Oljedirektoratet, Riksantikvaren, SABIMA, Statens Kartverk, Statkraft SF, Statnett SF, Statskog SF, Statskog, Stedsnavnstjenesten for Østlandet og Agderfylkene, Universitetet i Oslo, Institutt for biovitenskap, Universitetet i Oslo, Naturhistorisk museum og botanisk hage, Universitetet i Tromsø, Vegdirektoratet, WWF-Norge.

28. **Såta, Ringerike og Flå kommuner**

Verneareal 18.967 daa, hvorav 11.958 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare en bestemt type natur i form av et stort, høyereliggende åsplatå og lisider med eldre skog som er representativ for høyereliggende skog i denne regionen. Videre er formålet å verne et område som har betydning for biologisk mangfold ved at det er leveområde for sårbare arter og er viktig for arter som er avhengig av store arealer eldre skog.

Verneforslaget for Såta ligger i Flå og Ringerike kommuner, mellom Krøderen og Strømsoddbygda, og er på ca. 19 km². Det er et høyereliggende åsplatå, lite påvirket av nyere inngrep. Skogen er dominert av fattig furu- og barblandingsskog, hovedsakelig gammel skog.

Verneverdiene er særlig knyttet til at dette er et storområde (over 10 km²), og det er vurdert som regionalt verneverdig. Området er dominert av gammelskog som ikke har vært flathogd, men omfattende gjennomhogd i tidligere tider. Furu er dominerende treslag på mye av arealet. Skogen er eldre, men har i begrenset grad rukket å utvikle seg til gammel naturskog. Det er imidlertid flere mindre kjerneområder der granskogen har velutviklet naturskogstruktur, de fleste av disse har relativt rik lågurtskog og et middels rikt artsmangfold. Verneforslaget har en viss kvalitet som storområde, og det har viktig verdi som et større område med gammelskog som er lite påvirket av nyere inngrep.

Inngrepsstatus:

Det er tre hytter innenfor verneforslaget, Tranetjernhytta, Klemtjernhytta og ei lita hytte på 312/9 sør i området. En skogsbilvei kommer inn fra øst like nord for Milebråttatjern og ender inne i verneforslaget. Det er også flere traktorveier i området. Det går ei skiløype fra Strømsoddbygda til Svarttjern som krysser verneforslaget. Klemtjernhytta er ei tømmerkoie som er registrert som kulturminne.

I NGU sine databaser for mineralressurser og grus og pukk er det ikke registrert forekomster innenfor verneforslaget.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med andre områder i Viken fylke. Tre uttalelser har gått direkte på dette området.

Naturvernforbundet i Buskerud støtter ikke at arealet lengst vest med yngre skog inkluderes. Det gjelder ung og mindre produktiv skog, og de mener restaureringstiden er for lang og avstanden til utvidelsen av Haverstingen for lang for artsutveksling mellom disse områdene. Mener at kvota på 10 % som Stortinget har vedtatt bør fylles med verneverdig skog.

Statnett påpeker at to av de foreslåtte verneområdene grenser inntil til det klausulerte ryddebeltet for skog/byggeforbudsbelte til 420 kV – transmisjonsnettledningen Usta - Ådal, og 420 kV - transmisjonsnettledningen Ådal - Frogner. Klausuleringsbeltet til begge ledningene er 40 meter bredt, 20 meter til hver side for senter av ledningen. Statnett har konsesjon til å eie, drifte og vedlikeholde transmisjonsnettledningen, samt å rydde skog, herunder nødvendig felling av trær i skrått sideterreng utenfor ryddebeltet av hensyn til forsyningssikkerheten til ledningen. Statnett ga innspill oppstartsmeldingen og ba om at vernegrensene måtte trekkes utenfor ledningenes skogryddebelte. Det er vanskelig å se på vernekartet om dette er tatt til følge. En ber om at Fylkesmannen forsikrer seg om at grensene justeres.

Statnett ga videre merknader til oppstartsvarselet når det gjaldt motorisert ferdsel i tilknytning til drift og vedlikehold i de foreslåtte verneområdet Såta. Statnett har senere fått avklart at det innenfor disse foreslåtte verneområdene under normale omstendigheter og ved normal drift og vedlikehold ikke er behov for motorisert ferdsel.

Statnett ber om at drift og vedlikehold, samt istandsetting ved akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg i og inntil verneområdet tas inn i forskriftens § 4 (generelle unntak fra vernebestemmelsene) og at nødvendig motorferdsel i forbindelse med akutt utfall eller fare for akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg tas inn i § 6 (generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene). Ved bruk av motorisert transport etter § 6 skal det i etterkant sendes melding til forvaltningsmyndigheten.

Norges vassdrags- og energidirektorat støtter Statnett og ber Fylkesmannen ta inn unntaksbestemmelsene for drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg i og inntil verneområdet.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Såta som i høringsforslaget.

Avgrensing

Det er kun gjort en mindre justering av grensa etter oppstart. Lengst vest er grensa justert for å ta ut noe planta skog og en bit av ei hogstflate, om lag 50 dekar er tatt ut. Resten av denne lisiden beholdes selv om det er en stor del yngre skog. Fylkesmannen har vært på befaring og har etter høringen vurdert å ta arealet med i tilrådingen. Det er et variert skogbilde med en blanding av eldre og yngre skog (ikke flatehogd), samt myr, bekker og tjern. Arealet gir noe mer lavereliggende areal, og det vil gi en større nærhet til utvidelse av Haverstingen cirka 700 meter lenger vest. Utenfor verneforslaget mot nord er det eldre skog med til dels store naturverdier. Deler av dette er areal som var med i starten av verneprosessen, men som siden er trukket ut. For verneverdiene i reservatet ville det være positivt å få med mer areal her.

Verneforskrift

Det går ikke kraftledninger gjennom verneforslaget for Såta, men vernegrensa er lagt langs kanten av ryddebeltet for en av Statnett sine linjer. Fylkesmannen har kontrollert den foreslåtte grensa og konstatert at den er lagt utenfor ledningenes ryddebelte på 20 meter til siden for senter av ledningen. Også trase for motorferdsel ligger utenfor vernegrensen, og et vern vil dermed normalt ikke hindre vanlig drift og vedlikehold. Fylkesmannen ser imidlertid at det i enkelte tilfeller kan bli nødvendig med tiltak utenfor ryddebeltet, f.eks. behov for å felle trær utenfor dette beltet på grunn av hellende terreng. I forskriften tilrår Fylkesmannen derfor å ha med et punkt i § 4 som sier at vernet ikke er til hinder for drift og vedlikehold, samt istandsetting ved akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg inntil verneområdet. Fylkesmannen ser også at det ved akutte utfall er viktig kunne komme til raskt og effektivt. Dette vil være unntakssituasjoner, og slike situasjoner bør kunne vurderes på samme måte som der linja går gjennom verneområdet. I forskriften tilrås derfor et punkt i § 6 som åpner for nødvendig motorferdsel i forbindelse med akutt utfall eller fare for akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg. Ved bruk av motorisert transport skal det i etterkant sendes melding til forvaltningsmyndigheten.

Fylkesmannen mener at eventuelle oppgraderinger og fornyelser normalt bør legges utenfor reservatet. Dersom det vurderes oppgraderinger som vil berøre reservatet må dette behandles etter søknad, noe som eventuelt vil falle inn under verneforskriftens § 8.

Fylkesmannen tilrår følgende endringer:

- Nytt punkt § 4 k: *Drift og vedlikehold, samt istandsetting ved akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg inntil verneområdet.*
- Nytt punkt § 6 d: *Nødvendig motorferdsel i forbindelse med akutt utfall eller fare for akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg. Ved bruk av motorisert transport skal det i etterkant sendes melding til forvaltningsmyndigheten.*

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrift og vernekart som beskrevet.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Såta:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Såta som naturreservat.

29. Haverstingen, Flå, Ringerike og Krødsherad kommuner - Utvidelse

Nytt verneareal 3.928 daa, hvorav 2.547 daa er produktiv skog. Nytt totalareal 8.260 daa. Utvidelsesarealet ligger i Flå kommune.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å verne et område som har særskilt betydning for naturmangfold i form av stor variasjon i skogtyper med rik lavflora og med forekomster av truede lavarter. I området fins blant annet gammel naturskog av gran med mye død ved, bekkekløft og velutviklet rik lavlandsskog av type sørboreal blandingsskog. Rik lavflora på gamle løvtrær utgjør spesielle naturtyper. Området er lite påvirket av moderne skogbruk.

Haverstingen naturreservat ligger øst for Krøderen i Ringerike, Krødsherad og Flå kommuner. Utvidelsesforslaget ligger på nordsiden av det eksisterende reservatet, i Flå kommune. Det består av bratte, sørvestvendt lisider ned mot Krøderen, et småkupert platå øverst med skog, tjern og myrer, og deler av lia østover mot Svarttjern. Navnet Haverstingen er ikke helt dekkende for dette området. Gjennom høringen har Fylkesmannen prøvd å få forslag til annet navn som kan være mer dekkende, men det har ikke lyktes. Vi foreslår derfor at navnet Haverstingen naturreservat videreføres.

Utvidelsen er vurdert som lokalt verdifullt i seg selv. Det aller meste av arealet består av gammel skog, og her finnes enkelte verdifulle lokaliteter med verdier knyttet til gammel barskog og rik blandingsskog. I tillegg bidrar området til å styrke verdien av Haverstingen naturreservat med større areal og større grad av økologisk variasjon. Det bidrar også positivt med en bedre sammenheng opp mot verneforslaget i Såta.

Inngrepsstatus:

I NGU sine databaser for mineralressurser og grus og pukk er det ikke registrert forekomster innenfor verneforslaget. Det går stier inn i området, men ellers er det ingen kjente tekniske inngrep i utvidelsesområdet.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med andre områder i Viken fylke. En uttalelse har gått direkte på dette området.

Statens Vegvesen påpeker at den forslåtte grensa for utvidelse av Haverstingen er problematisk for både drift og framtidige utbedringer av Rv 7. Det er rassikringsnett i området, og det er behov for å komme til disse med maskiner for å kunne tømme nettene, fjerne vegetasjon og annet som svekker rassikringsfunksjonen. Det kan også være behov for å gjøre andre tiltak mot steinsprang. Dette gjelder først og fremst området nord for Lindelien gård, avmerket på kart.

På sørsida av Lindelien gård går vernesonen helt ned til Rv.7. Dette berører område som ligger inne i reguleringsplanen «rv.7 Ørgenvika – Lindelien» som var på høring i vinter, og som planlegges oversendt til kommunen for vedtak etter sommerferien. Vegvesenet ønsker derfor at områder avmerket på vedlagte kart holdes utenfor verneområdet av hensyn til drift av eksisterende og muligheten for etablering ny rassikring. Vegvesenet forutsetter ellers at vernegrensen settes utenfor riksvegens eiendomsområde.

Fylkesmannens kommentarer:*Navn*

Fylkesmannen tilrår navnet Haverstingen som i høringsforslaget.

Avgrensning

De aktuelle arealene er interessante for vern for å inkludere hele lia ned mot Krøderen, men de er ikke nødvendige for kvalitetene i verneforslaget. Fylkesmannen har derfor tatt ut arealet der vegvesenet har behov for å drive rassikring, om lag 40 dekar. Verneforslaget grenser dermed ikke lengre til Rv. 7. På sørsiden av Lindelien gård går høringsgrensa utenfor reguleringsplanen, og det er ikke konflikt med vegvesenets interesser.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift i samsvar med høringsforslaget og med endringer i vernekart som beskrevet.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Haverstingen:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Haverstingen naturreservat.

30. **Dælen, Jevnaker kommune**

Verneareal 144 daa, hvorav 144 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et lite påvirket område med rester av intakt naturskog. Området har godt med død ved i forskjellige nedbrytningsstadier og innslag av den sjeldne naturtypen høgstaudeskog. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand.

Dælen ligger sør for Haukerud, et forlatt småbruk langs Moselva i Jevnaker kommune i Viken fylke. Arealet utgjør en skogkledd skråning på østsiden av Moselva, ca. 260 – 390 meter over havet. Terrenget er svært bratt ned mot elva i øvre del av området, mens i nedre del er det noe slakere. Topografien preges av Moseva som skjærer gjennom området fra sør til nord. Berggrunnen består for det meste av bergarter i Oslo-gruppen, mens løsmassene hovedsakelig er humusdekke over berggrunnen. Den nordlige delen av området ligger i sørboreal vegetasjonssone, mens den sørlige delen ved Sagfoss-sletta befinner seg i mellomboreal vegetasjonssone.

Vegetasjonen består hovedsakelig av blåbærgranskog og småbregneskog, i tillegg til forekomster av den rødlistede naturtypen høgstaudegranskog innenfor kjerneområder. Skogen fremstår som en samling med mindre rester av gammel skog bundet sammen med areal som tidligere ser ut til å ha vært delvis benyttet som beite/slått. Det finnes spor etter tidligere tiders inngrep, men generelt sett få tegn på nyere inngrep. Det finnes godt med død ved i forskjellige nedbrytningsstadier, og fem rødlistearter er funnet i området.

Dælen består av et forholdsvis lite påvirket skogareal med rester av intakte områder med naturskog. Den gamle skogen er i hovedsak knyttet til eldre granskog og barblandingskog. Totalt sett er området lite påvirket av hogster, både i nyere og eldre tid. Det finnes godt med død ved i området, også utenfor kjerneområdene finnes det spredt forekomster med død ved i forskjellige nedbrytningsstadier. Konsentrasjonen av død ved er likevel størst innenfor de avgrensede kjerneområdene. Virkelig gamle trær finnes spredt og er utelukkende av gran.

Den rødlistede naturtypen høgstaudegranskog forekommer flere steder. Samlet areal på verneforslaget er forholdsvis lite og tilsvarer hele undersøkelsesområdet. Hele lokaliteten domineres av granskog, delvis grovvokst, på relativt høy bonitet i sørboreal vegetasjonssone. Arronderingen er god og fanger opp det meste av skog med høyere naturverdier. Området oppfyller deler av mangler i skogvernet i middels grad. Området vurderes å ha rimelig høy verneverdi (***).

Inngrepsstatus:

En blåmerket sti som krysser deler av området i nordøst. Stien er avmerket på vernekartet og skal kunne vedlikeholdes og merkes i henhold til standard på vernetidspunktet. Helt i nord grenser området til ei kraftgate, og lenger sør går grensen inntil en ny hogstflate. Brukerinteressene i området er ellers særlig knyttet til skogbruk, jakt, ridning og organisert aktivitet. Ut fra Fylkesmannens kjennskap, benyttes området per i dag ikke til beite.

Det er ingen kjente forekomster av mineralske ressurser, masseuttak, bergrettigheter eller gamle gruver som berøres av verneforslaget, jf. uttalelsen fra DMF. Fylkesmannen kan heller ikke se at det foreslåtte vernet er i konflikt med kjente energiressurser.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med andre områder i Viken fylke. To uttalelser har gått direkte på dette området.

Statnett påpeker at det foreslåtte verneområdet grenser inntil til det klausulerte ryddebeltet for skog/byggeforbudsbelte til 420 kV - transmisjonsnettledningen Ådal - Frogner.

Klausuleringsbeltet er 40 meter bredt, 20 meter til hver side for senter av ledningen. Statnett har konsesjon til å eie, drifte og vedlikeholde transmisjonsnettledningen, samt å rydde skog, herunder nødvendig felling av trær i skrått sideterreng utenfor ryddebeltet av hensyn til forsyningssikkerheten til ledningen. Statnett ga innspill til oppstartsmeldingen og ba om at vernegrensene måtte trekkes utenfor ledningenes skogryddebelte. Det er vanskelig å se på vernekartet om dette er tatt til følge. En ber om at Fylkesmannen forsikrer seg om at grensene justeres.

Statnett ga videre merknader til oppstartsvarselet når det gjaldt motorisert ferdsel i tilknytning til drift og vedlikehold i det foreslåtte verneområdet Dælen. Statnett har senere fått avklart at det innenfor disse foreslåtte verneområdene under normale omstendigheter og ved normal drift og vedlikehold ikke er behov for motorisert ferdsel.

Drift og vedlikehold, samt istandsetting ved akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg tatt inn i forskriftens § 4 e (generelle unntak fra vernebestemmelsene). I tillegg er det i § 6 d (generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene) åpnet for nødvendig motorferdsel i forbindelse med akutt utfall eller fare for akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg. Ved bruk av motorisert transport skal det i etterkant sendes melding til forvaltningsmyndigheten. Statnett ber om at hjemmelen til drift og vedlikehold må gjelde i og inntil verneområdet. Dette er ikke spesifisert i teksten som er sendt på høring.

Norges vassdrags- og energidirektorat støter Statnett og ber Fylkesmannen ta inn unntaksbestemmelsene for drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg i og inntil verneområdet.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Dælen som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Det går ikke kraftledninger gjennom verneforslaget for Dælen, men vernegrensa er lagt langs kanten av ryddebeltet for 420 kV - transmisjonsnettledningen Ådal - Frogner. Fylkesmannen har kontrollert den foreslåtte grensa og konstatert at den er lagt utenfor ledningenes ryddebelte på 20 meter til siden for senter av ledningen. Også trasé for motorferdsel ligger utenfor vernegrensen, og et vern vil dermed normalt ikke hindre vanlig drift og vedlikehold. I enkelte tilfeller kan bli nødvendig med tiltak utenfor ryddebeltet, f.eks. behov for å felle trær utenfor dette beltet på grunn av hellende terreng. I forskriften tilrås derfor å legge til *inntil verneområdet* under § 4 punkt e for å spesifisere dette.

Eventuelle oppgraderinger og fornyelser bør normalt legges utenfor reservatene. Dersom det vurderes oppgraderinger som vil berøre reservatene må dette behandles etter søknad, noe som eventuelt vil falle inn under verneforskriftens § 8. Fylkesmannen ser at det ble feil i forslag til verneforskrift i høringen under § 4 f som åpnet for oppgradering eller fornyelse av kraftledninger for heving av spenningsnivå og økning av linetverrsnittet, når tiltaket ikke skader verneverdiene angitt i verneformålet nevneverdig. Det ble også feil under § 7 g og h som åpnet for oppgraderinger og fornyelser av kraftledninger samt motorferdsel i tilknytning til dette. Fylkesmannen tilrår at disse bestemmelsene fjernes.

Fylkesmannen tilrår å legge inn by bokstav i § 4:

- § 4 e: Drift og vedlikehold, samt istandsetting ved akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg inntil verneområdet.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endring i verneforskrift som beskrevet av vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Dælen:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilråd vern av Dælen som naturreservat.

31. Igulsrud, Jevnaker kommune – Utvidelse

Nytt verneareal 86 daa, hvorav 86 daa er produktiv skog. Nytt totalareal 655 daa.

Fylkesmannen har tilrådd to alternative avgrensinger med alt. a) 56 daa, alt. b) 86 daa for nytt verneareal, og nytt totalareal alt. a) 625 daa, alt. b) 655 daa.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med fredningen er å bevare et barskogområde på høy bonitet i lavlandet med rike skogstyper herunder sjeldne og truede naturtyper som kalkgranskog og høgstaudegranskog. Området har en meget rik og interessant flora bestående av kravfulle og varmekjære plantearter, samt sjeldne marklevende sopp. Området har særskilt betydning for biologisk mangfold ved å ha innslag av den sjeldne kombinasjonen kalkskog og mye død ved.

Igelsrud naturreservat ligger på østsiden av Randsfjorden, rett ovenfor Sløvika i Jevnaker kommune. Den foreslåtte utvidelsen ligger mellom eksisterende reservat i vest og gården Tømmerås i Sogn-Velo-grenda nordøst i Jevnaker kommune. Området ligger ca. 250 - 320 meter over havet i sørboreal sone.

Berggrunnen er ordovicisk kalkstein og leirskifer, trolig gjennomvannet av enkelte, små ganger av lavabergarter (rombeporfyr). Lokaliteten er dominert av lågurtgran-furuskog, av en grunnlendt, kalkrik type som kan betegnes som kalkgran-furuskog. Øst-skråningen er rik, og av særlig interesse fordi den skiller seg en del fra vegetasjonsutformingene i Igelsrud NR. Denne skråningen er i sør karakterisert av grunnlendte, stedvis ganske åpne partier med mye furu.

Det er registrert 10 rødlistede, jordboende sopper innenfor utvidelsesforslaget. Både utformingene av kalkbarskog, tilfanget av rødlistearter, samt de store konsentrasjonene av død ved, representerer et verdifullt tilskudd til Igelsrud naturreservat. Totalt sett er området svært verdifullt med tanke på potensialet som forvaltningsområde sammen med eksisterende Igelsrud naturreservat som ligger vest. Verneforslaget har også den svært sjeldne kombinasjonen kalkskog og rikelig med død ved.

Inngrepsstatus:

Det er flere stier og rester av gamle ferdselsveier innenfor området som er foreslått som utvidelse av eksisterende reservat. I forvaltningsplanen vil det bli tatt stilling til hvilke av

disse som skal kunne vedlikeholdes.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med andre områder i Viken fylke.

Det har ikke kommet inn uttalelser til høringsforslaget for området Igulsrud.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen har gjennom prosessen kommet fram til å endre navnet på det eksisterende Igelsrud naturreservat til Igulsrud, slik at det samsvarer med godkjent navnebruk for området. Fylkesmannen tilrår navnet Igulsrud som i høringsforslaget.

Avgrensning

Det foreligger to alternativ til utvidelse av Igulsrud. Alternativ A følger eksisterende naturreservat i vest i skråningen opp mot Igulsrudhaugen. I sør og øst følger avgrensningen gammel engmark og et åkerstykke til grensen møter en nyere hogstflate rett vest for gården Tømmerås. Alternativ B (A + B) følger eksisterende reservat videre nordover fra alternativ A fram til dyrka mark ved gården Gjørve i nord. Her følger grensen dyrka mark østover frem til naboeiendom i øst, hvor grensen trekkes opp mot Tømmerås igjen langs dyrka mark.

Etter Fylkesmannens vurdering vil alternativ B på best måte fange opp naturverdiene i området. Man vil da inkludere deler av naturtypen Tømmerås, som er registrert som gammel granskog. Det vil også bli en bedre arrondering hvor skogen ned mot dyrka mark inkluderes.

Fylkesmannen anbefaler vern av det største arealet (B), men tilrår begge alternativene.

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Området er foreløpig ikke forhandlet ferdig med grunneier. Disse forhandlingene vil avgjøre hvilke av delområdene som kommer med. De største verdiene ligger i det minste alternativet (alt. A), mens alternativ B gir en bedre arrondering og fanger opp en lokalitet med gammel granskog i øst. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering som tilsier en anbefaling av alternativ B.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Igulsrud:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Igulsrud naturreservat.

32. **Kringler, Nannestad kommune**

Verneareal 407 daa, hvorav 293 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et område med godt utviklet og høyproduktiv skog på marin leire i et ravinelandskap og på flommarkarealer langs Leira. Området har særskilt betydning for biologisk mangfold med truede og sjeldne naturtyper og godt potensiale for sjeldne arter knyttet til død ved, naken leire, flommark og flommarkskog.

Sø-Kringler og Skjennum ligger nære hverandre, og omfatter flere mindre skogkledte og aktive ravinedaler langs begge sider av Leira i Kringlerdalen i Nannestad kommune. Ravinedalene har gravd seg ned gjennom dype marine avsetninger med rik leire. Leira renner gjennom en dal med elveavsetninger. Vegetasjonen domineres av rike vegetasjonstyper i skog med variasjon i grad av fuktighet (lågurt-, høgstaude- og flommarkskog). Det inngår også kulturmark i forskjellig grad av gjengroing og åpen flommark. Tresjiktet er variert med gran og mange forskjellige boreale løvtrær, samt noe innslag av edelløvtrær.

Området har god variasjon i topografi, vegetasjon og treslag. Det er få gjenværende ravinedaler langs Leira, da de fleste er planert ut og oppdyrket. Leirravine er en sårbar (VU) naturtype som landskapsform, og er sjeldent i internasjonal sammenheng.

De største kvalitetene ved området er knyttet til forekomsten av godt utviklede og produktive skogtyper. En stor andel av det foreslåtte reservatet har kvaliteter på naturtypenivå. I Skjennum er det gammel grandominert rik blandingsskog, med både stående og liggende død ved. Biologisk gamle bartrær finnes spredt, men med høyest konsentrasjon i denne delen av området. Sørvest for Leira det det både gammel skog og skog som i dag fremstår som eldre, men som ble gjennomhogd ca. 80 år tilbake. Det er satt igjen osp ved tidligere hogster, slik at det spredt står svært grove osper i dag. Det er også betydelige mengder død ved av osp, i tillegg til flere andre grove løvtrær som selje. Det inngår også store arealer med stormfelling av gran, der det er svært store mengder død ved. Arealer i sydvest, langs Leira, utgjør flomskogsmark (VU) i mosaikk med åpen flomfastmark (NT).

Det er gjort funn av og er et godt potensial for sjeldne arter knyttet til død ved og naken leire. Området er vurdert til regionalt verneverdig (**), og bidrar i stor grad til å dekke mangler i skogvernet knyttet til høyproduktiv og lavereliggende ravine- og flommarkskog.

Inngrepsstatus:

Begge delområder krysses av 22 kV-linjer, noe som er hensyntatt i verneforskriften. Det er ingen kjente forekomster av mineralske ressurser, masseuttak, bergrettigheter eller gamle gruver som berøres av verneforslaget, jf. uttalelsen fra DMF. Området i nord grenser til vei, men med en avstandsbuffer på 5-10 meter fra senter linje vei.

Noe innmarksbeite/naturbeitemark er inkludert i verneforslaget i syd. Området brukes ikke til beite i dag. Et vern vil ikke sette hinder for eventuelt fremtidig beite på disse arealene. Noe rødhyll finnes spredt.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med andre områder i Viken fylke. To uttalelser har gått direkte på dette området.

Nannestad kommune ser positivt på verneforslaget, men ber fylkesmannen vurdere grenseendring i nord og i sør på det søndre området Sør-Kringler. Dette for å ivareta begge sider av bekkedragene som går her. Grensene bør følge grensene for ravinedal naturtypen BN 00088501 Kringler. Det vil være ett noe merkelig signal om grensene går i bekkene uten at begge sider av kantsonene og hele ravinedalen tas med. Det bør rettes en henvendelse til grunneierne for å se om det er mulig å få med kantsonen/ravinedalen på begge sider av bekkedragene.

Nannestad kommune ser også positivt på at det nordre området Skjennum er tatt med inn i vernet. Det stilles spørsmål ved om det ikke er mulig å binde disse områdene (Sør-Kringer og Skjennum) sammen. Ravinedalene naturtypene BN 00088501 Kringler og BN00093526 Nordre Kringler-Skjennum går over i hverandre, så her er det verneverdier mellom de forslåtte områdene som tilsier at disse burde henge sammen. Det bør rettes en henvendelse til grunneier for å se om det er mulig å inngå avtale om en sammenslåing av disse områdene.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) viser til at det går flere 22 kV-linjer eid av Elvia gjennom og nært til området. Det bes om å presisere i verneforskriften § 4 e at standardbestemmelser gjelder for energi- og kraftanlegg i og inntil verneområdet. Det mangler generelle unntak fra ferdselsbestemmelsen § 6 for ferdsel i forbindelse med akutt utfall eller fare for akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg. Dette er en del av standardbestemmelsene og det bes om at dette tas inn.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Kringler som i høringsforslaget.

Avgrensing

Fylkesmannen mener at de største kvalitetene er fanget opp i foreslått avgrensing, og har i denne omgang av ulike årsaker prioritert å slutføre prosessen for dette arealet. Vi er imidlertid enige i flere av momentene i Nannestad kommune sin uttalelse. Utvidelse er aktuelt på senere tidspunkt for å binde sammen de to delområdene og å inkludere kantsoner langs begge sider av bekker og Leira.

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen har tatt inn endringene som NVE påpeker i sin uttalelse. Det var en feil at unntaksbestemmelsene i § 6 om motorferdsel ved akutt utfall ikke gikk frem av høringsforslaget.

Det foreslås følgende endringer i verneforskriften:

- Endring i § 4 k: Drift og vedlikehold, samt istandsetting ved akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg *i og inntil verneområdet.*
- Nytt punkt § 6 d: *Nødvendig motorferdsel i forbindelse med akutt utfall eller fare for akutt utfall på eksisterende energi- og kraftanlegg. Ved bruk av motorisert transport skal det i etterkant sendes melding til forvaltningsmyndigheten.*

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrift som bsekrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Verneforskriften § 4 åpner for beiting med et beitebelegg som ikke skader verneverdiene. Kringler er en ravineskog med marine avsetninger (leire) og med blant annet flommarksskog. Området er derfor sårbart for eksempelvis tråkk fra beitedyr. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens bruk av formuleringen knyttet til beite.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Kringler:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Kringler som naturreservat.

33. Tretjernhøla, Lørenskog kommune

Verneareal 330 daa, hvorav 257 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et forholdsvis urørt område med gammel gran- og furuskog, med innslag av rike og fuktige utforminger og mye død ved. Området har særlig betydning for truede og sjeldne arter knyttet til gammel skog med god kontinuitet og miljø med stabilt høy luftfuktighet. Det utgjør samtidig en viktig viltbiotop.

Tretjernhøla ligger i Lørenskog kommune, på ca. 250-310 moh., mellom Drettvannet og Skålsjøen i Østmarka. Verneforslaget omfatter en vestvendt lside med tilhørende flatere terreng i nedkant. Området er preget av myr, tjern og grandominert skog med innslag av en del furu.

Området er urørt og har relativt stor variasjon i topografi og vegetasjonstyper sett opp mot størrelse. Fire kjerneområder er avgrenset og utgjør betydelige deler av verneforslaget. De største kvalitetene er knyttet til gammel og flersjiktet grandominert skog med mye død ved i ulike dimensjoner og nedbrytningsstadier, samt innslag av rike og fuktige utforminger. Et mindre areal med høgstaudegranskog (røddlistet naturtype, NT) inngår. En del gammel furu forekommer også, i tillegg til spredt innslag av gammel og grov osp. Det er et godt potensial for sjeldne arter knyttet til død ved, fuktig skog og solvarm furuskog. Blant artene med flere funn er lappkjuke (sterkt truet, EN), som er knyttet til naturskog og urskogsnær skog. Området er også en særlig viktig viltbiotop. Begrenset areal trekker verdien noe ned. Samlet er området vurdert til regionalt verneverdig (**).

Inngrepsstatus:

Det er få inngrep. En enkel skuterpreparert skiløype og to stier befinner seg i området. Skiløypen og stiene er avmerket på vernekartet, og det er i verneforskriften § 4 åpnet for vedlikehold av disse. I § 6 er det åpnet for preparering av skiløypen. Fylkesmannen har også tatt inn en spesifisert dispensasjonsbestemmelse for omlegging av skiløypa, selv om det er begrenset med omleggingsmuligheter.

Området ligger innenfor markalovens virkeområde, hvor det i verneforskrifter er gjort særskilte tilpassinger til idrett og friluftsliv. Tretjernhøla utgjør imidlertid et lite areal og fremstår som urørt. I dette avgrensede området er det høye naturverdier, der en stor del av arealet er viktige naturtyper med betydning for truede og sjeldne arter. Det er en del fuktområder og bratt terreng. Området utgjør også en særlig viktig viltbiotop. For å sikre opprettholdelse av verneverdiene, mener Fylkesmannen at tiltak og belastning i området bør begrenses. Det foreslås dermed en relativt restriktiv verneforskrift for Tretjernhøla.

Det er ingen kjente forekomster av mineralske ressurser, masseuttak, bergrettigheter eller gamle gruver som berøres av verneforslaget, jf. uttalelsen fra DMF. Fylkesmannen kan heller ikke se at det foreslåtte vernet er i konflikt med kjente energiresurser.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med andre områder i Oslo og Viken fylker.

Det har ikke kommet inn uttalelser til høringsforslaget for Tretjernhøla.

Fylkesmannens kommentarer:*Navn*

Fylkesmannen tilrår navnet Tretjernhøla som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Tretjernhøla:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Tretjernhøla som naturreservat.

34. Storfelten, Aurskog-Høland kommune - Utvidelse

Nytt verneareal 1.141 daa, hvorav 1.044 daa er produktiv skog. Nytt totalareal 8.216 daa.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et stort og sammenhengende område med lite påvirkta myr og barskog. Området har særlig pedagogisk og naturvitenskapelig verdi som et representativt område i den sørboreale regionen. Området består av store arealer med myr og våtmark og med tilgrensende rygger og koller med skog, og utgjør viktige leveområder for

fugl knyttet til våtmark.

Storfelten ligger på Mangskogen øst i Aurskog-Høland kommune, ca. 10 km nordøst for Bjørkelangen. Området er først og fremst karakterisert av partier med flate myrkomplekser og skogdekt areal. Ung til eldre fattig furuskog, granskog og tynnstammet bjørk på forsumpet mark dominerer skogbildet i utvidelsesarealet.

Det opprinnelige naturreservatet ble første gang vernet i forbindelse med verneplan for myr i 1981, der formålet var å "bevare et større, representativt og urørt myrområde med flatmyrer og nedbørsmyrer". Reservatet ble utvidet i 2013 med tilgrensende myr- og skogareal. Dagens vernegrense krysser til en viss grad over både grøfta og intakt myrareal. Dette er uheldig.

Utvidelsen av Storfelten naturreservat har fått lav verdi på kriteriene for vurdering og verdisetting av skogvernområder. Området er påvirket av tidligere hogster, tynninger og grøfting. Fylkesmannen foreslår likevel en utvidelse for å få vernet all intakt lavlandsmyr i tilknytning til eksisterende reservat, tilgrensende eldre skog og kjerneområder, samt å oppnå en større buffer rundt myrreservatet.

Utvidelsesarealet har i ulike delområder i større eller mindre grad ung skog og arealer med grøfta myr, som med dagens kvaliteter anses mindre verdifullt med tanke på vern. Hele arealet ved Jomfrubakken/Bumåsan vurderes likevel å kunne inkluderes ut fra et langsiktig restaureringsperspektiv og av arronderingsmessige årsaker.

Inngrepsstatus:

En traktorvei-, sti- og skiløypetrasé krysser foreslått utvidelse. Traséen for preparering av skiløype, jf. gjeldende verneforskrift, er avmerket på kartet tilsvarende som på dagens vernekart. Det er betydelige grøfter i området.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med andre områder i Viken fylke.

Det har ikke kommet inn uttalelser til høringsforslaget for Storefelten naturreservat.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Storefelten som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Det foreslås videreføring av gjeldende verneforskrift med kun mindre tillegg og justeringer i ordlyd. Fylkesmannen tilrår endringsforskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringsforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Tilråding Storfelten:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Storfelten naturreservat.

35. Mjøsjødalen, Aurskog-Høland og Lillestrøm kommuner

Totalareal 1.704 daa, hvorav 1.490 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et stort, variert og lite påvirket område med særlig betydning for biologisk mangfold knyttet til gammel gran- og furuskog og gamle ospetrær. Området representerer en gradient fra eldre furuskog på de tørrere og øvre delene mot fuktigere og rikere eldre granskog nedover dalbunnen. Stedvis finnes rasmark, bergvegger og store steinblokker.

Mjøsjødalen ligger på grensen mellom Lillestrøm og Aurskog Høland kommuner, ca. 3,5 km sørøst for Gansdalen. Verneforslaget består av en markert dalgang (Mjøsjødalen) mellom Svartjernhøgda og Kaståsen, og har stor topografisk variasjon. Det ligger 195-317 meter over havet.

Verneforslaget utgjør et stort, variert og godt arrondert skogområde i sørboreal sone. Gran og furu dominerer i tresjiktet, med innslag av osp og andre boreale løvtrær. Vegetasjonen er i store deler blåbærskog og bærlyngskog, men det er også partier med lyng- og lavskog, bratte skrenter og bergvegger. I dalen er det innslag av høgstaudeskog, lågurtskog og sumpskog. Det inngår også større myrareal og mindre søkk med fattig-intermediær myr- og sumpskog.

Området er relativt lite påvirket fra nyere tids inngrep, i en region som ellers er betydelig påvirket gjennom lengre tid med aktivt skogbruk. Arealene med gammel gran- og furudominert lavlandsskog er betydelige. Det finnes død ved i alle nedbrytningsstadier. Innslag av grov osp og andre boreale løvtrær finnes spredt. Tre kjerneområder er avgrenset med gammel barskog, hvorav spesielt det ene er stort og sammenhengende. Området har potensial for både arealkrevende fugler, pattedyr og rødlistede vedboende arter knyttet særlig til gran og i en viss grad til osp. Enkelte rødlistede sopp- og lavarter er i dag registrert. Mjøsjødalen vil i høy grad bidra til inndekning av mangler i skogvernet. Området dekker i første rekke opp mangler knyttet til viktige naturtyper (gammel granskog) og generelle

mangler (gammel lavlandsskog). Samlet vurderes det som et verneverdig område med regional verdi. Verneverdi: **

Inngrepsstatus:

En 66 kV linje krysser gjennom området. I nord er en del fuktig skog grøftet. Heirmåsan i nordvest har flere tydelige grøfter. Dette kan vurderes restaurert. Det er ellers få inngrep i området, og Fylkesmannen kjenner ikke til bygninger eller veier som omfattes av forslaget. Ut fra tilgjengelig kartgrunnlag er det enkelte mindre stier i området. En skiløype svinger inn i området i vest.

Det er ingen kjente forekomster av mineralske ressurser, masseuttak, bergrettigheter eller gamle gruver som berøres av verneforslaget.

På oppdrag fra Samferdselsdepartementet har Statens vegvesen pågående en konseptutvalgsutredning (KVU) for veiforbindelse øst for Oslo. Et av alternativene ligger i tilknytning til rv. 22, syd for verneforslaget. Statens vegvesen har opplyst at «*[..], slik linjen ligger nå ligger den ca. 1.3 km unna området ved det nærmeste punktet. Avstanden er såpass stor at det bør være muligheter med noe justering av linja senere uten at dette medfører konflikter med barskogreservatet.*»

Området brukes ikke til beite i dag. Det er skogbruksinteresser spesielt i delene av området som er lett tilgjengelige. Det er også jaktinteresser i området. I Søndre Mjøsøyen er det fiskeinteresser.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn totalt 9 høringsuttalelser til verneforslaget.

Statens vegvesen Region Øst, Oslo og Omland Friluftsråd (OOF), Hafslund Nett, Statnett SF, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og Riksantikvaren har uttalt seg til verneplanen, men har ikke hatt merknader eller har kommet med generelle merknader.

Språkrådet har ingen merknader.

Hafslund nett har en regionalnettlinje innenfor verneområdet. Det må sikres rett til drift, vedlikehold og fornyelse av eksisterende energi- og nettanlegg, samt nødvendig motorferdsel i forbindelse med dette. Ved akutt utfall i strømmettet må anlegget kunne repareres raskt. Ved luftledninger må det kunne gjøres nødvendig skogrydding for sikker drift.

Fet og Aurskog-Høland kommuner svarer på Fylkesmannens ønske om tilbakemelding på skiløype i området. Det er en trase som tidligere er brukt og fortsatt ønskes brukt for preparering til skiløype. Denne følger i store trekk allerede opparbeidet trase i terrenget. Det ønskes at denne fortsatt kan ryddes for å kunne preparere skiløype i framtida.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Mjøsødalen som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Vi viser til at standard bestemmelser for kraftlinjer som faller innenfor verneområder er lagt til grunn for forslaget til verneforskrift. Behovene knyttet til drift, vedlikehold, fornyelse av linjen, og nødvendig motorferdsel i forbindelse med dette, er dermed ivaretatt.

Fylkesmannen har avmerket skiløypen på vernekartet, og det er knyttet bestemmelser til denne som åpner for rydding, merking og vedlikehold i § 4, samt hjemmel for å tillate preparering i § 7.

Fylkesmannen tilrår forskriften med følgende endring i verneforskriften fra høringsutkastet:

- Nytt punkt § 7, bokstav h: *Nødvendig motorferdsel ved oppkjøring av eksisterende skiløype vist på vernekartet.*

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endring verneforskriften som beskrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Mjøsødalen:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Mjøsødalen som naturreservat.

36. Løkenesskogen, Asker kommune - Utvidelse

Nytt verneareal 150 daa, hvorav 146 daa er produktiv skog. Nytt totalareal 262 daa.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare en tilnærmet urørt, artsrik edellauvskog med karakteristisk planteliv, mange rødlistede sopparter og en havstrand med forekomst av sjeldne arter som strandrisp og tusengyllen.

Verneforslaget ligger vest på Løkeneshalvøya, som befinner seg sørøst i Asker kommune. Med unntak av et lite areal i syd, omfattes hele området i dag av Løkeneshalvøya landskapsvernområde.

Foreslått utvidelse ligger svært nært, men ikke inntil eksisterende reservat. Dette fordi Esvika er valgt å holdes utenfor forslaget. Etter varsel om oppstart er grensen justert slik at verneforslaget ikke berører reguleringsplanforslaget for Frisk Arena eller areal avsatt i kommuneplan til offentlig eller privat tjenesteyting, herunder arealer tenkt disponert til vei. Det gjenværende arealet i skråningen opp mot Vetreåsen er inkludert i verneforslaget.

Den langsmale halvøya har lengdeaksen i nordøstlig retning, og følger strøkretningen i kalksteinslagene i område. Geologisk hører halvøya til Oslofeltet. Verneforslaget består av to mer eller mindre sammenhengende kalkrygger, hvorav den søndre er mest markert. Mellom ryggene er det en svak forsenkning, som i midtpartiet inkluderer et fuktsig. Området består i hovedsak av en blandet og rik edellauvskog, dominert av hassel. Spredt finnes overstandere av eik, ask, alm, lind og spisslønn. I forsenkninger forekommer fuktig edellauvskog/sumpskog. På kalkryggene og bratthellingene er det preg av kalkfuruskog med mye hassel og innslag av lind og eik. Langs sjøen i nord finnes en smal stripe med åpen grunnlendt kalkmark. I vest er det fragmenter av berglendt kalklindeskog.

Området består totalt sett av eldre skog, med forekomst av sjeldne, spesielle og rødlista skog- og naturtyper, herunder kalkfuruskog, åpen grunnlendt kalkmark og kalklindeskog. Det er bemerkelsesverdig velutviklet, gammel og grovvokst hassel i området, med mye av både liggende og stående død ved. Innslaget av en slik gammel, dødvedrik og naturskogspreget hasseldominert edellauvskog kjenner vi knapt til fra de øvrige kalkområdene i indre Oslofjord. Det er videre bemerkelsesverdig lite gran. Med den kalkrike berggrunnen, gunstige klimaet, noe varierte topografien og forekomsten av gamle trær og død ved, har verneforslaget en artsrik og kalkkrevende karplante- og soppflora. Området utgjør hotspot habitat for mange rødlistearter av både sopp, lav og moser. Videre er potensialet stort for rødlistede insektsarter knyttet til dødvedrik edellauvskog generelt og hassel spesielt. Det er et rikt og interessant fugleliv i området.

Området vil være et viktig supplement og bidra til å styrke formålet med vernet av eksisterende Løkenesskogen naturreservat. Utvidelsesforslaget vurderes isolert sett som regionalt verneverdig, men sett i sammenheng med eksisterende reservat vurderes det som nasjonalt verdifullt. Det har en høy oppfyllelse av mangler i skogvernet knyttet til høyproduktiv og lavereliggende gammelskog med stor verdi for arts mangfoldet i boreonemoral sone. Det dekker flere av de prioriterte skogtypene for vern i fylkene, herunder rik edellauvskog, kalkbarskog, kalkedellauvskog og rik sumpskog. Verneverdi: ***

Inngrepsstatus:

Det finnes noen mindre arealer med ungskog innenfor området.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn totalt 7 høringsuttalelse til verneforslaget.

Statens vegvesen Region Øst, Oslo og Omland Friluftsråd (OOF), Hafslund Nett, Statnett SF, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og Riksantikvaren har uttalt seg til verneplanen, men har ikke hatt merknader eller har kommet med generelle merknader.

Språkrådet har ingen merknader.

Fylkesmannens kommentarer:*Navn*

Fylkesmannen tilrår navnet Løkenesskogen som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

I den sørøstlige delen av den foreslåtte utvidelsen går det en traktorvei fra Konglugveien og inn på dyrka mark. Denne brukes for drift av den dyrka marka, og bruk og vedlikehold av traktorveien må hensyntas. Fylkesmannen anbefaler derfor nye punkter i forskriften som gir en generell åpning for motorferdsel på traktorveien i forbindelse med jordbruksdrift og vedlikehold i henhold til standard på vernetidspunktet. Traktorveien avmerkes på vernekartet.

I området står en form for gapahuk, som bl.a. benyttes av barnehager. Gjeldende verneforskrift gir generell åpning for vedlikehold av bygninger som er i bruk på fredningstidspunktet, og dermed også denne. Det kan imidlertid være ønskelig å i tillegg rydde vegetasjon rundt gapahuken. Nær gapahuken er det forholdsvis ung, trolig plantet, bjørkeskog. Fylkesmannen foreslår at det tas inn et nytt punkt i forskriften som åpner for at det kan søkes om å rydde vegetasjon rundt gapahuken. Denne avmerkes samtidig på vernekartet.

Eksisterende verneforskrift for Løkenesskogen omhandler ikke sykling og ridning direkte. Hele Løkeneshalvøya er svært mye brukt av en rekke brukergrupper, bl.a. ridende, gående, syklende m.fl., og det er store naturverdier. Det kan derfor være viktig å avklare hvilke konkrete stier som egner seg som ride- og sykkelstier. Dette er i dag omtalt og vurdert i forvaltningsplanen for verneområdene på Løkeneshalvøya. Etter Fylkesmannens syn vil det være hensiktsmessig å fortsatt kunne avklare hvilke stier som egner seg for sykling og ridning gjennom arbeidet med forvaltningsplan, og at dette tas inn i forskriften. Retningslinjene for bruk og skjøtsel av området i gjeldende forvaltningsplan bør i all hovedsak kunne videreføres, inntil denne er revidert.

I tråd med det ovennevnte anbefaler Fylkesmannen følgende tillegg i endringsforskriften:

- Nytt punkt i § 4:
  - 6. Vedlikehold av eksisterende traktorvei i henhold til standard på vernetidspunktet. Traktorveien er avmerket på vernekartet.
  - 7. Motorisert ferdsel på eksisterende traktorvei avmerket på vernekartet i forbindelse med jordbruksdrift på gbnr. 56/90, 56/116 og 56/117 utenfor reservatet.
  - 8. Sykling og ridning er forbudt, unntatt på veier og stier som angitt i forvaltningsplan.
- Nytt punkt i § 5:
  - 7. Rydding av vegetasjon rundt gapahuk avmerket på vernekartet.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrift som beskrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Tilråding Løkenesskogen:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Løkenesskogen naturreservat. Det tilrås samtidig en endring av Løkneshalvøya landskapsvernområde.

37. Skaugumsåsen og Åstad, Asker kommune – Utvidelse av Skaugumsåsen naturreservat og Åstad naturreservat

Nytt verneareal 285 daa, hvorav 256 daa er produktiv skog. Nytt totalareal 692 daa.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som har særlig betydning for biologisk mangfold ved at det inneholder et uvanlig variasjonsrikt edelløvskogområde med mange ulike skogtyper, fra rik sump- og kildeskog i dalbunnen til rasmark med tørrere utforminger av edellauvskog i lisisiden. Området representerer nasjonalt sett et av de fineste eksemplene på en stabil utforming av skogtypen alm-lindeskog. Det inngår videre som en del av et større geologisk interessant område. Reservatet har særskilt naturvitenskapelig verdi både når det gjelder flora, fauna og geologi.

Det foreslås en utvidelse og sammenbinding av de to reservatene Skaugumsåsen og Åstad, som begge ble opprettet i 1982 gjennom verneplan for edellauvskog.

I den nordvestre delen av området ble det sendt to alternative avgrensninger på høring. Av

disse var alternativ B det største. Formannskapet i Asker kommune fattet den 18.06.19 et vedtak med anbefaling om å tilby dette største alternativet med utvidelse på ca. 285 daa. Dette alternativet vil i større grad enn det mindre alternativet sikre et sammenhengende skogområde som både har en sentral økosystemfunksjon med forekomst av gammelskog i dag, og et stort potensial for utvikling av slike kvaliteter i partiene med yngre skog. Fylkesmannen vil derfor tilrå vern av det største området. Syd for Tømmervika, i den vestlige delen av området, følger grensen opparbeidet veikant, for å fange opp vernekvalitetene her. Nord for Tømmervika er grensen lagt ca. fem meter fra vei/skiløype. I svingen ved Tømmervika er avstanden noe større for å ikke begrense planlagt utbedring av skiløype i denne delen av området. Ved Solstadlia og Åstad grenser området til at areal avsatt til frittliggende småhusbebyggelse og grav- og urnelund. Det er også tatt hensyn til drift av eksisterende jernbanelinje. I nordøst er arealet med lavvo og andre innretninger som benyttes av barnehagen ved Billingstad lagt utenfor verneforslaget.

Formålet med eksisterende Skaugumsåsen naturreservat er å bevare et av de fineste eksemplene på en stabil utforming av alm-lindeskog med tilhørende markvegetasjon og dyreliv. Åstad naturreservat ble opprettet for å bevare et uvanlig variasjonsrikt og frodig edellauvskogområde hvor mange skogtyper er representert. Verneforslaget utgjør et særlig variert og rikt areal, som vil bidra til å styrke verneformålet, gi en bedre arrondering og større robusthet til de eksisterende reservatene.

Berggrunnen i området ligger i høydelagsbetinget overgang mellom rombeporfyrlava, basalt, konglomerat, sandstein og slamstein, og skifer siltig til sandig. Området er sør-, sørvest og sørøstvendt. I dalbunnen ved Åstad er det marine avsetninger og elvetransportert materiale. Her dominerer gråor-heggeskog med utformingen flommarkskog, or-askeskog, høgstaudekog og kilde-edellauvskog. Kilde-edellauvskog (VU) er blant de mest frodige naturtypene i Norge med et spesielt rikt artsmangfold. Utformingen er av typen snelle-askeskog med store mengder skavgras og strutseving. Denne skogtypen er svært sjelden. Deler av arealet med rik og fuktig edellauvskog ved Åstad ligger utenfor eksisterende naturreservat, og inngår i den foreslåtte utvidelsen. Arealet i utvidelsene ved Skaugumsåsen er variert og rikt. Her er det blokk- og rasmark, rik edellauvskog og rik gran- og blandingsskog.

Flere viktige naturtyper er avgrenset, herunder både kalklindeskog som er en utvalgt naturtype og andre sjeldne og rødlista naturtyper som nevnt kilde-edellauvskog (VU), høgstaude edellauvskog (VU), høgstaudegranskog (NT) og lågurt-grankalkskog (VU). Skogen er av varierende alder, men spesielt i vest inngår høybonitets grandominert blandingsskog som er lite påvirket. Her er det naturskogpreg og partier med betydelige mengder død ved. Ellers i området finnes også partier med gammel skog og naturlig innslag av gamle, grove og døde trær. Restaureringspotensialet vurderes som godt i de yngre bestandene med høy bonitet.

Skaugumsåsen og Åstad har generelt et svært stort mangfold av vegetasjonstyper, stor artsrikdom og utgjør et hotspothabitat for mange rødlistede og krevende karplanter, sopp, lav og insekter. Dette knytter seg både til stor variasjon i topografi, fuktighetsforhold og

lokalklima, et varmt sommerklima, næringsrik grunn og innslaget av gammel skog og enkelttrær. Av rødlistearter er blant annet grønnsko (NT), alm (VU), ask (VU), pelsblæremose (VU), bølgejuka (NT), rosenjuka, (NT), skrukkeøre (NT) og pylommose (NT) registrert. Området har også stor betydning for fugl.

Området inngår i et større geologisk svært interessant område, og omfatter blant annet strandsone fra siste istid. Av generelle mangler i skogvernet dekkes godt manglene knyttet til lavereliggende skog på høy/særs høy bonitet i boreonemoral sone. Det dekker også mange av de prioriterte skogtypene for vern i fylkene;

- rik blandingsskog, kalklindeskog, alm-lindeskog/hasselkratt, rik sumpskog, kalkgranskog, gråor-heggeskog,
- rik og gammel barskog i mosaikk med mange av typene nevnt over,
- skog på kalkgrunn og i solvarme lier knyttet til Indre Oslofjord,
- skog med naturskogselementer og begrenset påvirkning fra skogbruk og tekniske inngrep.

Verneverdi: **/**

Inngrepsstatus:

Semsvannsområdet med Skaugumsåsen er et lett tilgjengelig, attraktivt og svært mye brukt rekreasjons- og friluftsområde for store deler av Askers befolkning året rundt. Det benyttes også av barnehager og i undervisningssammenheng. Området har en særlig stor verdi for undervisning i geologi og inngår blant annet i Semsvannet GeoPark som er utarbeidet av NaKuHel- senteret i Asker.

Det er flere stier av varierende størrelse, bruksintensitet og robusthet. Fylkesmannen ønsket høringsinnspill på hvilke stier som burde vedlikeholdes og avmerkes på vernekartet. Vi mottok ingen tilbakemelding på dette. Fylkesmannen ser at det for dette området kan være hensiktsmessig å fortløpende i verneområdeforvaltningen kunne vurdere hvilke stier som bør vedlikeholdes og evt. utbedres av hensyn til både naturverdier og brukerinteresser. Det vil for Fylkesmannen være viktig med god kontakt opp mot DNT og lokale turlag i denne forbindelse. Vi ser det som en aktuell mulighet at forvaltningsmyndigheten tar initiativ til å merke og evt. kloppelegge m.m. på utvalgte robuste og kanaliserende stier i området. Dette vil vurderes fortløpende.

Fylkesmannen har avmerket på vernekartet den traseen i området som vurderes å være egnet for sykling og ridning. Vi fikk ingen innspill på dette i høringen.

Det er begrensa arealer i området hvor det er egnet å tenne bål, og det er per i dag et problem at fjæresteiner fra siste istid fjernes og tas i bruk for etablering av bålplasser. Fylkesmannen ønsket i høringen tilbakemelding på om det finnes godt etablerte og robuste bålplasser, som eventuelt kunne vurderes å avmerkes på vernekartet. Vi mottok ingen tilbakemelding på dette, og forutsetter at det skal være mulig å finne flere arealer for å tenne bål utenfor reservatet.

Nordøstlige del av foreslått utvidelse ved Åstad brukes av barnehage ved Billingstad, og her er det både lavvoer og andre innretninger. Fylkesmannen har valgt å legge dette arealet

utenfor foreslått verneområde, og dermed justert grensen her etter høringen.

Det er beite-, jakt- og skogbruksinteresser i området. Det er ingen kjente forekomster av mineralske ressurser, masseuttak, bergrettigheter eller gamle gruver som berøres av verneforslaget.

Planstatus:

Området er avsatt til landbruk-, natur- og friluftsområde (LNF) i kommuneplanen for Asker. De foreslåtte utvidelsene ligger til dels innenfor og til dels utenfor markalovens geografiske virkeområde. Hovedvekten av arealet omfattes av eksisterende Semsvannet landskapsvernområde, som ved omgjøring til naturreservat vil bli opphevet for det aktuelle arealet. I vest inngår deler av arealet i et statlig sikra friluftslivsområde.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn totalt 10 høringsuttalelser til verneplanen.

Statens vegvesen Region Øst, Oslo og Omland Friluftsråd (OOF), Hafslund Nett, Statnett SF, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) og Riksantikvaren har uttalt seg til verneplanen, men har ikke hatt merknader eller har kommet med generelle merknader.

Språkrådet har ingen merknader.

Skiforeningen ber om at søknaden om utvidelse og omlegging av løypenettet ved Semsvannet behandles parallelt med verneforslaget, slik at eventuelle nye skiløyper implementeres i verneforskriftene. Skiforeningen har søkt om å legge om løypa mellom Tangen og Tømmervika, innenfor området som nå foreslås vernet. Hvis tiltaket får Fylkesmannens godkjenning, bes det om at forskriftene utformes slik at følgende er tillatt:

- Vernebestemmelse er ikke til hinder for
  - o merking, rydding og vedlikehold av eksisterende stier, skiløyper og gamle ferdselsveier. Motorferdsel: (Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon)
- Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:
  - o Utbedring, oppgradering, omlegging og endring av eksisterende stier, løyper og gamle ferdselsveier. (Motorferdsel: Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon)
  - o Anleggelse av nye stier og løyper, hvis tiltaket ikke strider mot verneformålet. Motorferdsel: (Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon)
  - o Merking, rydding og vedlikehold av nye stier og løyper. Motorferdsel: (Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon)
- Ferdselsbestemmelsene er ikke til hinder for:
  - o Nødvendig motorferdsel ved oppkjøring av skiløyper i eksisterende løypetraseer eller løypetraseer som er tillatt etter andre bestemmelser i forskriften.

Skiforeningen ber også om et nytt ledd under § 4 om utplassering av kjentmannsposter, dersom det ikke forringer verneverdiene angitt i verneformålet og postplasseringene er avklart med forvaltningsmyndigheten i forkant.

Bane Nor påpeker at verneforslaget ligger nær jernbanens anlegg. På det meste av strekningen ligger det en høy skjæring. På toppen av denne har Bane NOR gjerder. Det forutsettes at den nøyaktige grensen for reservatet settes utenfor gjerdene, slik at disse kan vedlikeholdes uten behov for tillatelser fra vernemyndigheten. Unntaket for fjerning av større trær dersom de står i fare for å falle ut i sporet, ivaretar deres interesser utenfor gjerdene og Bane Nor har derfor ingen motforestillinger til forslaget.

Naturvernforbundet i Buskerud, Oslo og Akershus ønsker vern av det største alternativet slik at man best får sikret et sammenhengende skogområde med gammelskog. Helst burde grensa utvides litt nordover for å inkludere et tilgrensende bestand med gammelskog og to funn av grønnsko (NT).

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen har som forvaltningsmyndighet for Semsvannet landskapsvernområde vurdert søknaden om etablering av ny skiløype innfor deler av arealet som er foreslått vernet som naturreservat. Fylkesmannen fant ikke å kunne gi tillatelse til omsøkte etablering. Dette med unntak av utbedringen i og rett syd for svingen ved Tømmervika. Det ligger fra tidligere av ingen skiløyper innenfor foreslått reservat og grensen er justert i svingen ved Tømmervika for å legge aktuelt utbedringsareal utenfor verneforslaget. Skiløype er dermed heller ikke omtalt verneforskriften.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Skaugumsåsen og Åstad som i høringsforslaget.

Avgrensing

Gjennom jordskifterett og merking i felt, vil det sikres at grensen vil ligge utenfor gjerdene til jernbanens areal. Dette er intensjonen med slik grensen er avmerket på vernekartet.

Fylkesmannen er enig i at det naturfaglig er potensiale for noe utvidelse mot nord, men dette er på nåværende tidspunkt ikke tilbudt for vern av grunneier.

Fylkesmannen tilrår utvidelse og sammenslåing av Skaugumsåsen og Åstad naturreservater i Asker kommune med det største alternativet som ble sendt på høring og noe justert grense i nordøst der Billingstad barnehage har lavvo og andre innretninger.

Verneforskrift

Fylkesmannen mener for dette området at utplassering av kjentmannsposter bør være søknadspliktig etter § 7.

I verneforskriften foreslås følgende endringer etter høringen:

- Nytt punkt § 7, bokstav c. *Rydding av Semsbakken i henhold til tilstand på vernetidspunktet.*
- Nytt punkt § 7, bokstav h. *Utplassering av kjentmannsposter.*
- Fjerning av § 4, punkt g. *Bålbrenning med tørrkvist fra bakken eller medbrakt ved, på bålplasser avmerket på vernekartet og i samsvar med gjeldende lovverk.*
- Fjerning av «avmerket på vernekartet» i § 7, bokstav e. *Merking, rydding og vedlikehold av eksisterende stier avmerket på vernekartet.*

Fylkesmannen er etter høringen blitt gjort oppmerksom på at en hovedvannledning ligger innenfor området. Det er derfor behov for å ivareta denne gjennom verneforskriften.

Fylkesmannen anbefaler derfor følgende tillegg i forskriften som ble tilrådet i august:

- Nytt punkt i § 4:
g) Nødvendig istandsetting ved akutt skade på hovedvannledning.
- Nytt punkt i § 6:
c) Nødvendig motorferdsel i forbindelse med akutt skade på hovedvannledning. Det skal i etterkant sendes melding til forvaltningsmyndigheten.
- Nytt punkt i § 7:
j) Vedlikehold, utbedring og fornyelse av hovedvannledning og tilhørende innretninger.
k) Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter etter § 7, j.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer verneforskrift og vernekart som beskrevet i forhold til høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Skaugumsåsen og Åstad:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse og sammenbinding av de to verneområdene Skaugumsåsen naturreservat og Åstad naturreservat som Skaugumsåsen og Åstad

naturreservat. Det tilrås samtidig en endring for Semsvannet landskapsvernområde.

38. Ødemørk, Vestby kommune

Totalareal 2.716 daa, hvorav 2.676 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et større sammenhengende område med lavereliggende og høyproduktiv barskog. Mye av skogen er eldre og kun påvirket av noe plukkhogst. Spredt finnes verdifulle innslag av middelaldrende og eldre osp og som har begynt å danne en del død ved. De høyproduktive delene av området representerer en skogtype som er sjelden i Norge.

Ødemørk ligger helt sør i tidligere Akershus fylke like øst for E6 og grenser inn mot Mosseskogen. Området er relativt stort og er et mye brukt friluftsområde sommer som vinter. Området ligger inntil Ishavet naturreservat, en uberørt flatmyr vernet i 1981.

Nord- og østdelen inneholder diorittisk til granittisk gneis eller migmatitt, mens sør- og vestdelen er dekket av granittisk øyegneis. Hele området ligger under marin grense. Omtrent 70% av området er dekket av et tynt humusdekke og bart fjell, resten er dekket av ca. 20% tynne hav-/ strandavsetninger og ca. 10 % torv og myr.

Hele undersøkelsesområde er dominert av kalkfattig barskog, men til dels på høy bonitet, med innslag av lågurtskog, fattig-intermediær sumpskog, fattig myr og tresatt myr. Fordelingen av vegetasjonstypene er i stor grad definert fra topografien i området. Det svakt kuperte landskapet er dominert av furuskog på kollene med granskog i overgang til sumpskog og myr i forsenkninger. Furu er det dominerende treslaget med en del ispedd bjørk, gran, osp, rogn og enkelte trollhegg og eik (i busksjikt). Skogen i områder med litt tykkere humuslag er dominert av gran og furu på god bonitet, og med større eller mindre innslag av boreale løvtrær som bjørk, osp og rogn. Feltsjiktet er dominert av blåbær, etasje- og storbjørnemose. I midtre og sørlige deler er det i tillegg noe innslag av unge edellauvtrær som eik og lind, men mengden er marginal. I de samme områdene finnes det også innslag av svak lågurtskog. Rett nord for plassen Ødemørk som ligger midt i undersøkelsesområdet ble det registrert hassel og en liten flekk av lågurtskog mellom vegkanten og beiteområdet. Sør for gården ble det i tillegg registrert noen flekker med høgstaudevegetasjon. I dalsøkkene, forsenkninger og langs bekkene (delvis grøfter) treffer man på sumpskog. De fleste sumpskogene i området er fattige, men intermediære og litt rikere typer forekommer. Dominerende treslag er gran, vierarter og svartor. Vanlige arter i feltsjiktet er lyssiv, storbjørnemose, stjernestarr og hengeving. Det forekommer også noen myrflater som oftest er tresatte med furu og bjørk og med innslag av gran og svartor. I felt- og bunnsjikt dominerer torvmoser, tranebær og myrull. Artsmangfoldet vurderes som relativt fattig og lite variert, med til nå få påviste rødlistearter og med et begrenset potensial for ytterligere slike. Noen arter bør nevnes: Gubbeskjegg og lungenever (lavarter), hvit vedkorallsopp og stor ospildkjuke. Bever-aktivitet i Burumbekken. Området har betydning for hulerugende fuglearter.

Det er registrert fem såkalte kjerneområder som er viktige delområder ut ifra biologisk mangfold. Det er en salamanderdam like innenfor vernegrensen, sør for bygningene på Ødemørk. Like utenfor det nordligste punktet til området, ligger en automatisk vernet gravrøys fra bronsealder/jernalder.

Inngrepsstatus:

Området er kommunalt eid og forvaltet friluftsområde, mye brukt av innbyggere i både Moss og Vestby. Plassen Ødemørk er åpen kafe søndager og det er flere arrangement knyttet til plassen innenfor friluftsliv og naturopplevelser. Det er flere merkede stier, skiløyper og bommete veier i området. Det er også tilrettelagt en såkalt eventyrskogsti gjennom nordre deler av området. Det går også en gammel kongevei forbi Ødemørkstua og nordover.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med andre områder i Oslo og Viken fylker. Ni uttalelser har omhandlet dette området.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), Statens vegvesen (Region øst, Vegavd. Akershus) og Bane NOR har ingen merknader til verneforslaget.

Vestby kommune er positive til de foreslåtte grenser og vernebestemmelser. Kommunen ønsker forvaltningsansvaret for naturreservatet, med de plikter og rettigheter dette medfører (Plan- og miljøutvalget). - Kommunen er også grunneier av området. Kommunestyret vedtok enstemmig 12.2.18: Vestby kommune er positive til at det jobbes videre med prosessen rundt frivillig vern av kommunens eiendom gnr./bnr 130/1, Ødemørk.

Statnett SF meldte ved oppstart at de ikke hadde anlegg som ville bli berørt og hadde derfor ingen merknader.

Hafslund Nett AS viser til en 47 kV-linje nord-sør med ryddebelte 12 m på hver side av senter linje, der nødvendig drift, vedlikehold, skogrydding og bruk av motorkjøretøy må sikres i forskriften, som unntak, uten først å måtte søke dispensasjon.

Forsvarsbygg ba ved oppstart av vernesaken om unntak for å ivareta militær operativ virksomhet, inkl. avgang og landing med Forsvarets luftfartøy. Dette er innarbeidet i verneforskriften.

Lars Vemund Solerød viser til at inntegning av stier på vernekartet er mangelfull, der gjeldende O-kart har betraktelig flere stier. Ajourføring av stier ved vernetidspunkt ønskes, for på sikt å ivareta stiene.

Østfold O-krets er svært fornøyd med at det legges opp til at området også i fremtiden skal kunne brukes til friluftsliv. Kretsen viser til at OK Moss årlig arrangerer 20-25 treningsløp som kan berøre området, hvert løp med 30-60 deltakere, videre 3 kretsløp per år med 140-250 deltakere hver gang, samt ett løp med 1400-1500 deltakere. Klubben har hatt O-kart i området

tilbake til siste halvdel av 1960-tallet. Området brukes også til tur-orientering; i 2019 med 233 deltakere og 10 poster i tiden 12.4. til 1.10. Kretsen ønsker unntak i § 4 for merking av eksisterende veier, stier og løyper, med en standard som på vernetidspunktet; samt turorientering og o-løp i et omfang som på vernetidspunktet. En ber om velvilje ved søknader om kretsløp m.v. OK-Moss har klubbhus på Norødegården ca 4,5 km sør for reservatet, slik at lange o-løp kan berøre verneområdet.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen viser til at 47 kV kraftlinje ligger vest for verneforeslaget, og at denne ikke blir berørt av reservatet.

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Ødemørk som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen viser til at forskriften regulerer bruk av reservatet til større arrangementer (§ 3 d), normalt tolket som et antall ut over en normal skoleklasse. Små grupper kan ferdes fritt, jf. frilufslovens bestemmelser. Tur-orientering med faste poster aksepteres uten dispensasjon, idet dette omfatter små grupper som til ulike tidspunkt gjennom sesongen oppsøker enkeltposter. Da området inngår i «by-mark» og har lange tradisjoner med o-løp har Fylkesmannen akseptert at verneforskriften er supplert med unntak i § 4 g:

O-treningsløp i regi av lokal o-klubb.

Større arrangementer med poster eller løpstrasè i eller gjennom reservatet vil kreve dispensasjon, slik at § 7 suppleres med et pkt. § 7 g:

Arrangement av større o-løp på krets- eller nasjonalt nivå.

Ved vurdering av større arrangementer sikres derved en dialog mellom arrangør og forvaltningsmyndighet, for å minimalisere ev. skader, som markslittasje, særlig rundt poster. En konkret vurdering av omfang og eventuelle avbøtende tiltak vil da bli vurdert opp mot verneformålet.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endring i verneforskrift som beskrevet og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Ødemørk:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Ødemørk som naturreservat.

39. Gukilhøgda og Abbortjernhøgda, Indre Østfold og Aurskog-Høland kommuner – Utvidelse av Gukilhøgda naturreservat

Nytt verneareal 1.349 daa, hvorav 1.273 daa er produktiv skog. Nytt totalareal 2.565 daa.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet er å bevare et relativt lite påvirket og svært variert skogområde på grunnfjell og løsmasser (dels marine) i lavereliggende strøk i SØ-Norge, med særlig betydning for biologisk mangfold, med sine arter, naturtyper og økologiske prosesser. Området har variert topografi, med ulike typer gammelskog, bl.a. grovvokst gran og innslag av lågurt- og kildepåvirket vegetasjon, foruten fattigere skogtyper, samt tjern og myr.

Området ligger vest og sørvest for Hemnessjøen (Øgederen) i Trøgstad.

Abbotjernthøgda innehar en del viktige delområder, såkalte kjerneområder, særlig omkring Gukilhøgda, Mårneshøgda og rundt Asketjern i SØ. Særlig viktige delområder er eldre granskog i Gukilhøgda og Mårneshøgda nordskråninger. Gammelgranlav er meget vanlig; langt mer sjeldne arter er gubbeskjegg, kattedotlav og brun korallav på eldre gran med døde greiner, samt lungenever, filthinnelav, stiftfyllav, kort trollskjegg, storvrenge, begerpigglav, skrukelav (første funn i Østfold). Blant moser og sopp kan nevnes krusfjellmose, storstyle; rynkeskinn og stor ospeildkjuke

Furuskogen er stedvis grovvokst med mye furu på blåbærmark og frisk bærlyngmark, noe som ellers ikke er så vanlig. Flere dalsøkk har svært produktiv granskog, med begynnende dødved-dannelse. Spredt med furulæger og osp. Fin liskog med rik mark. Nordvendte lier med bergvegg. Mange små fattige og intermediære sumpskog er spredt i området. Innslag av rike sumper bl.a. med veikstarr er sjeldent. Svært småtopografisk; i Østfold-sammenheng er området meget variert. I rikere sumpskog, særlig omkring Abbortjern finnes langstarr, gulstarr, strengstarr, veikstarr, myrkongle og legevintergrønn, med korallrot i fattigere sumpskog. Lågurtgranskog i området huser orkideen knerot, foruten krattfiol, vårerteknapp, blåveis, myske. Solblom på et gjengroende beite.

Gukilhøgda har en uvanlig høy andel svært produktiv granskog, dels grov skog med en del dødved. De løsmasserike partiene med eldre skog er i vår tid sjeldne pga storstilt oppdyrking av slike arealer. Nordvendte områder med fuktighetsstabiliserende løsmasser gir et lokalt

humid klima, som stedvis preger vegetasjonen. Søndre del av området er furudominert, med lavfuruskog og bærlyng-furuskog. Høyereliggende deler preges av fattigere vegetasjonstyper. Spredt med middelaldrende osp, som delvis har begynt å danne dødved. Grandominert småbregneskog med bjørk og osp er vanlig. Helt i øst er et område med rikere sumpskog, en nokså sjelden skogtype. En høgmyr vest for Maurnes gård er i kantene bevokst med ung bjørk, gråor og gran. Området under ett har i dag beskjedne kvaliteter for arter avhengige av lang skoglig kontinuitet, men har på sikt et godt potensial.

Inngrepsstatus:

Harde hogster i deler av området antas for om lag 100 år siden, derfor mangler f.eks. grove, godt nedbrudte granlæger. I Abbotjernhøgda inngår noen partier med yngre skog (h.kl. 2-3). Mye av skogen har rimelig ens alder med en del stubber som snart er borte. Grøfter i noen myrer/furumyrskog i nord og nordvest. En traktorvei går sørfra mot Torgjerberget. I Gukilhøgda er det et felt med nå ensaldret, tett pløtet granskog i nord. Et ungskogfelt på høybonitet finnes, dels på antatt tidligere beitemark/ dyrket mark. Eksisternede verneområde grenser til reguleringsmagasin Øgderen (Hemnessjøen) i Haldenvassdraget. Haldenvassdraget er et vernet vassdrag og vernegrensen følger HRV.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Området har vært på felles høring med andre områder i Oslo og Viken fylker. To uttalelser har gått direkte på dette området.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har ingen merknader til verneforslaget.

Mer Villmark Nå er særlig tilfreds med utvidelsen som omfatter nytt verneareal i Abbotjernhøgda.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Gukilhøgda og Abbotjernhøgda som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår forskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med verneforskrift og vernekart i samsvar med høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Det ligger inne i eksisterende verneforskrift for Gukilhøgda et forbud mot beiting. Dette forbudet ble vurdert i forbindelse med verneprossessen for dette området. Fylkesmannen tilrår å videreføre beiteforbudet i denne delen av det nye verneområdet. Dvs. at det forelås opprettet en sone hvor dette beiteforbudet videreføres. Innenfor utvidelsesarealet vil det være åpning for beite. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering her.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Gukilhøgda og Abbotjernhøgda:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Gukilhøgda og Abbotjernhøgda som naturreservat.

INNLANDET FYLKE

Det tilrås utvidelse av fire skogområder. Drevdalen er utvidelse av eksisterende naturreservat, og føyer sammen et tidligere delt område. Hanestadvola er omgjøring av eksisterende vern. Alle områdene er tilbudt av private skogeiere som areal til frivillig vern.

Høring:

Områdene har vært på separat høring, men alle verneforslagene er sendt til:

AVINOR AS, Den Norske Turistforening, Direktoratet for mineralforvaltning, Forsvarsbygg (Oslo), Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådenes Landsforbund, Jernbanedirektoratet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Kommunesektorens organisasjon, Landbruksdirektoratet, Luftfartstilsynet, Natur og Ungdom, NHO Reiseliv, NIBIO, Norges Bondelag, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norges Geologiske Undersøkelser, Norges handikapforbund, Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité, Norges Luftsportsforbund, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, Norges Miljøvernforbund, Norges Naturvernforbund, Norges Orienteringsforbund, Norges Skogeierforbund, Norges vassdrags- og energidirektorat, Norsk Biologforening, Norsk Bergindustri, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Botanisk Forening, Norsk Industri, Norsk institutt for naturforskning, Norsk Organisasjon for Terrensykling, Norsk Orkideforening, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Sau og Geit, NORSKOG, Norsk Zoologisk Forening, NSB hovedadministrasjonen, NTNU Fakultetet for naturvitenskap og teknologi, NTNU Ringve botaniske have, NTNU Vitenskapsmuseet, Riksantikvaren, SABIMA, Statens Kartverk, Statkraft SF, Statnett SF.

40. Skjøsbergaksla, Brekkekampen og Høgberget, Øyer kommune

Totalareal 653 daa, hvorav 504 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare en bestemt type natur i form av flere store, sørvendte og kalkrike berg og rasmarker, ei mindre bekkekløft og rike vegetasjonstyper der det stedvis står gammel lågurt- og høgstaudegranskog. Videre er formålet å verne et område som har særlig betydning for biologisk mangfold ved at det er meget artsrikt og ved at det er et viktig leveområde for sjeldne, sårbare og truede arter. Området er også viktig for klippehekkende rovfugl.

Formålet med naturreservatet er å bevare en bestemt type natur i form av flere store, sørvendte og kalkrike berg og rasmarker, ei mindre bekkekløft og rike vegetasjonstyper der det stedvis står gammel lågurt- og høgstaudegranskog. Videre er formålet å verne et område som har særlig betydning for biologisk mangfold ved at det er meget artsrikt og ved at det er et viktig leveområde for sjeldne, sårbare og truede arter. Området er også viktig for klippehekkende rovfugl. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i en mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem. Skjøsbergaksla, Brekkekampen og Høgberget består av tre markerte sørvendte brattberg som i hovedsak er skogkledde, men som også har mye svært tørkeutsatt mark med sparsom tresetting, nakent berg og grunnlendt åpen mark. Området utgjør tre adskilte arealer. Vegetasjonen er rik, og ulike grader av lågurtskog finnes i området. Det er også forholdsvis store arealer med kalkrike berg og åpen grunnlendt kalkmark. Det er et rikt innslag av mange spesielle karplanter. Skogen er lite påvirket i nyere tid. Mesteparten er gammel skog, og trolig finnes enkelttrær på mellom 200 og 300 år. Det er til dels mye død ved av ulike treslag, og området har en viktig funksjon for arter knyttet til gammelskogelementer. Store deler av området utgjøres av naturtyper som er vurdert å ha svært høy verdi, og det finnes flere rødlistede naturtyper i området. Dette gjelder rike kontinentale berg, åpen grunnlendt kalkmark og noe høgstaudekog, samt partier med lyng- og bærlyng lågurtfuruskog. Innenfor området hekker det fuglearter som er sårbare for forstyrrelser. Området skårer middels og høyt på alle verdiparametre og det oppfyller i høy grad viktige mangler ved det eksisterende skogvernet. Deler av området har i bekkekløftprosjektet fra 2007 fått verdien 4, mens området som helhet fikk verdien *** i kartleggingen til Frivillig vern i 2018. Rikhet, rødlistede naturtyper, funn av 23 rødlistede arter og potensiale for flere, samt stor andel kjerneområder med høyeste verdi tilsier at området har nasjonal verdi (***).

Inngrepsstatus:

Verneforslaget grenser til kulturbeite. Det har tidligere på eiendommen gnr./bnr. 51/1 gått en vannledning oppe på bakken fra Hesthågan ned til et beite på samme eiendommen. Dette anlegget er nå tatt ned. For å opprettholde beitet, vil det være nødvendig å reetablere en slik vannledning gjennom deler av et eventuelt verneområde. Det er etablert et enkelt

observasjonsskjul for fugl i området (gapahuk). Det går traktorveger inn i området. Disse er avmerket på utkast til vernekart. Vegene blir brukt i forbindelse med landbruksvirksomhet (beite). Traktorvegen på eiendommen gnr./bnr. 51/1 har behov for tiltak som går ut over et vanlig vedlikehold til dagens tilstand. Rett i utkanten av det midtre delområdet (Brekkekampen), går det en traktorveg på naboeiendommen til verneforslaget. Det vil kunne oppstå et behov for utbedring/opprusting av denne vegen for å hente ut tømmer ovenfor verneforslaget. Slik forholdene ser ut til å være i området, vil denne eventuelle opprustinga sannsynligvis kunne gjennomføres uten å måtte berøre verneforslaget, og slik at anlegget kun vil berøre denne aktuelle eiendommen (57/1).

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til berørte grunneiere, Mjøsen Skog SA, Viken Skog SA, Oppland Bondelag, Oppland Bonde- og Småbrukarlag, Oppland Sau og Geit, Forum for natur og friluftsliv Oppland, Naturvernforbundet i Oppland, Norsk Ornitologisk Forening avd. Oppland, Norges Jeger- og Fiskerforbund Oppland, Oppland Orienteringskrets, Oppland Skikrets/Oppland Idrettskrets, Statens vegvesen Region øst, Forsvarsbygg (Hamar), NVE Region Øst, AS Eidefoss, Gudbrandsdal Energi Nett, VOKKS Nett.

I tillegg ble et forslag til endring av verneforskriften sendt på begrenset høring til: berørte grunneiere, Øyer kommune, Innlandet fylkeskommune, Glommen Mjøsen Skog SA, FNF Oppland, Norsk ornitologisk forening avd. Oppland, Sportwing Lillehammer, Norges Luftsportsforbund, Forsvarsbygg, Norsk Ornitologisk Forening og Luftfartstilsynet.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 6 høringsuttalelser til verneforslaget. På bakgrunn av innkomne uttalelser i høringsprosessen ble det foreslåtte endringer i verneforskriften. Denne endringen ble sendt på en begrenset høring. Det kom inn tre uttalelser til tilleggshøringen.

Direktoratet for mineralforvaltning, Statnett SF og Statens vegvesen Vegavdeling Oppland har ingen merknader til verneforslaget.

Riksantikvaren viser til at det er fylkeskommunen som er høringspart for kulturhistoriske interesser i slike saker. Riksantikvaren viser derfor til kulturminneforvaltningen i Oppland fylkeskommune og behandler ikke saken.

Språkrådet har ingen merknader til skrivemåten Skjongsbergaksla som var navneforslaget som gikk på høring. Språkrådet påpeker at området består av tre selvstendige områder som ligger i nærheten av hverandre. Språkrådet mener derfor det beste hadde vært at områdene ble tre selvstendige naturreservater med hver sine navn. Dersom de tre områdene skal administreres samlet, mener Språkrådet at navnet Skjongsbergaksla, Brekkekampen og Høgberget naturreservat ville være et greit navn.

Norsk ornitologisk forening, avdeling Oppland (NOF) er positive til verneforslaget. NOF påpeker at verneforslaget Skjongsbergaksla er spesielt viktig for sjeldne og sårbare klippehekkende rovfugler. Disse har over flere år blitt forstyrret, og til og med fått ødelagt sine hekkforsøk, pga. hanggliding/luftsportsaktiviteter. NOF mener denne aktiviteten ikke er

forenlig med verneformålet. NOF kan ikke se at denne aktiviteten er omtalt i høringsdokumentet. NOF mener alle former for luftaktivitet i og nær verneområdet skal være forbudt. Hvis noe av dette skal være tillatt, må det være strengt regulert til et område godt utenfor verneområdet og med en forbudsperiode i fuglenes etablerings- og hekkeperiode (01.02 – 15.08). NOF viser til at den rødlistede planten skogranke har noe av sitt kjerneområde innenfor verneforslaget. Noen av voksestedene er redusert pga. gjengroing. NOF mener at verneforskriften bør åpne for egne «skjøtselsplaner» for truede arter.

Følgende uttalelser kom inn til den begrensede tilleggshøringen:

Forsvarsbygg registrerer med tilfredshet at det generelle unntaket for militær operativ virksomhet og unntaket for avgang og landing med Forsvarets luftfartøy er tatt med i forskriftsteksten. Forsvarsbygg har ingen ytterligere kommentarer til forslaget om endring av forskrift.

Sportwing Hang- og paragliderklubb (SHP) har avgitt to uttalelser til forslaget om endring av verneforskrift. I sin første uttalelse redegjør SHP for sin organisering og regelverket for bruk av flyområdet ved Kråbøl/Skjønsbergaksla. Den lokale luftsportsklubben har 80 registrerte piloter som er styrt av Norges luftsportsforbund som ligger under Luftfartstilsynet. Alle piloter som utøver denne sporten i Norge plikter å fly med gyldig lisens samt følge de lokale bestemmelser som er fordelt ut av lokale luftsportsklubber. Etter et møte med Fylkesmannen har SHP kommet med en ny uttalelse. I uttalelsen viser de til at den nye bestemmelsen i utkast til verneforskrift sterkt vil begrense deres muligheter til flyving samtidig som de mener det er unødvendig strengt. De foreslår derfor endringer som de mener også vil ivareta fuglelivet. De viser til at starten ved Kråbøl (utenfor verneforslaget) har vært brukt siden 1970-tallet, og er utvilsomt det beste lokale flystedet for deres klubb. For å finne en tilsvarende god plass må en til Heidal i nordlig retning og helt til Sundvollen i sørlig retning. Dette startstedet er derfor unikt for dem. SHP har gått gjennom alle flyturer som er logget siden 2017, og har ikke funnet noen som har krenket luftrommet i forhold til gjeldende frivillig avtale. Det er flyforbudssona over Skjønsbergaksla som byr på problemer. Det er i den østlige delen av dette området at de finner de gunstige oppadgående luftstrømmene som gjør denne starten så attraktiv og som de er helt avhengige av. SHP påpeker at det i dette området ikke er påvist reir for sårbare arter. Et flyforbud på 300 meter over bakken vil være svært vanskelig å forholde seg til for den som flyr, bl.a. pga. avgrensinga av verneområdet, og samtidig svært vanskelig og delvis farefullt å overholde over selve toppen av Skjønsbergaksla pga. luftstrømmene i området. SHP mener også at arten vandrefalk er en lite sårbar og robust art, og viser til at arten heller ikke er rødlistet. SHP mener derfor det i forslaget til forskrift er tatt for mye hensyn til vernet av fuglene og for lite hensyn til luftsportens interesser. SHP foreslår derfor å benytte den flyforbudssonen som gjelder i dag etter den frivillige avtalen, og at høydebegrensingen legges på nivå med toppen av Skjønsbergaksla. Det er mindre attraktivt å fly innenfor Brekkekampen og Høgberget slik at her har klubben ingen merknader til avgrensingen, men de mener at høydebegrensingen bør tilsvare toppene av de aktuelle høydedragene. Når det gjelder tidsavgrensningen av flyforbudet, mener SHP at det er greit å forholde seg til forbudet fra 1. februar, men at denne perioden ikke skal strekke seg lenger enn til 15. juli som tilsvarer dagen frivillige avtale. I forhold til vandrefalkens hekkeperiode er 15.

august altfor lenge.

Fylkesmannens kommentarer:

Fylkesmannen har vurdert å skille de tre delområdene i verneforslaget i tre ulike naturreservater. De tre delområdene ligger imidlertid i umiddelbar nærhet til hverandre, de har svært mye av de samme naturkvalitetene og forvaltningsmessige utfordringer, og verneforskriftene ville blitt så å si identiske mht. bestemmelser. Det er derfor mest naturlig at områdene forvaltes som én enhet. Fylkesmannen vil derfor tilrå at området vernes som ett område med felles verneforskrift.

Navn

Fylkesmannen ser at kun å benytte navnet *Skjøsbergaksla* ikke vil være dekkende for hvilket geografisk område verneforslaget omfatter, og støtter derfor forslaget fra Språkrådet om å benytte navnet *Skjøsbergaksla, Brekkekampen og Høgberget naturreservat*.

Avgrensing

I samråd med én av grunneierne er det gjort to mindre utvidelser av verneforslaget ut over det som gikk på høring. Dette er gjort av arronderingsmessige årsaker og for å bedre sammenhengen mellom de ulike delene av området. Samlet utgjør denne utvidelsen ca. 8 dekar.

Verneforskrift

Det kan bli aktuelt med litt skjøtsel (skog-/krattrydding) for å hindre gjengroing av voksestedene for plantearten skogranke (nær truet på rødlista). Forslag til verneområde er et kjerneområde for denne arten i landet. Skjøtsel ut over dette er lite aktuelt. Det er hjemmel for slik skjøtsel i verneforskriften, jf. § 9 i utkastet til forskrift.

Innenfor det foreslåtte verneområdet er det flere hekkelokaliteter for sjeldne og sårbare klippehekkende rovfugl. Startrampa for luftsportsaktivitetene ligger godt utenfor verneforslaget, ca. 900 meter øst for dette, men flygningen foregår forbi og i nærheten av noen av de aktuelle hekkelokalitetene. Verneforskriften kan kun regulere aktiviteter innenfor verneområdet. I et samarbeid mellom de som organiserer luftsportsaktiviteten i distriktet (Sportwing Hang- og paragliderklubb), Øyer kommune og Fylkesmannen er det på frivillig basis tidligere (2017) etablert ei flyforbudssone for hangglidere, paraglidere o.l. omkring Skjøsbergaksla og Brekkekampen. Det har vært tvil om denne avtalen om flyforbudssone har fungert tilfredsstillende. Det er bl.a. observert uheldige flyepisoder ved hekkelokaliteter for rovfugl. På denne bakgrunn foreslo Fylkesmannen å ta inn en bestemmelse under § 5 i utkast til verneforskrift som i perioden 1. februar – 15. august setter forbud mot bruk av hangglider, paraglider o.l. under 300 meter og bruk av droner og modellfly. Bestemmelsen fikk sin utforming av hensyn til eksisterende hekkeplasser for rovfugl og mulighet for reetablering av klippehekkende rovfugl som tidligere har hekket eller gjort forsøk på å hekke i området. Denne bestemmelsen i utkast til verneforskrift hadde ikke tidligere vært på høring. Dette er bakgrunnen for at Fylkesmannen sendte verneforslaget for Skjøsbergaksla, Brekkekampen og Høgberget på en ny og begrenset høring til aktuelle høringsparter.

Innenfor det foreslåtte verneområdet er det flere hekkelokaliteter for sjeldne og sårbare klippehekkende rovfugl. Dette gjelder alle tre delområdene. Startrampa for luftsportsaktivitetene ligger godt utenfor verneforslaget (ca. 900 meter i østlig retning fra Skjøsbergaksla), men flygningen foregår forbi og i nærheten av noen av de aktuelle hekkelokalitetene. Verneforskriften kan kun regulere aktiviteter innenfor verneområdet. I et samarbeid mellom de som organiserer luftsportsaktiviteten i distriktet (Sportwing Hang- og paragliderklubb), Øyer kommune og Fylkesmannen er det på frivillig basis tidligere (2017) etablert ei flyforbudssone for hangglidere, paraglidere o.l. omkring Skjøsbergaksla og Brekkekampen. Forslag til bestemmelse i forskrift på høring fikk sin utforming av hensyn til eksisterende hekkeplasser for rovfugl og mulighet for etablering og reetablering av klippehekkende rovfugl som tidligere kan ha hekket i området. Loggede flyturer viser at den organiserte delen av flyaktivitetene overholder reglene i denne frivillige avtalen. Det er imidlertid observert uheldige flyepisoder av trolig uorganisert aktivitet som sannsynligvis har medført mislykket hekking av klippehekkende rovfugl. Det er derfor et behov for at regelverket for flygning av hangglidere, paraglidere o.l. blir hjemlet i verneforskriften for det aktuelle verneområdet. Det er på det rene at det ikke finnes gode alternative flysteder for hangglidere, paraglidere o.l. i nærområdet til Øyer/Lillehammer. Flystedet har derfor en klar regional og dels nasjonal verdi for denne sporten. Fylkesmannen er derfor innstilt på å finne en løsning innenfor verneforskriften som både kan ivareta vernehensyn og den godt etablerte luftsportsaktiviteten i området. Det er flygning i den østre delen av området ved Skjøsbergaksla som er helt avgjørende for å kunne utøve sporten. Dette tilsvarer den sonen som ligger inne i eksisterende frivillig avtale som er unntatt for regulering. Her kan det derfor ikke være noen høydebegrensninger for flyaktivitet. Avgrensning av denne flysonen vestover er dessuten lett å forholde seg til fra lufta ut fra terrengdetaljer på bakken. Den foreslåtte høydebegrensningen på 300 meter for flyaktiviteter vil gjøre utøvelse av sporten svært utfordrende og delvis farefullt pga. luftstrømmene i området, og vil dessuten være vanskelig å forholde seg til under flygning. Et flyforbudsområde som tilsvarer toppen av Skjøsbergaksla vil legge til rette for gode flymuligheter, og det vil være enkelt å forholde seg til fra lufta. Dette tilsvarer en vertikal avstand til de aktuelle hekkelokalitetene på ca. 150 til 200 meter. En slik avgrensing av ei flysone vil ha en tilfredsstillende både horisontal og vertikal avstand fra reirlokaltetene for klippehekkende rovfugl. Tilsvarende vil det etableres forbud mot luftsportsaktiviteter under toppene av både Brekkekampen og Høgberget. For disse to delområdene vil det ikke være flysoner tilsvarende som for den østre delen av Skjøsbergaksla. Forslaget til tidsrom flyforbudet skulle gjelde, f.o.m. 1. februar t.o.m. 15. august, ble satt av hensyn til etablerings- og hekkeperioden for de aktuelle klippehekkende rovfuglartene. Dagens frivillige avtale har en flyforbudsperiode fra 15. mars til 24. juni. Å forlenge denne fram i tid til 1. februar er ikke problematisk for luftsportsaktiviteten da den ikke drives på denne tida. Den mest sårbare delen av hekkeperioden for rovfugl i området er fram til ca. 1. juli. Av hensyn til disse rovfuglartene foreslår derfor Fylkesmannen at flyforbudsperioden i Høgberget, Brekkekampen og vestre del av Skjøsbergaksla settes til denne datoen.

Av hensyn til etablerings- og hekkeperioden for de klippehekkende rovfuglene i området beholdes forslaget i verneforskriften om forbud mot bruk av droner/modellfly i perioden f.o.m. 1. februar t.o.m. 15. august.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrift som beskrevet og vernekart som i høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet mener Fylkesmannen har kommet fram til et godt kompromiss i verneforskriften som ivaretar både verneformålet og brukerinteresser i området.

Fylkesmannen har også innført forbud mot etablering av teltleir innenfor verneforslaget også av hensyn til klippehekkende rovfugl. Ut fra topografien i området anser Miljødirektoratet at det finnes arealer utenfor verneforslaget som vil være vel så godt egnet til teltleirer som det foreslåtte verneområdet. Fylkesmannens forslag om forbud vil derfor ha begrenset negativ betydning for andre brukerinteresser. Vi velger derfor å opprettholde dette forbudet i forskriften.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Skjøsbergaksla, Brekkekampen og Høgberget:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Skjøsbergaksla, Brekkekampen og Høgberget som naturreservat.

41. Heggshuselva, Østre Toten kommune

Totalareal 227 daa, hvorav 220 daa er produktiv skog.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare en bestemt type natur i form av ei variert bekkekløft med rike skogtyper som kalkgranskog, kalk-/lågurtfuruskog, høgstaudegranskog, rik gransumpskog og gråor-heggeskog og forekomst av bergvegger med kalk. Området har stor betydning for biologisk mangfold ved at det er leveområde for sjeldne, sårbare og truede arter, særlig kalkkrevende sopp og moser.

Verneforslaget omfatter en strekning på ca. 1,7 km av Heggshuselva. Denne elvekløfta skjærer seg ned i den slake nordøstvendte lia langs vestsida av Mjøsa. Berggrunnen er til dels kalkrik. Elvekløfta er noe påvirket av inngrep i tillegg til skogsdrift, men har fortsatt et

ganske intakt preg. Det er mest eldre skog, men også noe yngre. Kontinuiteten i dødved antas å mangle, og det er også dårlig kontinuitet i gamle trær. Spredt i kløfta forekommer bergvegger (kalkberg). Det er mest lågurtgranskog i kløfta, trolig til dels kalkskog, men også rik barskog med furuinnslag. I tillegg kommer noe høgstaudegranskog og gråor-heggeskog, mens det er lite av fattigere skogtyper. Det er noe lauvtrær, men bortsett fra gråor er disse lite bestandsdannende. Edellauvtrær som spisslønn, ask og hassel forekommer, og lind like utenfor verneforslaget, men danner ikke bestand, og edellauvskog mangler derfor. Flere kravfulle og rødlistede arter forekommer. I kløfta er det seks rødlistede naturtyper, hvorav tre er truet. I forhold til mangelanalyser for skogvern så fanger Heggshuselva i noen grad opp bekkekløfter, gråor-heggeskog (flommarkstype), kalkbarskog, rik lågurtgranskog og rik sumpskog. Et vern bidrar også til økt vern av skog på høg bonitet i låglandet (i boreonemoral og sørboreal sone) med liten grad av påvirkning. Heggshuselva anses som en ganske god representant for rike kløfter i lågereliggende strøk på Østlandet.

Verneforslaget har relativt store biologiske verdier og potensialet for ytterligere biologiske verdier er stort for flere artsgrupper. Samlet sett er bekkekløfta vurdert som regional verdifull og gitt verdien 3, tilsvarende (**).

Inngrepsstatus:

Den gamle Kongevegen, som blir mye brukt som tursti, grenser til verneforslaget ved Orsby og går over området ved Djupdal. Her krysser Kongevegen elva på ei gangbru, og det er rester etter ei gammel steinbru. Det er et ønske om mulig restaurering av denne brua og mulighet for breeding/tilbakeføring til opprinnelig trase på begge sider av elva. Det er en hjemmel for dette i verneforskriften, jf. § 7 b. Det går flere traktorveger inn i området etter tidligere skogbruk. En av disse er fortsatt nødvendig for landbruksnæringa i tilgrensende områder. Traktorvegene i området vil kunne være utsatt for utrasing. Det er en generell hjemmel for vedlikehold av disse vegene i verneforskriften.

Området grenser til fylkesveg 2354 i nordvest. I verneforskriften § 7 k og l er det en hjemmel for å kunne gjennomføre vedlikeholdstiltak for fylkesvegen også innenfor verneområdet dersom dette skulle bli nødvendig. Verneforslaget grenser også til noe bebyggelse. I verneforskriften § 7 j er det en hjemmel for å kunne skjøtte vegetasjonen/skogen i et eventuelt verneområde av hensyn til denne bebyggelsen. Verneforslaget grenser til en 22 kV kraftlinje i vest, og i vestre deler krysser en lågspent strømkabel i luft området. Det er tatt inn standard bestemmelser i verneforskriften som ivaretar drift, vedlikehold mm. av disse kraftlinjene med tillegg av formulering som bedre ivaretar hensynet til tilgrensende 22 kV-linje.

Høring:

Verneforslaget ble i tillegg sendt på høring til Glommen Mjøsen Skog SA, Oppland Bondelag, Oppland Bonde- og Småbrukarlag, Oppland Sau og Geit, Forum for natur og friluftsliv Oppland, Naturvernforbundet i Oppland, Norsk Ornitologisk Forening avd. Oppland, Norges Jeger- og Fiskerforbund Oppland, Oppland Orienteringskrets, Oppland Skikrets/Oppland Idrettskrets, Statens vegvesen Region øst, Forsvarsbygg (Hamar), NVE Region Øst, og Elvia AS.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 7 høringsuttalelser til verneforslaget. Det kom inn en uttalelse til tilleggshøringen.

Direktoratet for mineralforvaltning og Bane Nor har gitt uttalelse, men har ikke hatt merknader til verneforslaget.

Forsvarsbygg har uttalt seg til høringen. De registrerer at generelle unntaket for militær operativ virksomhet og unntaket for avgang og landing med Forsvarets luftfartøy er tatt med i verneforskriften. Forsvarsbygg har ingen ytterligere kommentarer til verneforslaget.

Språkrådet har ingen merknader til navnevalget, men skrivemåten må bli *Heggshuselva naturreservat* i samsvar med vedtatt skriveavn for naturnavnet. Heggshus er også vedtatt skrivemåte for gårdsnavnet. Skrivemåte *Hekshus* for brukernavnet er en såkalt eierfastsatt skrivemåte som ikke skal ikke brukes av det offentlige.

Eliva AS viser til unntakene i § 4 om feilretting, drift og vedlikehold, oppgradering og fornyelse av eksisterende energi- og kraftanlegg, herunder også kraftledninger i og inntil vernområdet. De viser også til bestemmelsene under § 7 om oppgradering og fornyelse av kraftledninger. Eliva AS har derfor ingen innvendinger til vernetiltaket.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) viser til sitt innspill til verneforskriften om drift, vedlikehold og oppdatering av eksisterende energi- og kraftanlegg i og inntil området. Dette er hensyntatt til høringen, og NVE har derfor ingen merknader.

Østre Toten kommune foreslår en endring i avgrensing av området ved gnr./bnr. 145/4. Denne eiendommen ligger tett inntil/i grensa til verneområdet og har usikker eiendomsgrense. Eiendommene ikke med som berørt av verneforslaget i utkast til verneforskrift. Kommunen anbefaler at vernegrensa justeres bort fra den usikre eiendomsgrensa slik at vernegrensa følger denne eiendommens bruk av grunn.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen har tatt til etterretning Språkrådets merknad om skrivemåte for naturreservatet. Fylkesmannen vil derfor tilrå at navnet på verneområdet skal være *Heggshuselva naturreservat*.

Avgrensing

Fylkesmannen er tydelig på at gnr./bnr. 145/4 ikke skal omfattes av verneforslaget. Det er registrert at denne eiendommen har usikre grenser. I samråd med eier av naboeiendommen 145/3 og Glomm Mjøsen Skog SA har Fylkesmannen gjort endringer av forslag til vernegrense som gjør at eiendommen 145/4 ikke blir berørt av verneforslaget. Denne avgrensingen samsvarer med forslaget til Østre Toten kommune.

I samråd med Innlandet fylkeskommune har Fylkesmannen også foretatt en mindre

grensejustering og presisering av hvor grensa skal gå langs fylkesvegen som grenser inntil verneforslaget i nordvest. Vernegrensen skal her følge fylkesvegen, inklusive busslommen ved denne, i en avstand av 5 meter fra kanten av denne.

Etter høringen er forslag til vernegrense også justert noe langs Kongevegen ned til Djupdalen slik at det bli litt større avstand mellom denne vegen og vernegrensa. En liten umatrikulert eiendom i øst er også tatt ut av verneforslaget.

Til sammen medfører disse grensejusteringene at verneområdet reduseres med ca. 3 dekar i forhold til arealet som gikk på høring.

Verneforskrift

Etter høring er det tatt inn en bestemmelse under § 7 i utkast til verneforskrift som hjemler rydding av vegetasjon som utgjør en sikkerhetsrisiko langs den tilgrensede fylkesvegen.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrift og vernekart fra høringsforslaget som beskrevet over.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået.

Tilråding Heggshuselva:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet.

Det er foreslått noen mindre endringer i forskriften etter høring.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår vern av Heggshuselva som naturreservat.

42. Drevdalen, Trysil kommune - Utvidelse

Nytt verneareal 955 daa, hvorav 680 daa er produktiv skog. Nytt totalareal 23.300 daa.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et stort taigaskogområde med innslag av gammel granskog, rike bekkedrag og sumpskog som har særskilt betydning for biologisk mangfold ved at det inneholder en rekke sjeldne og sårbare sopp- og lavarter.

Naturverdiene i Drevdalen naturreservat er først og fremst knyttet gammel barskog, som stedvis er rik og stedvis urskogsnaer. Det finnes også andre verdifulle naturtyper i reservatet,

som for eksempel rike myrer, sørvendte berg og rasmarker. Her finnes lavene gubbeskjegg, langnål, taiganål, gråsobeger, soppene duftskinn, harekjuke og gammelgranskål, for å nevne noen av de sjeldne artene som er registrert i området.

I dag er reservatet to-delt og er på ca. 22,5 kvadratkilometer. Det er kun én eiendom uten vern mellom de to delene. Fylkesmannen fikk i mai 2019 et tilbud om vern av skogen på eiendommen som skiller naturreservatsdelene fra hverandre.

Det ca. 955 dekar store arealet som vi nå foreslår å innlemme i eksisterende reservat, består primært av gammel granskog. Langs Storbekken finnes det rik høgstaudevegetasjon med arter som kvann, turt, kvitsoleie, myskegras og maigull.

Inngrepsstatus:

Det går en lavspentlinje gjennom det opprinnelige verneområdet. Det går en sti inn i utvidelsesområdet. For øvrig er ingen kjente tekniske inngrep innenfor dette arealet.

Høring:

Drevdalen naturreservat ble opprettet i 2013, og er per i dag to-delt. Det er kun en eiendom uten vern mellom de to reservatdelene. Siden det ikke finnes kjente installasjoner av eksterne interesser på eiendommen ble utvidelsen sendt på en begrenset høring til: Berørt grunneier og nabogrunneiere, Statskog SF, Eidsiva Energi, Trysil kommune, Glommen Mjøsen Skog SA, Direktoratet for mineralforvaltning, Forsvarsbygg, Innlandet fylkeskommune, Landbruksdirektoratet, Mijødirektoratet, Norges Geologiske Undersøkelser, Norges Skogeierforbund, Norges vassdrags- og energidirektorat Region øst, Norsk organisasjon for terrengsykling Hedmark, Skogselskapet i Hedmark, Kartverket, Statens vegvesen Region øst, Statkarft SF, Statnett SF, Stedsnavntjenesten for Østlandet og Agderfylkene.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 6 høringsuttalelser til verneforslaget.

Direktoratet for mineralforvaltning kan ikke se at det foreslåtte verneområdet overlapper med registrerte forekomster av mineralske ressurser, bergrettigheter eller masseuttak i drift. De har derfor ingen merknader til utvidelsen av Drevdalen naturreservat.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) påpeker at vernegrensa går langs etter rydebeltet til en 22 kV distribusjonslinje og mener det bør tas inn bestemmelser i verneforskriften knyttet til hogst langs linja.

Eidsiva Nett AS påpeker at de har en lavspentlinje inne i eksisterende reservat i tillegg til 22 kV distribusjonslinjen langs reservatgrensa. De mener det må inn bestemmelser om drift og vedlikehold og tilknyttet motorferdsel til disse.

Språkrådet har ingen merknader til at navnet *Drevdalen naturreservat* videreføres som navnet på det utvidete verneområdet.

Forsvarsbygg påpekte at verneforskriften ikke inneholder åpningen i § 6 om landing og start for Forsvarets luftfartøy, og ønsker at dette punktet blir tatt inn.

Naturvernforbundet i Hedmark støtter utvidelsen av Drevdalen naturreservat og håper på en utvidelse sørover mot Smoldalen naturreservat i fremtiden.

Fylkesmannens kommentarer:

Navn

Fylkesmannen tilrår navnet Drevdalen som i høringsforslaget.

Avgrensing

Fylkesmannen tilrår avgrensingen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen har tatt Forsvarsbyggs innspill til etterretning og tatt inn åpning i § 6 om landing og start for Forsvarets luftfartøy.

Fylkesmannen var ikke kjent med lavspentlinjen inne i eksisterende naturreservat. Det var ingen merknader fra Eidsiva ved opprettelsen i 2013. Fylkesmannen har nå tatt inn relevante bestemmelser knyttet til drift og vedlikehold av kraftlinjene i og inntil verneområdet i forslaget til endringsforskrift. Fylkesmannen har også lagt til en driftstrase på forslaget til vernekart som kan benyttes til motorisert ferdsel knyttet til akutte situasjoner og planlagt drift og vedlikehold.

Siden nyere verneforskrifter åpner for sykling og bruk av hest og kjerre på eksisterende stier, er det tatt inn en slik bestemmelse i forslag til endringsforskrift.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med endringer i verneforskrift som beskrevet og vernekart som i høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Tilråding Drevdalen:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensing av verneområdet.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Drevdalen naturreservat.

43. **Hanestadvola, Rendalen kommune - Utvidelse**

Nytt verneareal 1.770 daa, hvorav 1.695 daa er produktiv skog. Nytt totalareal 26.190 daa.

Verneformål og særskilte verneverdier

Formålet med naturreservatet er å bevare et stort naturområde med interessante geologiske formasjoner samt stor variasjon i barskog- og myrtyper, med innslag av gammelskog, rike bekkedrag og sørberg som har særskilt betydning for biologisk mangfold ved at det inneholder en rekke sjeldne og sårbare sopp- og lavarter.

Hanestadvola naturreservat ble opprettet ved kongelig resolusjon av 14. februar 2014. Naturverdiene i reservatet er først og fremst knyttet gammel lavfuruskog. Her finnes det rikelig med selje, og gran og bjørk forekommer på de litt fuktigere områdene. Det finnes også andre verdifulle naturtyper i reservatet, som for eksempel rike myrer, sørvendte berg og rasmarker. Her finnes lavene gubbeskjegg, sprikeskjegg, furuskjell og soppene brun hvitkjuke, duftskinn, nordlig aniskjuke og svartsonekjuke, for å nevne noen av de sjeldne artene som er registrert i området.

Atnoset naturreservat er et kvartærgeologisk reservat hvor naturverdiene er knyttet til velformede seter som viser vann-nivåene til en rekke bredemte sjøer fra siste del av avsmeltingsperioden under siste istid. Her er skogbruk tillatt. Reservatet er tre-delt, og ligger både i Rendalen kommune og i Stor-Elvdal kommune. Atnoset naturreservat grenser til Hanestadvola naturreservat.

Fylkesmannen fikk den 28. august 2019 et tilbud om vern av skogen på én del av Atnoset naturreservat. Arealet er ca. 1770 dekar stort. Arealet foreslås nå innlemmet i Hanestadvola naturreservat som allerede er et skogreservat. Da forblir Atnoset naturreservat et rent kvartærgeologisk naturreservat, hvor skogbruk fortsatt er tillatt.

Inngrepsstatus:

Det er ikke kjent at det finnes noen bygninger, kulturminner eller tekniske installasjoner innenfor utvidelsesområdet. Det er noen traktorveger på arealet som det er tatt hensyn til i forskriften.

Høring:

Utvidelsen av Hanestadvola naturreservat omfatter en omgjøring av areal fra Atnosen naturreservat. Siden det ikke finnes kjente installasjoner av eksterne interesser på eiendommen ble utvidelsen sendt på en begrenset høring til: Berørt grunneier og nabogrunneiere, Statskog SF, Eidsiva Energi, Rendalen kommune, Stor-Elvdal kommune, Glommen Mjøsen Skog SA, Direktoratet for mineralforvaltning, Forsvarsbygg, Innlandet fylkeskommune, Landbruksdirektoratet, Mjørdirektoratet, Norges Geologiske Undersøkelser, Norges Skogeierforbund, Norges vassdrags- og energidirektorat Region øst, Norsk organisasjon for terrengsykling Hedmark, Skogselskapet i Hedmark, Kartverket, Statens vegvesen Region øst, Statkarft SF, Statnett SF, Stedsnavntjenesten for Østlandet og Agderfylkene.

Sammendrag av høringsuttalelsene:

Det har kommet inn 3 høringsuttalelser til verneforslaget.

Språkrådet har ingen merknader til at navnet Hanestadvola naturreservat videreføres som navn på det utvidede verneområdet.

Innlandet fylkeskommune har ingen vesentlige merknader til arbeidet med utvidelse av Hanestadvola naturreservat, men synes at det er positivt hvis kulturminner kan synliggjøres på kartmaterieil som blir utarbeidet for verneområdet.

Naturvernforbundet i Hedmark støtter forslaget om utvidelse av Hanestadvola naturreservat.

Fylkesmannens kommentarer:*Navn*

Fylkesmannen tilrår navnet Hanestadvola som i høringsforslaget.

Avgrensning

Fylkesmannen tilrår avgrensningen som i høringsforslaget.

Verneforskrift

Fylkesmannen tilrår endringsforskriften som foreslått i høringsforslaget.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår at området blir vernet som naturreservat med forslag til endringsforskrift og vernekart som i høringsforslaget.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet har omtalt spørsmål knyttet til forskriften i kap 7. Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens vurdering av avgrensning av verneområdet.

Tilråding Hanestadvola:

Miljødirektoratet slutter seg til Fylkesmannens forslag til verneform og avgrensning av verneområdet.

Miljødirektoratet viser for øvrig til de generelle kommentarene i kap. 7 og slutter seg til Fylkesmannens tilråding og tilrår utvidelse av Hanestadvola naturreservat.

ENDRING AV VERNEFORSKRIFT FOR KLØVSTADHØGDA NATURRESERVAT I INNLANDET

44. Kløvstadhøgda, Ringsaker kommune

Bakgrunn:

Kløvstadhøgda naturreservat i Ringsaker kommune ble vernet ved kongelig resolusjon 13. desember 2002 som del av verneplan for barskog i Øst-Norge. Naturreservatet er på 610 dekar, og formålet med vernet er å bevare et skogområde som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv. Av spesielle kvaliteter kan nevnes forekomster av større intakte bestander av alm-lindeskog og lågurtgranskog, partier med naturskog og biotoper for sjeldne plantearter.

Nord-vest i naturreservatet er det foretatt nødvendige sikringstiltak i form av grøfting, fjerning av masser og trær som hadde rast ut, og på bakgrunn av dette foreslår Fylkesmannen å grense ut det aktuelle arealet på 3 dekar fra naturreservatet. I forbindelse med foreslått grenseendring foreslås det i tillegg å oppdatere vernekart og verneforskrift for naturreservatet. Foreslåtte endringer i vernebestemmelsene er knyttet til bruk av sykkel, hest og kjerre og ridning i området, i tillegg til at bestemmelsene knyttet til vedlikehold av energi- og kraftanlegg er tatt ut som følge av at tidligere kraftlinje gjennom området er fysisk fjernet. I tillegg er det ønskelig å få inn alle eksisterende traktorveier og stier i området på *vrnekartet*. Som følge av foreslåtte endringer i vernebestemmelsene er forskriften i sin helhet omarbeidet i tråd med ny forskriftsmal for verneområder vedtatt etter naturmangfoldloven.

Forslaget om grenseendring og oppdatering av vernekart og verneforskrift ble sendt på høring 28. juni 2019. De fleste *høringsinstansene* hadde ingen merknader til forslaget. En grunneier pekte på behov for motorisert ferdsel i forbindelse med tilsyn av stier og traktorveger på eiendommen som følge av endrede løp for grunnvannsårer og villbekker etter tidligere naturskade på eiendommen. Fylkesmannen har på bakgrunn av dette foreslått en generell tillatelse til motorferdsel ved akutte flomsikringstiltak langs og på traktorveiene avmerket på vernekartet. På eksisterende stier og traktorveier i naturreservatet har Fylkesmannen foreslått unntak for rydding, merking og vedlikehold, og åpnet for sykling og bruk av hest i tråd med praksis i nyere naturreservater.

Fylkesmannens tilråding:

Fylkesmannen tilrår endring av vernegrensen for Kløvstadhøgda naturreservat og oppdatering av verneforskriften for naturreservatet i tråd med naturmangfoldlovens bestemmelser.

Miljødirektoratets tilråding:

Miljødirektoratet støtter Fylkesmannens tilrådning og tilrår endring av vernegrensen for naturreservat og oppdatering av verneforskriften i tråd med nyere maler for naturreservater. Når det gjelder motorferdsel i forbindelse med tilsyn av eiendom støtter Miljødirektoratet Fylkesmannens forslag om unntak fra vernebestemmelsene i forbindelse med akutte flomsikringstiltak. Eventuelle behov i forbindelse med ordinært tilsyn må omsøkes i tråd med vanlig praksis.

Miljødirektoratet tilrår enkelte endringer i forslag til forskrift for å tilpasse forskriften til mal uten at dette endrer restriksjonsnivået. Miljødirektoratet har i tillegg oppdatert verneformålet i tråd med naturmangfoldlovens bestemmelser.

Miljødirektoratet tilrår endring av verneforskriften for Kløvstadhøgda i tråd med vedlagte forskriftsforslag.

ENDRING AV VERNEFORSKRIFT FOR JOTUNHEIMEN NASJONALPARK OG UTLADALEN LANDSKAPSVERNOMRÅDE I INNLANDET OG VESTLAND

45. Jotunheimen nasjonalpark, Lom, Vågå, Vang, Luster og Årdal kommunar

45B. Utladalen landskapsvernområde, Luster og Årdal kommunar

Bakgrunn:

I oppdragsbrev fra Klima- og miljødepartementet 10. oktober 2019 bes Miljødirektoratet om å vurdere bruk av el-sykler som del av det generelle oppdraget om å gjennomgå verneforskriftene for nasjonalparkene og landskapsverneområdene med tanke på sykling på eksisterende veier, stier og kjørespor. Samtidig vises det til at på bakgrunn av den sterke økningen i bruk av el-sykler, er det behov for en rask vurdering av bruk av el-sykler på veier i verneområder der det i dag er mye bruk av sykkel og få åpenbare grunner til ikke å tillate el-sykkelbruk. Miljødirektoratet er derfor bedt om å foreta en rask gjennomgang med sikte på endring av verneforskriftene for de mest aktuelle traseene.

Miljødirektoratet sendte den 15. november 2019 brev til aktuelle Fylkesmenn og ba om en gjennomgang av aktuelle veier i noen bestemte verneområder. I oppdragsbrevet er Fylkesmannen gitt i oppdrag å foreslå forskriftsendringer som åpner for bruk av el-sykkel på veistrekninger i verneområdene der det per i dag er mye bruk av sykkel. I utvelgelsen av aktuelle veier/strekninger skal omfanget av sykling i dag vektlegges, og det skal vurderes om det er hensiktsmessig å inkludere flere veier innenfor samme verneområdet ved revisjon av forskriften. For alle veistrekninger skal det gjøres en vurdering av mulige konsekvenser ved å åpne for el-sykling. Hensyn til villrein skal spesifikt vurderes.

Fylkesmannen i Innlandet oversendte i brev av 11. desember 2019 sin vurdering av åpning for bruk av el-sykkel på vei i enkelte verneområder. For Jotunheimen nasjonalpark og Utladalen landskapsvernområde anbefalte Fylkesmannen å åpne for bruk av el-sykkel på hhv Glitterheimsvegen og Koldedalsvegen.

Jotunheimen har villrein i Vest-Jotunheimen, men ikke langs Glitterheimvegen. Fra nasjonalparkgrensa og inn til Glitterheim er det ca. 7 km, og det er betydelig sykling på veien i dag. Fylkesmannen mener dette vil være en egnet vegstrekning for å høste erfaringer med åpning for bruk av el-sykkel i verneområder.

På anleggsvegen i Koldedalen er det i dag tillatt med el-sykkel inn til grensa for Utladalen landskapsvernområde der grensa krysser Koldedalsvatnet. Det gjenstår da mellom 1 og 1,5 km av anleggsvegen inn til nordenden av Koldedalsvatnet der det står en anleggshytte. Fylkesmannen mener at å åpne for el-sykling på denne siste delen av veien trolig vil være lite konfliktfylt for verneverdier og gående.

Forslag om endring av verneforskriftene for Jotunheimen nasjonalpark og Utladalen landskapsvernområde ble sendt på høring 11. mai 2020. I høringsforslaget er det foreslått åpning for bruk av el-sykkel på disse vegene i perioden 15. juni – 15. oktober. Det er i hørningen vist til at de to aktuelle strekningene er tenkt å fungere som forsøksområder for å høste erfaringer med bruk av el-sykkel i verneområder.

De kom kun to høringsuttalelser til den foreslåtte forskriftsendringen.

Nasjonalparkstyret for Jotunheimen og Utladalen støtter forslaget til endringer og mener at dersom erfaringene etter et par år er gode bør det kunne vurderes el-sykkel på andre veier i verneområdene på et senere tidspunkt. I saksutredningen vises det til at bruk av el-sykkel på de aktuelle veistrekningene ikke blir vurdert som konfliktfylt for verneverdiene.

Naturvernforbundet Oppland, Naturvernforbundet i Hedmark, Naturvernforbundet i Ottadalen og Sel, samt Norsk Ornitologisk Forening avd. Oppland har avgitt en felles uttalelse. De anmoder om at det ikke åpnes for å endre forskriftene slik at det tillates bruk av el-sykkel på Glitterheimvegen og Koldedalsvegen. De viser til at tillatelse til bruk av el-sykkel vil kunne åpne opp for en utvikling som vil legge ytterligere press på naturområder som er utpekt som spesielt verdifulle og sårbare. En slik endring anses å være i strid med de naturvernfaglige forskriftene for disse verneområdene. Det pekes på den prinsipielle betydningen et slikt vedtak har, og etterlyser argumenter for at det skal lempes på det generelle forbudet mot motorisert ferdsel i verneområder. Organisasjonene mener forbudet er en viktig verdimessig grense for hvilken bruk som skal tillates i nasjonalparkene.

Fylkesmannens tilrådning:

Fylkesmannen vurderer ikke at el-sykling på Glitterheimvegen og veien i Koldedalen vil være i strid med verneverdiene, og at el-sykling slik sett kan aksepteres. Det er imidlertid også slik at åpning for el-sykling i nasjonalparker er et verdimessig og prinsipielt spørsmål om hvilken bruk som skal tillates. Under forutsetning av at syklingen på veiene blir overvåket og evaluert og at ressursene til oppsyn økes, tilrår imidlertid Fylkesmannen at de foreslåtte forskriftendringene vedtas, med henvisning til vurderingene gjort i Fylkesmannens brev av 11. desember 2019.

Miljødirektoratets tilrådning:

Etter Miljødirektoratets vurdering vil de foreslåtte endringene ikke komme i konflikt med verneformålet for Jotunheimen nasjonalpark eller Utladalen landskapsvernområde. Hensynet til villrein er vurdert spesielt, ut fra potensielle effekter knyttet til økt ferdsel og på grunn av villreins vidstrakte arealbruk og behov for åpne trekkveier. Da syklingen er begrenset til vei, og ikke berører/krysser viktige funksjonsområder for villrein, er vurderingen at den foreslåtte endringen ikke vil ha en negativ påvirkning. Sykling med el-sykkel langs de aktuelle strekningene vurderes heller ikke å ha negative konsekvenser for de øvrige delene av verneformålet. Videre vil endringene etter Miljødirektoratets vurdering å gi begrenset presendensvirkning, gitt de klare betingelsene for åpning for el-sykkel. Som også Fylkesmannen peker på, er Miljødirektoratets vurdering at en endring av verneforskriftene her

bør følges opp slik at en får økt erfaring og kunnskap om effekter av bruk av el-sykkel i slike tilfeller.

Miljødirektoratet tilrår endringer i verneforskriftene for Jotunheimen nasjonalpark og Utladalen landskapsvernområde i tråd med forslaget fra Fylkesmannen. Det foreslås samtidig retting av fylkesnavn i forskriftene etter fylkesammenslåing.

Miljødirektoratet tilrår endringer i verneforskriftene for Jotunheimen nasjonalpark og Utladalen landskapsvernområde i tråd med vedlagte forskriftsforslag.

OPPHEVING AV TIDLIGERE FORSKRIFT OM VERN AV FINNSÅSMARKA NATURRESERVAT I TRØNDELAG

46. Finnsåsmarka naturreservat, Snåsa kommune

Bakgrunn:

Forskrift om vern av Finnsåsmarka naturreservat, Snåsa kommune, Nord-Trøndelag, ble fastsatt ved kongelig resolusjon 16. desember 2016. Naturreservatet ble utvidet ved kongelig resolusjon 14. desember 2018, og verneforskriften fra 2016 ble samtidig opphevet. Ved ny utvidelse av naturreservatet ved kongelig resolusjon 20. desember 2019 ble den opprinnelige verneforskriften fra 2016 ved en feil opphevet på nytt. Verneforskriften fra 14. desember 2018 ble imidlertid ikke opphevet, og Miljødirektoratet foreslår nå oppheve denne forskriften. Opphevingen får ingen økonomiske eller administrative konsekvenser.

Miljødirektoratets tilrådning:

Miljødirektoratet tilrår at forskrift 14. desember 2018 nr. 1954 om vern av Finnsåsmarka naturreservat, Snåsa kommune, Trøndelag fylke oppheves.

MILJØDIREKTORATET TILRÅR:

- I. Forskrifter om vern for 43 skogområder i fylkene Møre og Romsdal, Vestland, Agder, Vestfold og Telemark, Viken og Innlandet fastsettes i samsvar med vedlagte forslag.

Følgende forskrifter endres i samsvar med vedlagte forslag:

- *Forskrift 08.11.2002 nr. 1280 om vern av Nærøyfjorden landskapsvernområde, Aurland, Vik og Voss kommuner, Sogn og Fjordane og Hordaland,*
- *forskrift 15.12.2017 nr. 2050 om vern av Kviteflogi naturreservat, Bygland kommune, Aust-Agder,*
- *forskrift 16.12.2011 nr. 1282 om vern av Haverstingen naturreservat, Ringerike, Flå og Krødsherad kommuner, Buskerud,*
- *forskrift 27.06.2008 nr. 673 om supplerende vern for Oslofjorden, delplan Oslo og Akershus – Vedlegg 7 - Løkeneshalvøya landskapsvernområde, Asker kommune, Akershus,*
- *forskrift 27.06.2008 nr. 674 om supplerende vern for Oslofjorden, delplan Oslo og Akershus – Vedlegg 8 - Løkenesskogen naturreservat, Asker kommune, Akershus,*
- *forskrift 02.10.1992 nr. 755 om vern for Sems vannet landskapsvernområde, Asker kommune, Akershus,*
- *forskrift 25.01.2013 nr. 96 om vern av Drevdalen naturreservat, Trysil kommune, Hedmark,*
- *forskrift 14.2.2014 nr. 147 om vern av Hanestadvola naturreservat, Rendalen og Stor-Elvdal kommuner, Hedmark*
- *forskrift 22.12.1989 nr. 1396 om fredning for Atnoset naturreservat, Rendalen og Stor-Elvdal kommuner, Hedmark*

Følgende forskrifter oppheves i samsvar med vedlagte forslag:

- *Forskrift 12.12.2014 nr. 1624 om vern av Hisdalen naturreservat, Sunndal og Tingvoll kommuner, Møre og Romsdal,*
- *forskrift 27.06.2003 nr. 850 om verneplan for edellauvskog i Møre og Romsdal, vedlegg 30, fredning av Totalssetra naturreservat, Aure kommune, Møre og Romsdal,*
- *forskrift 06.12.2019 nr. 1853 om vern av Skurvedalen naturreservat, Forsand kommune, Rogaland,*
- *forskrift 21.12.1984 nr. 2209 om fredning av Vikaneset naturreservat, Sauda kommune, Rogaland,*
- *forskrift 12.12.2014 nr. 1656 om vern av Grøneliane naturreservat, Birkenes kommune, Aust-Agder,*
- *forskrift 14.02.2014 nr. 167 om vern av Åmtona naturreservat, Åmli kommune, Aust-Agder,*
- *forskrift 25.11.2016 nr. 1390 om vern av Navassfjell naturreservat, Gjerstad kommune, Aust-Agder,*
- *forskrift 01.12.2017 nr. 1881 om vern av Solhomfjell og Kvenntjønnane naturreservat, Gjerstad kommune i Aust-Agder og Nissedal kommune i Telemark,*

- *forskrift 09.07.1993 nr. 678 om fredning av Igelsrud naturreservat, Jevnaker kommune, Oppland,*
- *forskrift 25.01.2013 nr. 79 om vern av Storfelten naturreservat, Aurskog-Høland kommune, Akershus,*
- *forskrift 17.09.1982 nr. 1408 om fredning for Skaugumsåsen naturreservat i Asker kommune, Akershus,*
- *forskrift 17.09.1982 nr. 1409 om fredning for Åstad naturreservat i Asker kommune, Akershus,*
- *forskrift 14.12.2014 nr. 152 om vern av Gukilhøgda naturreservat, Trøgstad og Aurskog-Høland kommuner, Østfold og Akershus*

- II. Endring av forskrift 13. desember 2002 nr. 1551 om verneplan for barskog i Øst-Norge, vedlegg 39, fredning av Kløvstadhøgda naturreservat, Ringsaker kommune, Hedmark
- III. Endring av forskrift 14. november 2014 nr. 1398 om Jotunheimen nasjonalpark, Lom, Vågå, Vang, Luster og Årdal kommunar, Oppland og Sogn og Fjordane, og forskrift 14. november 2014 nr. 1399 om Utladalen landskapsvernområde, Luster og Årdal kommunar, Sogn og Fjordane
- IV. Opphevelse av forskrift 14. desember 2018 nr. 1954 om vern av Finnsåsmarka naturreservat, Snåsa kommune, Trøndelag